

Planinski vestnik 2

glasilo Planinske zveze Slovenije

februar 1988

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

februar 1988

2

letnik LXXXVIII izhaja od leta 1895

vsebina

Stane Belak	Grozljivo nori dnevi na Beli gori	49
Irma Karničar-Šenk	Hodimo drug mimo drugega	50
Iztok Tomazin	Četrty december	57
Pavle Kozjek	Noč na Daulagiriju	59
Iztok Tomazin	Tudi to je Himalaja	60
	Preplezana deviška velikanka	62
Danilo Tič	Šivov lingam	63
Franci Savenc,		
Matej Šurc	Tudi »desetka« ni več daleč	65
	Iskra je ogrela Slovence	67
	Krojač sedemtisočakov in Everesta	69
Drago Karolin	Desetletja, posvečena Snežniku	71
	Gore, ujete v telovadnico	75
Dejan Ogrinec	Smuči za strmine in vrvi za previse	77
	Zvezdni utrinek v snegu	80
Jože Dobnik	Sončni dnevi pod južnim nebom	83
F. Bernot	Lansko jesensko vreme na Kredarici	86
	Odmevi	87
	Iz planinske literature	89
	Društvene novice	94
Sonja Dolinšek	Nakladanje enajste stopnje	96 a

Slika na naslovni strani: **Pavle Kozjek v mrzlem peklu Daulagirija**

Foto: Stane Belak

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 61000 Ljubljana, Dvořakova ulica 9, p. p. 214. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Raztresen (glavni in odgovorni urednik), Tomaž Banovec, Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Zdenko Kodrič, Jože Krajnc, Dragica Manfreda, Jože Poglajen, Nada Praprotnik, Marlen Premšak, Tone Strojini, Tone Skarja, Nevenka Vogelnik in Božo Zorko. Predsednik založniško-izdajateljskega sveta Tomaž Banovec. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046. Polletna naročnina v letu 1988 je 7000 dinarjev, za tujino znaša letna naročnina 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Tiska Tiskarna Jože Moškrič v Ljubljani.

PRVA YU ZIMSKA ODPRAVA V HIMALAJO — DAULAGIRI 87/88

GROZLJIVO NORI DNEVI NA BELI GORI

STANE BELAK-ŠRAUF

Ko sva zadnjega maja 1986 z Marjanom Kregarjem v bazi pod vzhodno steno Daulagirija spoznala, da nimava več nobenih pravih možnosti za doseg vrha, sem vedel, da moram v najkrajšem možnem času zaključiti to pomalem že duhamorno obdobje osvajanja po višini šeste gore sveta. Ves čas razen v kratkih presledkih je divjal veter, ki je zaradi novega snega v zgornjih pobočjih ustvaril izredno nevarnost kložastih plazov. Ledeni slap ob vstopu v steno je dobil podobo samomorilskega kaosa. Z zadnjim majem se je iztekla tudi spomladanska odpravarska sezona v Nepal.

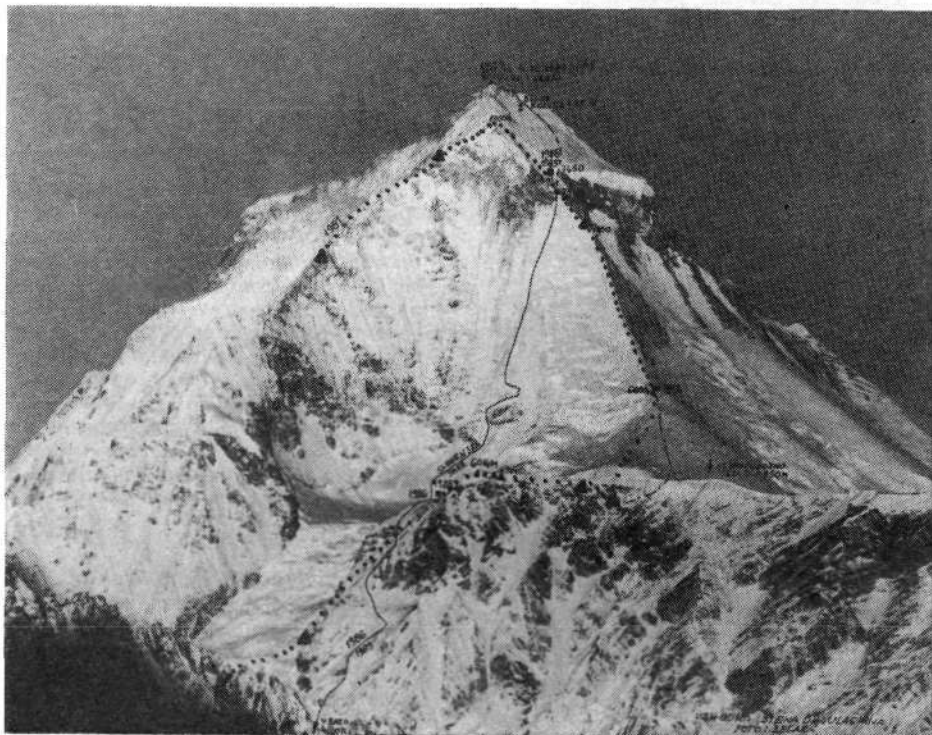
Ko sva se poražena, vendar živa in nepoškodovana vračala domov, sem bil že sredi razmišljanja o ponovnem poskusu. Ta bo odvisen predvsem od možnosti ali nemožnosti zbrati dovolj denarja za pokrivanje najnujnejših izdatkov mini odprave. Denar, pogojevalec uspeha ali neuspeha, je bil poleg etičnega momenta

Vzhodna stena Daulagirija, po kateri je četverica opravila prvi YU zimski vzpon v Himalaji; plezali so po skrajno desni smeri

ves čas obdobja Daulagirija tisti dejavnik, ki je narekoval način vzpona, številčnost moštva in odsotnost šerpovske pomoči ter neuporabe umetnega kisika pri vzponu. Tako naj bi bilo tudi med končnim vzponom.

Marjan, še ves pod vtisom norih razmer, ki so naju pestile mesec dni in pol na hribu, se ni hotel izreči za ponovno udeležbo. Velik vprašaj je pomenil tudi odziv sponzorjev, ki so že trikrat podprli tvegano podjetje. Ne glede na take in podobne pomisleke sem v poročilu komisiji za odprave pri PZS najavil svojo kandidaturo za vodjo že četrtega Daulagirija.

Potem so se začeli zapleti in razpleti pri organizaciji odpravice, ki sprva niti ni imela točno začrtanega termina oziroma sezone, v kateri naj bi vzpon izvedli. Vse bolj se je javljala ideja zime, ki je v Himalaji še nismo izkusili in ki je tudi v svetu še novost. Porazna bilanca zimskih odprav s svojo kar 75-odstotno neuspešnostjo je bila glavni vzrok za pomisleke pa tudi za strah, da bodo moja prizadevanja za vrh Daulagirija dokončno propadla. Tudi glede ekipe so se stvari zapletale in odpletale dokaj nepredvidljivo.

PRIPRAVLJALNI PREOBRATI

Od moštva jesenske odprave 1985 je bil Tomazin očitno še vedno zelo zainteresiran in se je prav kmalu ponudil za udeležbo. S številom moštva se večajo organizacijske težave, ki so nujno vezane s porabo časa. Tega pa spričo drugih zadolžitvev praktično nisem imel niti trohice preveč. Predvsem zato sem dolgo gojil tiho možnost, da bi šel na goro sam, tako kot sem to nameraval že leta 1985. Po temeljitem tehtanju in ocenjevanju te možnosti pa sem kmalu ugotovil, da bi bil solo vzpon prek vzhodnega pobočja zelo neugoden. Predvsem je grozil Ledeni slap prav pod vstopom v steno. Zato sem želel imeti ob sebi sposobnega človeka, ki bi bil odličen alpinist in tovariš, zraven pa mož, uporaben še za vse druge naloge, ki nastopajo kot obrobna dejavnost na odpravi.

Marjan Kregar je tem željam najbolj ustrejal. Bil sem prepričan, da bi za dva ob vsem pomanjkanju časa in težavam v združenem delu še zmožel zbrati sredstva za financiranje odprave. Ne nazadnje sem razumel tudi Iztoka, ki je bil član odprave na Daulagiri že jeseni 1985. leta. Kdor to goro enkrat okusi — kakršnakoli že je —, se ji težko odpove. Navsezadnje bi bil zdravnik na gori lahko le pozitiven. Tako je Iztok postal tretji član — »četrtga Daulagirija«.

Jeseni 1986 pa se je zadeva okoli moštva odprave zavižala povsem po svoje. Tržiški AO je želel za svojo 40-letnico obstoja organizirati jubilejno odpravo. Cilj bi morala biti gora, vredna visokega jubileja, in priznanih težavnosti tudi v mednarodnem merilu. In Daulagiri je takim željam odlično ustrejal. Predlagali so prenos pristojnosti in organizacijo izvedbe Daulagirija na AO Tržič, s tem, da pokrijejo tudi kompletno udeležbo naju s Kregarjem. Finance naj ne bi bile problem, moja vloga pa naj bi bila vodenje dela v Nepal in na gori.

Navsezadnje je bila to skoraj sanjska ponudba. Prvič bi se zgodilo, da bi namesto uničujočega dela s pripravami doma lahko treniral in se pripravljalo na vzpon. Zato sem pristal na ponujeno varianto in seveda na del negotovosti do tedaj, ko bi se stvari dokončno razčistile. Zaradi problemov s financiranjem v Tržiču in nesporazumov med Tržičani samimi je sprva evforično zasnovana ideja zvođenela in februarja 1987 sem imel nalogo zopet v svojih rokah.

SAMOFINANCIRANJE

Ker ne gre privatizirati osvajanja najvišjih gora, je postal Daulagiri glavna akcija KOTG za leto 1987, kajti vse ostale odprave so izvedli kot društvene.

Po ustaljenem postopku je bil v začetku aprila objavljen razpis za prvo YU zimsko odpravo v Himalajo s ciljem splezati na Daulagiri spodaj po vzhodni steni, zgoraj pa po normalni. Maksimalno število članov je bilo šest, seveda glede na uspešnost zbiranja sredstev. Rok za prijavo do 15. maja je bil odmaknjen le en mesec od razpisa. Interes med alpinisti je bil velik kljub nepojmljivim zahtevam, med katerimi je bila tudi tista, ki je zahtevala lastno pridobitev 4000 ameriških dolarjev na člana. Razen tistih, ki smo se že leto dni intenzivno pripravljali, praktično ni bilo nikogar, ki bi poleg izkušenj nad 8000 metrov in vsega drugega lahko zagotovil še popolno pokrivanje svojih stroškov.

12. maja 1987 sem oddal uradno kandidaturo za vodjo odprave, 11. junija pa je KOTG izbrala moštvo, ki naj bi v devalvacijski stihiji zbralo finance za vsak dan višje stroške. Ti so bili v načrtu odprave predstavljeni v trdi valuti. Izbrano moštvo so tvorili Stane Belak (vodja), Marjan Kregar (AO Kamnik), Pavle Kozjek (AO Ljubljana-Matica), Viki Grošelj (AO Ljubljana-Matica), Iztok Tomazin (AO Tržič) in Tomo Cesen (AO Kranj). Ti naj bi v času dopustov zbrali finance za nemoten potek odprave. Temu absurdu je takoj korektno napravil konec Tomo Če-

namesto komentarja

HODIMO DRUG MIMO DRUGEGA

Planinci z Jezerskega so ob letošnji 40-letnici organiziranega delovanja v lastnem društvu izdali Zbornik, drobno publikacijo, za katerega je predsednica PD Jezersko Irma Karničar-Šenk napisala uvodnik. V njem je toliko splošnih resnic in ugotovitev, do kakršnih prihajajo v marsikaterem slovenskem planinskem društvu, da ga v nekoli skrajšani obliki objavljamo. Zda o tem samo preišljejo, treba pa bo ukrepati, da bi imel planinski ogenj spet tako moč, kot ga je imel še pred nekaj desetletji. (Op. ur.)

* * *

Številne improvizacije na vseh področjih planinskega delovanja jemljejo ogromno časa in energije. Res je, da volontersko in amatersko delo največkrat zahteva improvizacijo, toda če bomo hoteli slediti razvoju, bo potreba

sen, ki se je odpravi sam odpovedal, češ da mora to pot denar zaslužiti najprej za svojo družino (spomladi je bil na kamniški odpravi Lotse Šar). Do oktobra je bil zaradi premalo zbranega denarja izločen še Grošelj, Kozjeka pa je zaradi izjemnih športnih uspehov v letu 1986 s težavo financirala KOTG. Ostali smo se z delom na višinah in zbiranjem sredstev prek slovenskega združenega dela izvlekli sami, seveda na račun vseh ostalih športnih priprav.

OKRNJENA ODPRAVA GRE NA POT

Tako so minili časi dopustov in naglo se je približeval odhod, predviden za 3. november 1987. Obveznemu krčenju predračuna za 40 odstotkov je sledil načrt vzpona, ki naj bi ga izvedla štiričlanska ekipa v alpskem slogu, brez pomoči višinskih nosačev in brez uporabe umetnega kisika. Glede na značaj gore, ki smo jo poznali s prejšnjih treh poskusov in glede na skope informacije o zimskih razmerah je bilo jasno, da bo moral vzpon potekati karseda hitro.

Za uradno zimsko sezono v nepalski Himalaji velja čas od 1. decembra do 31. januarja. Največ možnosti imajo odprave v prvih treh tednih decembra. Akli-

matizirati bi se torej morali v okolici glavnega cilja še pred nastopom uradne sezone, potem pa nemudoma opraviti prvi juriš na vrh. Če ta ne bi uspel, bi imeli potem še vedno mesec in pol časa za nekaj ponovnih poskusov.

Temu osnovnemu konceptu je bilo treba dodati še celo verigo spremljajočih pogojev, ki bi ob ugodnem sozvočju ustvarili možnost za hitro dosego vrha. Ti spremljajoči dejavniki pa so bili vsaj v glavnem naslednji: ustrezna aklimatizacija v okolici cilja, pravočasna postavitev in oskrba baze, zdravje moštva, zmerni vetrovi, ugodne snežne razmere, pogoji za plezanje tudi ponoči (polna luna), stanje najnevarnejšega dela vzpona (Ledeni slap), skrajšanje pristopnega marša s poletom v Jomosom (prihranek moči), ustrezna višinska oprema, predvsem pa kvaliteta alpinistov, ki bi bili sposobni opraviti vzpon tudi ob izpadu polovice navedenih pogojev. Najmanj toliko pa jih na Daulagiriju ni nikoli izpolnjenih.

Sicer pa o uspehu ali neuspehu vse prevečkrat odloča trenutna sreča takrat, ko gre za biti ali ne biti. Dvomo pred bitko je ogromno, generalov po bitki pa je vedno dovolj.

Nešteto je bilo še pomislekov in tehtanj pred odhodom. Toda to naj bo prihranje-

no več planskega oziroma profesionalnega pristopa. Planinsko gospodarstvo, na primer, uspeva le zaradi prostovoljnega dela. Pa vendar mislim, da bomo vsaj najbolj komercialni del morali bolj profesionalizirati — če že ne delo pa vsaj pristop.

Češka koča je čudovita postojanka. Ogromno truda in sredstev (lastnih in družbenih) vlagamo vanjo, zato bi bilo prav, da bi jo izkoristili do največje možne mere, da bi jo pač vključili v celotno združeno turistično ponudbo kraja. Ravno na tem področju povezovanja Jezersko tako strašansko zaostaja.

Oskrbovanje visokogorske postojanke je zelo zahtevno področje. Celó tovrno žičnico je včasih lažje zgraditi, kot pa jo potem vzdrževati. Za vsako dodatno nalogo potrebujemo tudi nove delavne člane.

Zadnje poletje smo odprli društveno pisarno. To je dogodek, ki je vreden 40-letnice društva. V ta objekt so bila vložena velikanska, težko pridobljena sredstva in ogromno dela. Prva sezona je bila razmeroma uspešna, pokazale pa so se vse pomankljivosti krajevne turistične ponudbe, ki jih planinsko društvo ne bo moglo samo rešiti. Skratka: vse dejavnosti v kraju gredo tako

zelo druga mimo druge! Prevečkrat ponujene roke še videti noče nihče, tudi nedelo in ignoriranje »najbolj poklicanih organizacij« včasih hromi naše delo.

Prav zaradi vsesplošne brezbrčnosti in otopelosti bi morali z veliko prodornejšim glasom prebuditi jezersko dolino.

Tako čudovit kraj, ki smo ga podedovali, moramo dvigniti na tisto mesto, ki mu gre. Čisto okolje, zdravilno podnebje, zimski turizem, kmečki turizem, pohodništvo, lahki in težki vódeni vzponi... Prav gotovo so nekatera področja tudi naloga planinskega društva. Otopelost, kriza moralnih vrednot, pa se, žal, odraža tudi na naši mladini. Najmlajši so še pripravljani na dejavnosti v naravi, kakršne ponuja gorska vas, in se jih veselijo, žal pa se potem vse izgublja. Zazebe me pri srcu, ko vidim, da premnogim mladim malo ali skoraj nič ne pomeni Kočna. Ali Jezerjani sploh še vidimo Kočno?

Vsako delo mora zoreti s časom, se mu prilagajati in se preoblikovati. Če zastane, trmoglavo vztraja pri svojem, ne išče novega, boljšega, učinkovitejšega, potem se izgubi v niču.

Irma Karničar-Šenk

no za knjigo, ki bo zajela vse štiri zgodbe z Daulagirija. Tole naj bi bilo le poročilo o odpravi, ki pa ne more biti zadostno brez dejstev, ki sem jih zapisal v tem dolgem uvodu. Zato prosim urednika Planinskega vestnika, naj ga objavi v celoti.

Sicer pa so nadaljnji dogodki potekali takole:

3. novembra 1987 je odprava, okrnjena za dva moža in za 40 odstotkov predračuna, z zagrebškega letališča prek Amsterdama in Bangkoka odpotovala v Katmandu. Štiričlansko moštvo smo sestavljali vodja Stane Belak-Šrauf, Pavle Kozjek (oba AO Ljubljana-Matica), Marjan Kregar (AO Kamnik) in dr. Iztok Tomazin (AO Tržič). Uradno se je ta slovenska republiška odprava imenovala »YU Daulagiri Winter Expedition 87—88«. Naš letalski prevoznik je bila kot vedno v zadnjem času nizozemska letalska družba KLM, s pomočjo katere smo v regularnem času 5. novembra dosegli izhodišče za himalajske cilje — Katmandu.

IZSILJENA AKLIMATIZACIJA

Tu smo pridelali prvih nekaj dni zamude, katere geneza je bila v naših lastnih odpraverskih vrstah. Ekpa inštruktorjev za šolo v Manangu, ki se je pred nami mudila v Katmanduju, je pustila skladišče naše trofejne opreme tako, da smo rabili ves teden, preden smo našli in usposobili potreben material. Zlasti zdravnik Iztok je zaman iskal tovor medicine, ki je brez sledu izpuhtel.

Nelagodnost začetka se je zavlekla še v noč s 13. na 14. november, ko smo se z nočnim avtobusom ob »nepalskem udobju« odvalili po razdejani cesti v 200 kilometrov oddaljeno Pokharo. Od tam smo 15. novembra zjutraj leteli v Jomosom in se dan kasneje odpravili v gore na zahodu doline Thak Khole in severno od Daulagirija na desetdnevno aklimatizacijo. Medtem naj bi naš sirdar Nima Tashi z zveznikom in 18 nosači peš prispel na zborni mesto v vasico Larjung pod vzhodnimi pobočji Daulagirija.

Polet nas je v pol ure prestavil iz letoviščarske Pokhare v tibetski Jomosom, vmes pa smo doživeli dvojje neprijetnih dejstev, ki jih velja omeniti. Če smo hoteli brez prehude krvi in zapletov spraviti po zraku v Jomosom vso goro opreme, namenjene za aklimatizacijo, smo se morali obleči kot za višine 8000 metrov, le derez in plezalnega orodja ter hrane za deset dni nismo imeli na sebi. Tako oblečeni smo se potili debelo uro na letališču, medtem ko je sonce pri plus 20 stopinjah Celzija žgalo po prvi YU zimski odpravi na osemtisočak. Drugo spoznanje pa je bil pogled na našo goro, ki nam je zaprl sapo: najprej zaradi veličastnosti in lepote, še bolj pa zaradi stanja, v kakrš-

nem nas je sprejemala. Pričakovali smo jo vkovano v debele snežno odejo, sedaj pa je stala tam gola in okopnela kot sredi najhujšega poletja. To je pomenilo dodatne, morda nepremostljive težave. Kopne stene Daulagirija so zaradi svoje konfiguracije lahko tudi neprehodne! Še posebej obupen je bil pogled na vstopni del vzhodne stene, na Ledeni slap, ki je edini vzrok, da se za vzpon po vzhodni steni ne odloča nobena odprava.

Enodneвно bivanje v Pokhari je pustilo Tomazinu resne prebavne težave, ki so ga nato pestile ves teden aklimatizacije in delno še med vzponom na Daulagiri. Tako sem lahko prečrtal nekaj na začetku poročila naštetih pogojev za uspeh. Vsemu navkljub smo 16. novembra zjutraj optimistično zagrizli v strmo pot nad vasico Marfo proti vrhu šesttisočaka Dampuša.

S seboj smo nosili opremo in hrano za deset dni. Bili so grozljivi tovari. Istoimenski prelaz na višini približno 5200 metrov smo nameravali doseči v dveh dneh, potem pa se povzpeli tudi na vrh, za katerega sicer nismo imeli dovoljenja (beri: denarja). Drugače si aklimatizacije tudi ni mogoče predstavljati. Na 6000 metrih naj bi ostali vsaj en teden, tega pa praktično ni bilo moč uresničiti, saj so vrhovi visoki le nekaj čez 6000 metrov.

DVA ŠESTTISOČAKA

Vzpon se je zaradi izrednih razsežnosti Dampuša in težkih tovorov, ki smo jih nosili sami, zavlekel na več dni in je potekal takole:

- 16. novembra 1987: vzpon iz Marfe (2650 m) na Alubari (3750 m);
- 17. novembra: Alubari (3750 m) — morena nad Jak Karko (4750 m);
- 18. novembra: Jak Karka (4750 m) — tabor pod Dampušem (5350 m);
- 19. novembra dopoldne smo splezali na vrh Dampuša (6115 m) in sestopili nazaj v tabor (5350 m);
- 20. novembra: počitek na 5350 m;
- 21. novembra se Tomazinu poslabša zdravje, zato sam sestopi nazaj v Marfo, ostali trije pa v celodnevem pohodu čez sedlo Dampuš prek Skrite doline dosežemo tabor (5500 m) na pobočju vzhodnega vrha masiva Sita Čuhura;
- 22. novembra smo iz tabora (5500 m) Kregar, Kozjek in Belak splezali na 6250 metrov visoki vzhodni vrh omenjenega masiva ter se vrnili nazaj na 5500 metrov in prenočili;
- 23. novembra smo zapustili tabor in se prek Skrite doline in sedla Dampuš po celodnevem pohodu vrnili v Marfo.

Opisana aklimatizacijska tura je bila le delno uspešna, saj so bile dosežene višine za več sto metrov prenizke, da bi dosegli optimalni aklimatizacijski uspeh.

Žal drugih višjih možnosti ni bilo, razen vzpona na Tukuče Peak, kar pa bi bilo že v mejah incidenta. Kljub osvojenima dvema šesttisočakoma in nekajkratnem prenočevanju nad 5300 metrov to še zdaleč ni bilo dovolj za varen naskok na Daulagirijev vrh, ki naj bi se začel 1. decembra. Še posebej je bilo to slabo za Tomazina, ki ga je bolezen obrnila v predčasni sestop. Na tej napol prepovedani turi smo se tudi hranili neprimerno ob dejstvu, da zadostne količine ustreznih hrane ob vsem ostalem brez pomoči nosačev enostavno ni mogoče nositi s seboj.

24. novembra smo počivali v prijetni in slikoviti Marfi, naslednji dan pa smo odšli po dolini Thak Khole navzdol mimo Tukučeja in Kopanga v Kalopani, kjer smo nameravali prestreči naše spremljevalce s tovari. Zaradi prevelike vneme smo jih zgrešili in naredili pol dnevne etape v prazno, tako da je bil 25. november za transport v bazo izgubljen.

Naglo se je bližal 1. december pa je veljalo pohiteti, še zlasti, ker so težave z nosači v teh dolinah skoraj nepremostljive. Ljudje dobro živijo od turizma, pa so zato cene za nošenje nesorazmerno visoke.

26. novembra zjutraj sem še v temi hitel nazaj proti Larjungu, odkril naše nosače in spremljevalce na dogovorjenem kraju ter še isto dopoldne poslal osem tovorov proti bodoči bazi. Nosače sta spremljala Kregar in Tomazin. Zaradi velike višinske razlike in oddaljenosti baze pa so tisti dan dosegli le planino na višini 3900 metrov in tam bivakirali, nosači pa so se vrnili v dolino.

Naslednji dan, 27. novembra, sva se Belak in Kozjak z osmimi nosači povzpela do depoja, nakar smo vsi štirje dosegli 200 metrov višje ležečo bazo na robu Daulagirijevega vzhodnega ledenika. Kraj se imenuje Hjangde Shuli (4100 m); to je prav tam, kjer smo imeli šotore tudi na prejšnjih dveh odpravah. 27. novembra je tudi datum, ki velja za dan postavitve baze. V naslednjih dveh dneh smo postavili tri bazne šotore in eno višinsko »anapurno«. Nosači so znosili gor še preostale tovore, svežo hrano in drva, tako da velja 29. november za dan, ko je bila baza dokončno formirana in pripravljena za najmanj dva meseca »obleganja«.

MI TAKO — KAKO PA DRUGI?

Vreme je bilo ves čas aklimatizacije do prihoda v bazo neverjetno ugodno. To daljše obdobje lepega vremena je okopnelo v oktobru globoko zasnežena pobočja, tako da smo prišli v bazo po kopnem, kar je bila za nas neverjetna sreča. Vetrovi na Daulagiriju so bili ta čas zanemarljivi, veter je vlekel iz smeri jugozahod, snežne razmere v višinah pa so bile do-

mala idealne: skratka razmere, ki so bile za naše poznavanje Daulagirija res neverjetne. Tako vreme je trajalo od konca oktobra in še ves november. Logično je bilo, da to ne more trajati v nedogled, pa smo zato trepetali za prihodnje dni, ko se bo odločala naša usoda na gori. Toda upoštevali smo dogovorjena pravila, da začnemo delo nad bazo šele 1. decembra.

Pravila pa očitno ne veljajo za vse, zlasti še, če je posredi denar. Že v Marfi smo namreč naleteli na del francoske odprave na Daulagiri, ki je po kdo ve kakšni poti imela dovoljenje za predčasni začetek dela na gori. Taki privilegiji so za kasnejši uspeh odločilni. Deset višinskih nosačev — Šerp je Francozom izkopal v ledena pobočja dvoje udobnih taborov, enega na začetku severovzhodnega raza 6005 metrov visoko in drugega pod ramo na višini 7100 metrov, ter vso pot zavarovalo s fiksnimi vrvmi do višine 7600 metrov. Na naša začudena vprašanja se je zvezni oficir francoske odprave brez besed distanciral od nadaljnega pogovora.

Takrat so se mi posvetili še nekateri drugi vidiki uspehov in neuspehov na osemtisočakah, pa tudi različna merila o izdajanju dovoljenj, kar me je utrdilo v prepričanju, da se nam ni treba sramovati načina, kako mi, Slovenci, hodimo na to in druge visoke gore.

Zato me je 29. novembra popoldne, ko sem šel sam na ogled čez ledenik prav pod raztreščeni Ledeni slap, zelo težilo vprašanje, kakšen konec bomo potegnili mi na tej strani gore in kakšni bi bili odmevi doma ob morebitnem neuspehu. Navsezadnje je važen le rezultat, za vse ostalo razčiščevanje običajno ni ne volje in ne prostora na papirju. Prav lahko bo zapisati, na primer, »Francози dosegli vrh že 2. decembra, Jugoslovani pa že četrtrič obrnili na isti gori«. Grozljivo, kako popačene so lahko informacije...

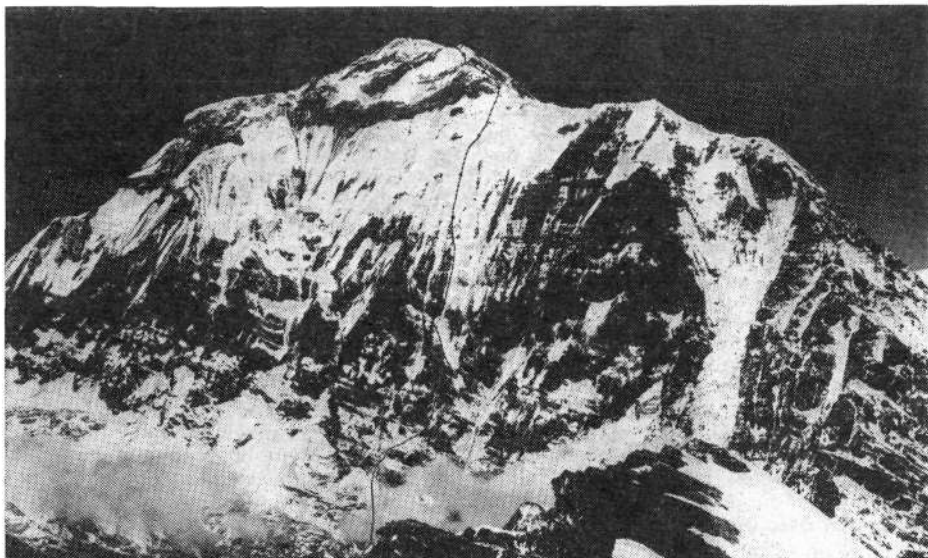
Ledeni slap je bil grozljivka — tako kot vedno doslej. Pravi čudež je, da jo še nihče ni skupil glede na to, kolikokrat smo dosedaj hazardirali prek tega norega ledovja.

30. novembra smo ves dan pripravljali svojo opremo in hrano, vmes pa živčno pogledovali proti vrhu gore, kjer se je podil orkanski veter, in spet čez ledenik, kjer se je podiral Ledeni slap. Zvečer 30. novembra smo bili pripravljeni na veliko preizkušnjo.

1. DECEMBER

(Baza 4100 metrov — bivak 5500 in 5600 metrov)

Okoli 8. ure smo zapustili bazo in se z nahrbtniki, težkimi od 25 do 30 kilogramov, odpravili pod Ledeni slap. Dan je bil jasen, v višinah pa močni vetrovi. Tehnično in psihično najhujšo oviro — Ledeni

Slovenska smer Južne stene Daulagirija iz leta 1981

slap — smo splezali prosto brez varovanja, kakor hitro je kdo mogel in znal. Bila je to huda preizkušnja za telo in živce. Na znanem skalnem pomolu s sidriščem od prejšnjih naših odprav smo pustili sto metrov vrvi za spust ob vračanju. Spodnja stena do Platoja je bila kopna, zato pa je bilo napredovanje zelo otežkočeno. Do Raza pod Srednjimi seraki smo splezali po ploščati grapi in krušljivem izsušenem grebenu. Raz in vrvi v njem sta bila za plezanje v dokaj slabem stanju. Medtem ko so Tomazin, Kozjek in Kregar plezali čezenj, sem zaradi padajočega kamenja čakal celo uro in bil zato kasneje v prav taki zamudi. Srednje serake na višini 5100 metrov sem dosegel popoldne, medtem pa so ostali trije že odhajali v dolgo prečnico proti zgornji izstopni grapi. Vzel sem si enourni počitek, nato pa se odpravil za ostalimi. Grebenček ob zgornji grapi na višini 5500 metrov se je izkazal kot nepredvidena in skoraj nepremestljiva ovira.

Vstop v zgornjo grapo, ki vodi na Plato, je bil zaradi okopnelih pobočij nemogoč, zato smo se odločili hočeš-nočeš za prav tisti že omenjeni skrajno krušljivi raz. Po nekajurnem prizadevanju je morala zgornja trojica že v trdi temi odnehati in v pravih stenskih razmerah smo se pripravili na bivak tam, kjer je koga zateklo. Izredne količine padajočega kamenja, peska in prahu so nas ogrožale in onemogočale vsako varno napredovanje. S seboj nismo imeli nobene tehnične opreme za skalno plezanje, ne vrvi ne klinov. Takih razmer na tem mestu nismo poznali. Tisto noč ni bilo niti snega pa zato

tudi ne vode; noč s 1. na 2. december je bila zato še dodatno težka zaradi žeje. Nepredvideni bivak nam je že takoj na začetku pobral dragocen dan.

2. DECEMBER

Kljub vsemu smo noč dokaj dobro preživeli. Medtem so se povsod v okolici podirali seraki, v višjih legah pa smo poslušali rohnenje viharja.

Raz, ki nas je čakal naslednje jutro, je pomenil trd in nevaren zalogaj.

Ob mislih na naš povratek z vrha brez opreme v takih težavah smo morali nekaj ukreniti za svojo varnost. Zato sem stopil nazaj do srednjih serakov na višini 5100 metrov po kladivo, nekaj klinov in 20 metrov vrvi in se v dobri uri vrnil nazaj na mesto bivaka. Medtem je Kozjek našel prehod in po izpostavljenih prečkah smo prestopili na drugo stran grape v jezik visečega ledenika. Po njem smo ob dveh popoldne brez večjih težav dosegli Plato na višini 5850 metrov. Tu so se razmere zelo izboljšale, tako da smo ob izmeničnem gaženju do večera prekorčili Plato in postavili šotor v dnu velike zasute razpoke v podnožju severovzhodnega raza. Višina bivaka: 5950 metrov.

V zgornjih delih Daulagirija je ves dan razsajal močan veter. Veter in pomanjkanje prostora nista dovolila spanja, kajti vsi štirje z vso opremo smo se stiskali v enem samem šotorčku.

3. DECEMBER

(Bivak 5950 metrov — bivak 6600 metrov)

Po dokaj težki noči smo se po prihodu sonca odpravili navzgor proti veliki razpoki v severovzhodnem razu, kjer smo po-

pozdne skopali ploščad in postavili svoj šotorček pod previsnim robom velike razpoke. Na višini 6005 metrov smo naleteli na ledene jame prvega francoskega tabora. Ta dan sta že sestopala vodja francoske odprave Marc Batard in Šerpa Sundare z vrha. Videli smo ju sestopati čez severovzhodno sedlo v njihovo bazo. Ostali Šerpe v dobro založenem francoskem taboru so nas lepo sprejeli.

S Platoja navzgor smo imeli ves čas idealne snežne razmere. Trd, zbit sneg je omogočal naglo napredovanje.

Drugi del dnevene etape pa je bil v znamenju naraščajočega vetra, ki je prinašal slabe vremenske obete. Nebo se je pričelo naglo polniti s hitrimi oblaki. Jugozahodni veter pa je bil za nas še ugoden, kajti smer našega vzpona je bila še v zavetju. Zato pa je bil psihični pritisk zaradi vidno slabšajočih se razmer velik.

Popoldne in zvečer tega dne smo v šotoru kuhali in se pripravljali na končni juriš. Do vrha nas je ločilo celih 1600 višinskih metrov — to je toliko kot iz Vrat na Triglav. To bo težak zalogaj, zlasti ker se že javljajo znaki nezadostne aklimatizacije in naporov zadnjih treh dni.

Po 22. uri smo se pričeli posamično pripravljati na odhod. Zaradi izredne prostorske stiske je samo eden lahko urejal svoje stvari, zato smo odhod izredno zavlekli. Noč je bila na srečo še jasna s polno luno, kar je po načrtu omogočalo gibanje brez baterij, pa tudi veter se je nekoliko unesel.

4. DECEMBER

(Bivak 6600 metrov — vrh 8167 m, Tomazin ob 17. uri, Kregar ob 17.20, Belak in Kozjek 8050 m)

Odhajanje je bilo duhamorno. Prvi se je odpravil od šotora Kozjek, nato Kregar in potem Tomazin. Odhajali so okrog 15 minut čez polnoč 4. decembra. Ob 1.55, skoraj z dveurno zamudo, potem ko sem si zadnjič privoščil mlačni maratonik, sem se odpravil za njimi tudi sam. Veter na razu, ki me je sprejel, je bil zmeren, noč delno jasna s hitrimi oblaki od severozahoda.

Pomanjkljiva aklimatizacija in pomanjkanje spanja sta ustvarila izredne težave med vzponom. Povprečno smo se dvigali sto višinskih metrov na uro. Vzpenjali smo se nenavezani po lastnih močeh in presoji. Med počitki na deset do dvajset korakov smo dremali in včasih tudi resnično zaspali. To je bila potencialna nevarnost, saj so pobočja ponekod nagnjena za več kot 50 stopinj. Dveurne zamude na štartu potem nisem nadoknadil ves dan in bil tako obsojen na mučen in negotov samoteren vzpon. Zjutraj sem na 7400 metrih poln malodušja že začel sestopati, potem pa sem se po sto metrih premislil. Vrnil

sem se in zagrizeno napredoval do roba prečnice, kjer sem ugledal ostalo trojico nekaj sto metrov daleč že v zgornjih pobočjih. Vsi so po počitku sorazmerno hitro napredovali proti vrhu, vendar sem si jih prizadeval dohiteti.

Dan se je nagibal v večer, ko sem se približal zadnjemu in bil nemalo presenečen, ko sem spoznal, da je to Kozjek in ne Tomazin, kot je bil vrstni red odhodov v luknji na 7100 metrih. Razmere so se naglo zaostrile, ko sem 200 metrov dalje v naraščajočem vetru, ki je zajel vršni del Daulagirija, ugotovil, da mi Kozjek ne sledi pri vzponu, Kregar v izstopnem žlebu pa ne sestopa. Tomazina nisem na dobro preglednih vršnih pobočjih opazil nikjer.

Sonce je zahajalo in spuščal se je mrak. Zavedel sem se, da smo na pragu drame, če ne že sredi nje. Zimski bivak nad 8000 metri brez ustrezne opreme po takem izsiljenem vzponu bi mogel biti usoden za vse. Zvestno sem se odrekel vrhu in začel naglo sestopati proti 900 metrov nižje ležeči »francoski« luknji. Tam je bila rešitev za to noč in edino mesto, od koder bom lahko pomagal tistim, ki bodo lahko sami sestopili.

V dobri uri sem dosegel rešilno luknjo in nato celih sedem ur čakal z grozljivimi občutki nemoči in strahu na prvega. Ob dveh ponoči

5. DECEMBRA

se je pojavil Tomazin in povedal, da je bil ob 17. uri prejšnje popoldne na vrhu, dvajset minut za njim pa še Kregar. Odprava je dosegla svoj cilj in nori juriš je rodil uspeh.

Do pol štirih ponoči sva sestopala do šotora na 6600 metrih in z dvomom čakala na razplet dogodkov. Šele ob osmih zjutraj je sestopil Kregar, na Kozjeka pa smo čakali do petih popoldne. Vrnil se je 24 ur po tistem, ko sva se razšla tam pri 8000 metrih. Preživel je bivak brez opreme na 8000 metrih le z lažjimi zmrzlinami na nožnih palcih, Kregar pa se je po celonočnem tavanju vrnil nepoškodovan.

48 ur po tem, ko smo postavili šotorček v razpoki na 6600 metrih, smo bili srečni in z doseženim vrhom zopet nazaj.

Noč s 5. na 6. december smo še prevegetirali v neznosni gneči malega šotorčka, potem pa sta Tomazin in Kregar 6. decembra dopoldne začela sestopati. S Kozjekom sva poskušala še enkrat srečo. Ves dan do devetih zvečer sva počivala in se pripravljala na prodor proti vrhu, ki sva ga 4. decembra »zamudila« za uro ali dve.

Noč s 6. na 7. december sta Tomazin in Kregar pribivakirala v spodnji steni nad Lednim slapom, s Kozjekom pa sva se vzpenjala po severovzhodnem razu. Vre-

menske razmere so se močno poslabšale in vzpon do 7100 metrov je potekal v močnem vetru in snežnem metežu. Kljub temu nama je šlo dobro. Potem ko sva skoraj dve uri počivala v francoski luknji, sva se z dnem prebila na 7500 metrov, kjer je moral Kozjek odnehati zaradi znakov pljučnega edema. Zgornja pobočja in sam vrh je že pometal orkanski veter, ki sem ga ocenil na več kot 200 kilometrov na uro. Tudi s tega razloga ne bi imela ta dan nobenih možnosti več za uspeh. Ob sedmih zjutraj sva prekinila vzpon in začela sestopati.

7. DECEMBER

Tomazin in Kregar sta dosegla bazo, s Kozjekom pa sva sestopila s 7500 metrov čez Plato in bivakirala v spodnji steni v višini 5100 metrov. Vmes sva popoldne v šotoru na 6600 metrih skuhala nekaj tekočine, nato pa začela sestopati.

Na gori se je veter krepil in se selil vse nižje. Tudi francoski Šerpe so zapuščali svoje taborišče na sedlu, tako da je francoska odprava zaključila svoje delo na gori.

8. DECEMBER

(Belak in Kozjek s 5100 m v bazo)

Vremenske razmere so se na gori katastrofalno poslabšale. Orkanski veter bobni nad 6000 metrov in najavlja vremenski preobrat. Temperatura je padla za deset do petnajst stopinj. Veter raznaša pesek in prah po pobočjih in to naju duši. Kozjekovi znaki višinskega edema se ne popravljajo. Preden sva dosegla bazo, sva doživela še eno preizkušnjo v ledenem slapu: šestdesetmetrski spust ob vrvi čez previse in nori beg iz nevarnega območja naju je pustil brez sape na spodnjem ledeniku. Tomazin in Kregar sta nama prišla naproti in opoldne 8. decembra smo bili vsi štirje zopet na varnem v bazi.

Vrh Daulagirija pa ves dan pometal orkan. V naslednjih dneh se je vremenska situacija vse bolj destabilizirala in očitno je bilo, da je obdobje lepega vremena pri kraju. Močni vetrovi v višinah so se menjavali z vse močnejšo oblačnostjo, dokler se 12. decembra ni vreme dokončno podrlo. Čez noč je zapadlo pol metra snega. Kozjekova komplikacija s pljuči se ni izboljševala, čeprav je jemal zdravila in kisik iz jeklenke. Edina rešitev zanj je bil sestop v dolino.

Sneg je prinesel globalno spremembo vremena. Vsi vrhovi so bili v znamenju orkanskega vetra, ki je v velikanskih zastavah raznašal novo zapadli sneg. 13. decembra dopoldne so odšli v dolino Kozjek, Šerpa Nima in bazni delavec Čibadur, da bi poiskali nosače za likvidacijo baze, preden bi nas zasul nov sneg.

VSE SMO POSTORILI SAMI

Pravzaprav je bila s to odločitvijo naša zgodba na gori končana. Vse se je odigralo tako rekoč bliskovito.

Potegnili smo pravo karto v zaključni igri in zadnji trenutek ujeli vrh. Iztok in Marjan sta za ceno nečloveških naporov dosegla vrh, častno zmago in osmi osem-tisočak za naše barve.

Daulagiri smo obdelali kot nihče doslej. Prvi smo preplezali razpito južno steno in tiste zgodbe iz leta 1981 ni presegla nobena naša pa tudi ne druge, ki so se odigravale na tej gori. To je bil naš prvi vzpon v alpskem slogu v Himalaji, dolg celih 15 dni. Enako smo izpeljali novo »Slovensko smer« v vzhodni steni jeseni leta 1985. Spomladi 1986 sva se borila za vrh s Kregarjem sama. Nikoli nismo najemali Šerpa, ki bi za nas opravljali najtežja in najnevarnejša dela. Vse, kar smo na tem divjem hribu postorili, smo postorili sami in vsaka naša odpravica se ponša s kakšno noviteto. Ta zadnja je bila naš debut v zimski Himalaji. Nisem čisto verjel, da bo prav ta v najtršem letnem času uspela. Šef naših odpravarjev Tone Škarja mi je ob odhodu očetovsko zabičal: »Šrauf, pa nobenih norih jurišev!« Tega sem se spomnil tisti večer, 4. decembra, pod vrhom, ko je bilo tam zgoraj več kot noro.

14. in 15. decembra smo podrli bazo in znosili tovore v dolino in jih uredili za nadaljnji transport, nakar sem jih predal Nimi, ki jih je v naslednjih dneh s svojimi nosači spravil v Katmandu.

16. decembra smo zapustili vasico Larjung, ki je bila naša odskočna deska za Daulagiri, in odšli navgor v Jomosom, da bi se naslednji dan odpeljali v Pokharo in naprej v Katmandu. Dolino je pometal viharni »tibetanec«, ki je hrumeč nosil oblake prahu in peska. Nad vso to norijo pa se je bleščal Daulagiri brez značilne snežne zastave.

Z našim poletom ni bilo nič. Viharni veter je dan za dnem zavračal človeško tehniko in poleti so bili vedno znova odpovedani. Tako bi lahko čakali še tedne, pa smo se 20. decembra dopoldne, ko letala zopet ni bilo, odločili za peš prodor v Katmandu. Skoraj tekli smo po dolini z vetrom sto kilometrov v hrbet. V štirih dneh smo opravili deset dnevni etap in kar padli v civilizacijo.

24. decembra smo bili skupaj z našimi tovari v Katmanduju. To je bilo več kot mesec dni prej, kot smo načrtovali. Morje turistov, božič in novoletni prazniki so bili vzrok, da smo morali dvanajst dni čakati na sedeže v letalu proti domovini. Medtem smo postorili še vse obveznosti, potem pa smo 4. januarja zapustili Katmandu in bili 5. januarja letos spet doma, Kozjek pa nekaj dni prej.

Tak je bil zimski Daulagiri 87.

VELIKA BELA SLIKA
IZ HIMALAJSKEGA DNEVNIKA

ČETRTI DECEMBER

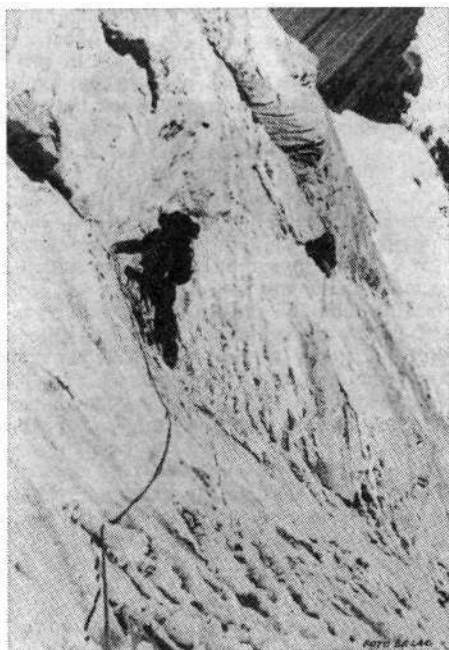
IZTOK TOMAZIN

Nekako opolnoči pričenjamo v šotorčku pod prevešajočim se serakom šest tisoč petsto metrov visoko četrti december tisoč devetsto sedeminosemdeset. Drug za drugim izginjamo v mraz in temo zimske himalajske noči. Najprej Marjan in Pavle, uro za njima jaz in še pol ure kasneje Šrauf. Srebrno mesečino polne lune nam kradejo zlovešči oblaki, ki z neverjetno hitrostjo nizko nad goro drvijo proti severu. Vse sledi nočne tišine zakrije pesem viharja, ki razsaja po Gori vetrov. Vrtinci orkanskega vetra se izza gore včasih privalijo prav do nas, pretresejo nas in zasujejo s snegom, opozarjajo na vse, kar nas čaka v večjih višinah.

Skoraj povsem neobremenjen, prežet z globokim mirom, kakor še nikoli doslej pred težkim vzponom, se zagrizem v strmino. Nisem še okrevaj po zoporni bolezni, ki se je začela pred štirinajstimi dnevi in me oropala desetih kilogramov telesne teže. Zaradi tega seveda tudi nisem aklimatiziran; vsega uro in pol sem bil doslej na višini šest tisoč metrov in zato bom vesel, če bom v tem poskusu priplezal kakšnih sedem tisoč metrov visoko. Poskušal bom čim višje slediti prijateljem, ki so na srečo zdravi in vsaj nekoliko bolj aklimatizirani; ko pa bom omagal, bom le še gledal, kako bodo nadaljevali vzpon na našo skupno goro velikih želja, držal pesti, da bi jim uspelo, in se počasi utapljal v grenkem spoznanju izgubljenosti.

Globoko v izčrpanem telesu pa še vedno tli strašna želja, ki zanika bolezen, nezadostno aklimatizacijo in sploh vse, kar je razumskega in kar pomeni, da sem brez možnosti za vzpon na vrh Daulagirija. Na srečo se silne moči tleče želje še ne zavedam popolnoma.

Sončni vzhod šest ur kasneje je prelep, to vem; vendar v trenutku, ko se zlató razlije izza Annapurne, nisem sposoben dojemati ničesar lepega. Svetoba, ki je najbrž čudovita, me oblije v strmini vzhodne stene sedem tisoč tristo metrov visoko, ko se borim za vsak korak, ko mi je neznosno slabo in zaradi hude vrtoglavice le s težavo lovim ravnotežje na robu poldrug kilometer visoke stene. Dojemam lahko le hromečo nemoč izčrpanega telesa, ki ga še bolj izžemajo mraz, pomanjkanje kisika in strašni napor. Toda že sem priplezal višje, kot sem upal in je zato vsak nadaljnji korak navzgor uspeh.

Takole je v stenah Daulagirija: strmo, zasneženo, zaledenelo, nevarno

Kakšno uro kasneje, ko še vedno trmoglavim navzgor, ugledam čisto blizu Marjana in Pavleta. Sprva kar ne morem verjeti, da je to lahko res. V redkih predahih med norim ritmom dihanja in počasnim gibanjem, ki me skoraj popolnoma zaposlujeta, razmišljam: ali je nekaj narobe s prijateljema ali pa gre kljub vsemu meni bolje, kot si mislim.

Nič ni narobe, le višina nas vse bolj zdeluje, mraz in veter sta vse hujša in preostali čas zimskega dneva je vse krajši. Skupaj se opotekamo naprej.

Pred prečnico v severna pobočja si zadnjič stopimo nekaj dragocenih požirkov mrzle tekočine. Dolgo ždimo in drgetamo med skalami, obdani z ostanki raztrganih in polomljenih šotorov naših predhodnikov. Prav na tem mestu so že umirali alpinisti v silovitih viharjih, ki so tako značilni za Daulagiri, ali pa si z begom navzdol reševali življenja. Tudi Andrej, Šrauf, Marjan in jaz smo bili med tistimi, ki so bežali, in hkrati med srečneži, ki so preživeli: pred dvema letoma, ko smo preplezali prvenstveno Slovensko smer v Vzhodni steni, naslednje jutro, po dramatični noči, pa smo opotekaje se drveli v globino rešitvi naproti in za seboj puščali le v navpično steno pripet šotorček, ki ga je vihar trgal na koščke. Jeseni leta 1985...

Kako zelo sem vesel, da sem prišel tako visoko! Več kot sem po bolezni upal v trenutkih največjega optimizma. Toda še vedno se vzpenjam. Nekaj korakov pred

menoj je Marjan, ki mu gre doslej najboljše, za nama sope Pavle in počasi zaostaja. Čudovite gore Tibeta so že nižje od nas in v daljavah za njimi se odpirajo meje skrivnostnega severnega obzorja. Same gore, neskončno morje belih gora, do koder seže pogled, gore, do katerih hitijo vsakokratne sanje.

7700, 7800, 7900 metrov. Pavle je že močno zaostal, v globini pod njim pa slednjič zagledam Šraufa, ki ga počasi dohiteva. Kot v morastih sanjah se vlečem za Marjanom, slabo mi je od napore in pred vsakim počitkom po desetih korakih se mi zdi, da mi bo odpovedalo srce ali pljuča ali vse skupaj in bom kar umrl, ugasnil kot pregorela žarnica, če bom še nadaljeval. Enkrat, ko opazi, kako se mučim, mi Marjan pravi, naj raje obrnem, sam pa bo še malo poskusil, čeprav ga tudi že zdeluje.

Temna senca obupa. Grenka zavest onemoglosti. Nepotešeno hrepenenje. Nora želja. Trma. Volja. Marjan se ustavi se bom za teboj, dokler bo šlo. Ko zares ne bo ničesar več, kar bi me še gnalo navzgor, bom odnehal. Kako zelo, kako vse bolj si želim vrha, še posebno sedaj, ko se zdi že blizu! Blizu je — in vendar še grozljivo daleč.

Več kot osem tisoč metrov visoko sta že, v zgornjem delu morasto dolgega snežišča pod vršno steno, ko pride do nenadnega preobrata. Marjan se ustavi in obmiruje. Počival bo in malo počakal, zaslisiš skozi meglo mučnih sanj. Moje sanje pa so resničnost, preprosta in kruta: nekaj korakov, nato naslonim težko glavo v snežno strmino, izmučeno telo obvisi na cepinu, hlastam za redkim zrakom in le medlo dojemam okolico. Tako vedno znova v neskončnem ponavljanju začaranega kroga težko prigaranih metrov višine. Le včasih si upam pogledati navzgor, saj je preveč grozno vsakokratno spoznanje, da je vrh že tako zelo blizu očem in obenem še neizmerno daleč telesu.

Marjanu izdavam, da grem naprej, saj me bo tako kmalu dohitel. Zagrizem se v strm ozebnik, ki vodi na vršni greben tik ob vrhu. Še vedno se ženem na skrajni meji možnosti in trenutnega razpoloženja, zato se še ne zavedam, da mi gre pravzaprav vse bolje: kot da bi neke pri osem tisoč metrih višine nekako prestopil mejo v obratnem smislu in se znebil bremena utrujenosti in pomanjkanja kisika. Bližina vrha, slutnja velike izpolnitve mi pomaga najti, izžeti in izkoristiti neznane rezerve, ki jih očitno niti bolezen ni mogla do kraja načeti.

Marjan ostaja daleč spodaj: drobna, vse manjša pika v prostranstvih severnega pobočja. Nekaj dni kasneje v baznem taboru, ko bova že uživala opojnost uspeha in zadoščenja, mi bo povedal, da se mu je takrat ustavilo in da bi obrnil, če ne bi videl mene, kako nadaljujem proti vrhu.

Šrauf in Pavle sta prenzko, da bi ju lahko še videl skozi zaledenela očala; sta le preblisk spomina, ki nekajkrat pohiti skozi zoženo zavest, preblisk spomina na prijatelja, ki se tudi vzpenjata proti vrhu Bele gore* ...

Brezobzirno me priganja s hitrimi koraki prihajajoča zimska himalajska noč, straši me mučna pomisel, da je tudi tik pod vrhom še vedno lahko kaj narobe in predvsem me žene ukaz želje, ki me je že davno tega prepojila in obsedla.

Pozno popoldne četrtega decembra: v nosem ritmu hlastam za zrakom, z glavo sem naslonjen na nabuhlo gmoto grebenske opasti, trdno se oklepam v navpični sneg zadržtega cepina. Potem, mnogo trenutkov kasneje, splezam na rob opasti in se prekobalim čeznjo na drugo, južno stran gore, 8150 metrov visoko. Bleda lučka medle zavesti »Uspelo mi je!« se za hip prižge v možganih, ki so že zdavnaj otopeli od napore in pomanjkanja kisika. Obnem se počasi dvigam s tal, najprej na kolena, potem na vse štiri, potem ... potem pa me težka roka orkanskega vetra, katerega silne moči in glasnega bučanja se šele sedaj prav zavedam, vrže po tleh in potisne proti robu opasti.

Obležim na trebuhu tesno prižet ob zbrušeno površino snega vršnega grebena pol metra od roba opasti in nekaj deset metrov proč od vrha Daulagirija. Upiram se pritisku viharja, ki niti za trenutek ne popenja. V nenadnem, docela nepričakovanem napadu slabosti skozi usta in nos izbruham vse, kar sem zadnja dva dneva pojedel in se med bruhanjem hlastajoč za zrakom skoraj zadušim.

Počasi je spet bolje; pričnem se zavedati zahajajočega sonca, neznosnega mraza in predvsem tega, da so mi sanje na dosegu roke. Vrh Daulagirija zlato rumeno žari čisto blizu, nad njim pa je le nepopisna modrina jasnega, v zimskem večeru hitro ugašajočega neba.

Po trebuhu, včasih, ko se zdi, da divjanje vetra za spoznanje popusti, pa po vseh štirih se plazim proti vrhu. Vsak gib je boj z viharjem, vsak trenutek ugriz ledenih čeljusti silnega mraza. Moja borba pa je sedaj že dobljena. Kmalu dosežem, se je oklenem in za vedno sprejem vase uresničeno sanjo o vrhu Bele gore, še preden naju oba pobožajo zadnji mrzli žarki na zahodu utaplajoče se rdeče krogle.

Samo nekaj sekund zdržim brez sledi občutka česarkoli prijetnega na vrhu, potem pa se kot črv odplazim nekaj metrov navzdol, v plitvo vdolbino. Tam se napol leže tesno prižmem ob skalo in tako laže kljubujem viharju.

Veter piha vsaj dvesto kilometrov na uro in mraza je najmanj štirideset pod ničlo.

* Daulagirij pomeni v jeziku domačinov Bela gora.

Vztrajam, čeprav me počasi načenja. Čakam, čeprav vem, da moram oditi. Mračni se in čutim, kako mi odteka toplota. Toda tako rad bi dočakal Marjana, ki je kakšne pol ure za menoj, pa Šraufa in Pavleta, ki sta še bolj, najbrž preveč zaostala! Veter me buta ob skale, trpim neznosen mraz, spogledujem se z ugašajočim dnevom in hitro prihajajočim mrakom zimske himalajske noči in obenem poskušam nemogoče — uživati v čudovitih barvah sončnega zahoda. Ledeni bič vetra mi vsakokrat dovoli le nekaj sekund bolečega razgledovanja.

Ko že skoraj izgubim upanje, da bo še kdo od prijateljev dosegel vrh in ko že jasno čutim, da prihaja skrajni čas, ko bom še lahko sestopil, se rdeče modra gmeta privali čez opast in za nekaj časa brezoblična obmiruje na tleh. Marjan! Ubijajoče čakanje je končano, samo tega sem si še želel.

Odplaziva se drug proti drugemu, nekoliko se dvigneva in se poskušava objeti, pa utrujenost in vihar po svoje prikrojita najine gibe in kmalu se zavaliva po tleh. Zahropeva si nerazumljive besede, ki pa povedo vse. Potem se spomnim, da moram slikati in za nekaj ledenih sekund snamem rokavico. Prsti skoraj v trenutku pobelijo in otrdijo, sekunde so dovolj dolge, da staknem ozeblane.

Odvlečeva se vsak na svojo stran: Marjan še tistih nekaj metrov do vrha, jaz pa čez opast splezam v mrak strmih severnih po-

bočij. Za dolge ure pozabim, da sem bil na vrhu, za vedno izginejo romantične predstave o tem, kako sladko utrujen stojiš na vrhu gore sanj in se blažen oziraš vsenaokoli, vsrkavaš prizore čudovitega razgleda in se predajaš opojni zavesti za trenutek potešenega hrepenenja, se izgubljaš v nepopisnih občutkih in te morda prešine le blede senca žalosti, da tega nikoli ne boš znal izpovedati niti tistim ljudem, ki bi jim zares rad. Nič od tega ni moglo biti na vrhu Daulagirija zvečer četrtega decembra lani, samo priplazil sem se in odplazil, upirajoč se viharju, ki me je z izpostavljenega grebena pehal v severno steno, trpeč neznosen mraz, ki je kljub vsem oblačilom rezal do kosti.

Čeprav takrat nisem mogel polno doživljati, pa sem lahko vsaj sprejemal: za kasneje, za prihodnost čudovitih spominov, ko bom na toplem in varnem lahko počasi, tančico za tančico, odstiral dogajanja in doživetja vzpona na Daulagiri, tako kot to poskušam že sedaj, teden dni po vrnitvi z gore v vasi Larjung globoko pod vzhodnimi ostenji Daulagirija ob peščinah reke Kali Gandaki.

Z Marjanom pa sva četrtega decembra slednjič morala začeti ledeno zimsko himalajsko noč v strminah Daulagirija, čas, v katerem sva morala sestopiti z gore predvsem zato, da sva preživela, fantastično noč norih doživetij, ki je ne bova nikdar pozabila in nikoli do kraja domela...

150 METROV POD VRHOM — PA TAKO NESKONČNO DALEČ

NOČ NA DAULAGIRIJU

PAVLE KOZJEK

Zadnji večer pred odhodom v bazni tabor sediva s Šraufom v prijazni gostilni v Larjungu in čakava na večerjo. Skupina ameriških trekeric pri sosednji mizi se krasno zabava ob svojevrstni nepalski angleščini, v kateri je napisan jedilni list: tam namreč piše »cock« namesto »coke«. Njihova mogoče največja avantura v življenju — trekking po dolini Kali Gandakija — se bo kmalu končala, letalo jih bo čez dva dni odpeljalo nazaj v Katmandu. Naša pot pa se šele prav začinja.

Teden dni kasneje, tretjega decembra. Čeprav gre ura proti polnoči, v šotorčku pod ledenim previsom kakih 6500 metrov visoko nihče ne spi. Po treh dneh naporenega plezanja se pripravljamo na odločilni juriš na vrh. Za nami je hazarderski prehod čez ledeni slap nad baznim taborem (pač ni bilo druge izbire) in 1500 metrov ponekod prav neverjetno podrte in krušljive skalne stene, kjer smo morali

proti vsem načrtom enkrat bivakirati. Razmere v zgornjem delu pa so boljše in tudi vreme je zaenkrat dobro.

Z Marjanom se prva splaziva iz šotora v noč in mesečina poskrbi, da nama ni treba prižgati čelnih svetilk. Enakomerno napredujeva, slišati je le sopenje in škrtanje derez. Ustaviva se šele pri francoski luknji na višini 7100 metrov. Nismo edina odprava na Daulagiriju; tu so še Francozi, ki pa plezajo z izdatno pomočjo šerp, višinskih nosačev, ki so jim izkopali luknjo ter znosili hrano in opremo na goro. Za denar se dobi skoraj vse, tudi v Himalaji...

Skuhava čaj in greva naprej; ni časa za občudovanje jutranjega sonca, ki počasi leze izza Anapurne, najuglednejše Daulagirijeve sosedje z druge strani doline. Nad luknjo splezava najtežji del raza, potem pa spet kuhava, pravzaprav delava vodo iz snega. To je na 7500 metrih višine obupno početje: po tri četrt ure dobiš liter mlačne snežnice, žeja pa je neskončna. Ujame

naju še Iztok, skupaj gremo naprej in po dvesto metrih plezanja naletimo na ostanke višinskega tabora: razcefrani šotori, polomljene palice in posamezni kosi opreme, napol vkljeni v sneg in led. Marjan najde tri polne plinske bombice, ki so za nas dragocenost, saj smo svoje že pokurili. Spet počitek, nato pa prečimo desno v severno steno, v njena vršna ledišča.

Zaostajam za soplezalcema in občutek imam, da ne gre vse tako, kot bi moralo. Strašno sem zaspan, vsakih nekaj korakov se naslonim na cepin in že me zmanjka za nekaj sekund ali minut — tega nikdar ne vem. Dan se neopazno nagiba k večeru. Ko tako enkrat spet odprem oči, zagledam Šraufa — in prav vesel sem ga. Skupaj greva naprej, medtem ko sta Iztok in Marjan že v zadnjih metrih pod vrhom. Uspelo jima je! Tudi midva sva blizu, na 8000 metrih, le še dobrih 150 metrov imava pred seboj.

Toda že se spušča mrak in ko potegne še močnejši veter od zahoda, se ustaviva. Šrauf se hitro odloči: »Sestopil bom. Za vrh bo še prihodnje dni priložnost.« Gledam ga, ko se vrača in kljub nekoliko blodnim mislim občutim vso težo njegove odločitve. Morda je to zanj slovo od vrha Daulagirija, ki mu je posvetil sedem let trdega dela in naporov. Njegov vzpon v alpskem stilu prek južne stene leta 1981 bo ostal zapisan v himalajski zgodovini kot eno od največjih dejanj. Bo res moral odnehati tik pod vrhom, ki bi ga od vseh nas najbolj zaslužil?

Spet sem sam in vem, da ne smem izgubljati časa: treba bo poiskati Marjana in Iztoka, ki morata biti nekje v bližini, da bomo skupaj nekako prebili noč. Onadva imata bivak vrečo, medtem ko si sam s kuhalnikom ne morem prav dosti pomagati.

Noč je svetla, srebrni led daleč naokoli prekinjajo le črne zareze ledeniških razpok, zgoraj pa se skalnati vršni greben jasno odraža od zvezdnatega neba. Toda vse iskanje in klicanje je zaman: kot da sta se vdrla v zemljo. Ko mi postane jasno, da to nima več smisla, se brez velikega razmišljanja in odločanja spravim v najbližjo razpoko. Nekoliko tesna je, vendar se mi zdi, da je notri precej topleje — zunaj mora biti okrog — 40°C — in skoraj isti trenutek že spim.

Ponoči sanjam, da me nekdo vleče za noge v razpoko in sredi te mōre se zbudim. Luna je še vedno na nebu, le da je zdaj na zahodu. Prvi trenutek se ne morem niti premakniti; zadelen sem s snegom in roke imam v žepih, debele puhaste rokavice pa so zasute poleg mene. Ničesar se ne spomnim. Počasi skupaj z zavestjo, kaj se pravzaprav dogaja, prihaja tudi kri v otrple noge — in to hudičevo boli. Po nekaj minutah se le spravim iz ledenega prenočišča. Vrh je spet neskon-

no daleč, moj cilj je zdaj rdeči šotorček nekje daleč spodaj.

Še vedno je temno in po dobri uri sestopa ugotovim, da sem zašel prenizko, v strme plošče iz črnega ledu. Nimam moči, da bi se vrnil navzgor, prečim levo v strmino in lepo prosim dereze, da se ne bi snele še enkrat, ker bi bil to konec; tukaj si jih ne bi mogel pripeti nazaj.

Navzdol gre potem vse zelo lahko. Nastaja nov sončen dan in poputrišnjem bova s Šraufom poskusila še enkrat.

Teden dni kasneje spet sedimo v Larjung Lodgeju, kjer pestujem nekoliko pomrznjene prste. Daulagiri nas je z orkanskim vetrom in novim snegom pregnal v dolino — da ne bi kdo pozabil, da je med največji in najtežji.

NEKAJ UTRINKOV
Z ZIMSKE ODPRAVE NA DAULAGIRI

TUDI TO JE HIMALAJA

IZTOK TOMAZIN

Da, tudi to je Himalaja,

— da sem zadnji mesec pred odhodom več noči zapored dežuren v zdravstvenem domu, ko pa se zdani, neprespan odhitim čistit okna za krvavo potrebne denarje, ki jih bo na koncu kljub vsemu premalo; ko se spet znoči, se zakopljem v knjige in ko se naslednjič zdani, na težkem motorju in s padalom v nahrbtniku drvim v Julijce. Naslednji dan zgodaj zjutraj bom začel nov teden, izpolnjen z delom, študijem, treningi;

— da je med redkimi prijetnimi občutki ob tokratnem odhodu na odpravo tudi spomin na zadnje dni v ordinaciji, ko so me moje najstarejše bolnice zaskrbljeno spraševale, če imamo dovolj dobrih oblačil in opreme za himalajski mraz. Ko sem grenko odkimal, so mi ponujale volnene rokavice, nogavice in še kaj, jaz pa sem vedel, da me bo toplota tega lepega spomina grela bolj kot obleka, ki jo nosim s seboj;

— da zaspan, utrujen in zagrenjen sedim v letalu in prvič doslej ne uživam v nežnih barvah sončnega vzhoda nekje nad Indijskim oceanom, ker me žrejo misli o slabi opremi, pomanjkljivi obleki in mrazu zimske Himalaje;

— da je Daulagiri tako nepopisno lep in mogočen, od koderkoli ga pogledaš, da veš, da boš nekoč moral stati na njegovem vrhu ali pa boš moral vse življenje trpeti bolečino neizpolnjene želje — in da so take vsaj še nekatere druge gore;

— da teden dni pred odločilnim vzponom na vrh sam sredi pustih pobočij Dampuss Peaka že drugi dan brez hrane in vode še vedno vsako uro praznim črevesje, izčrpan in izsušen razmišljam o amebah in podobni golazni, ki me je oropala moči in telesne teže in mi skoraj zanesljivo požrla vse možnosti vzpona na Daulagiri; obenem z motnimi očmi opazujem trikotno vršno piramido Daulagirija, našo Belo goro, ki se mi bolnemu in skoraj deset kilogramov lažjemu zdi tako nedosegljivo daleč kot še nikoli doslej nobena druga gora;

— da Daulagirijev Ledeni slap, ki je pokopal že precej nesrečnih alpinistov, nam pa pred dvema letoma poklonil nekaj rojstnih dnevov in mnoge ure morečega strahu, tudi tokrat miruje ter nas pusti živeti in se vzpenjati v višave Bele gore;

— da se do kraja izčrpan, prepojen z mislimi o skorajšnjem koncu in porazu, vlečem za Marjanom, ki mu gre odlično, tja nekam proti višini osem tisoč metrov, in se sprašujem, zakaj sem moral pred dnevi zboleti in zaradi tega že vnaprej izgubiti vrh; potem pa Marjan nenadoma obnemore in se ustavi, stroj mojega izmozganelega telesa pa ga prehiti in se še kar naprej poganja navzgor proti vrhu Daulagirija, pravzaprav vse hitreje, tako kot se vse bolj razplamteva zatirana velika želja, ki se sedaj mora izpolniti;

— da zdržim na vrhu Daulagirija samo nekaj sekund, ker bi me drugače odpihnil orkanski veter, tik pod vrhom pa se zakopljem med skale, usiham v peklenskem mrazu in pomanjkanju kisika in skoraj pol ure čakam Marjana — ker je ena od redkih misli, ki se še sprehajajo po otopelih možganih, da morava biti skupaj na mestu izpolnitve najine velike želje;

— da se po uspešnem vzponu na vrh, ki naj bi bil vrhunec vsega lepega in težkega, prične dramatičen sestop v najbolj nori noči, ko se izgubim v vrtincu fantastičnih doživetij, usodnih spoznanj in skoraj usodnih odločitev; sestop v noči polne lune, ko v ledenem siju mesečine pod hromečim bremenom izčrpanosti skoraj prestopim mejo sanj in resničnosti, izza katere ni vrnitve;

— da imam pri sedemindvajsetih glas stoletnika na smrtni postelji, kot napol v šali pravi Šrauf, ko se dan po sestopu z vrha z razbolelim in izsušenim grlom, v katerega se ob vsaki izgovorjeni besedi zadere tisoče iglic, poskušam pogovarjati s prijatelji;

— da moraš biti pred vzponom nad osem tisoč metrov višine najmanj teden dni šest tisoč ali več metrov visoko, da se zado- stno aklimatiziraš. Jaz pa sem bil zaradi bolezni le uro in pol šest tisoč metrov visoko, pa sem štirinajst dni pozneje vseeno priplezal na vrh Daulagirija in spet spoznal, da je še mnogo tega, kar se — na srečo — ne more predvideti in izračunati, kar

To ni samo hoja, to je pravo plezanje — ne samo v snegu in ledu, ampak tudi v skali

Vse foto: Stane Belak

se še vedno izmika spoznanjem medicinske in športne znanosti;

— da takoj po dvodnevem sestopu z vrha v bazni tabor z Marjanom zgrmiva po tleh in se dve uri ne dvigneva, le pijeva, vzdihujeva in poskuša jesti; jaz pa kljub temu že nekajkrat pogledam na nasprotno stran doline Kali Gandaki, v zahodno steno Annapurne. Hrepenenje se nikdar ne ozira na izmučeno telo, nori ples želja se vrtil naprej v prihodnost;

— da Šrauf, ki mu vsi tako zelo privoščimo in želimo, da bi skupaj z nami stal na vrhu Daulagirija, izčrpan in zagrenjen strmi v goro, za katero je živel toliko let, kot bi ne mogel doumeti, da vse želje, sposobnosti, vložen trud in trpljenje spet niso bili zadosti;

— da sem dan po sestopu v bazni tabor še vedno zaspan in utrujen kot le malo- krat doslej, pa vendar dolgo v noč bedim in razmišljam. V sosednjem šotoru leži Pavle in vdihava kisik iz jeklenke. Prijatelj nisem strašil, samo zabičal sem jim, da me morajo takoj poklicati, če se mu bo samo malo poslabšalo. Dolgo ostajam buden, skrbijo me nevarne možnosti razvoja bolezni, pomirja me zavest, da dobro vem, kako bom ukrepal;

— da mi je kakšen zloben zavistnež pred odhodom v Himalajo po ovinkih namignil, naj raje ostanem doma in se posvečam delu, jaz pa poznam toliko različnih poti do izpolnjevanja sanj, toliko poti, po katerih je tako zelo težko stopati naenkrat. Kot vedno na vsako odpravo tudi na Daulagiri vzamem s seboj knjige; ko prijatelji počivajo, študiram, da bi čimbolje izkoristil dragoceni čas; skrbi me za moje paciente, zato po osvojenem vrhu kljub vsem lepotam Himalaje komaj čakam, da se vrnem in pričnem delati;

— da kljub neugodnemu vetru skočim s padalom in po tridesetih sekundah premetavanja v zračnih vrtincih srečno pristanim ob šotorih baznega tabora z edino mislijo: »Dovolj je bilo!« — Padalske želje pa so bile mnogo večje: počakati bodo morale na nove priložnosti;

— da med vračanjem domov na letališču v Amsterdamu spoznam simpatični Škotinji, ki še nikoli v življenju nista slišali za Himalajo. Sprva sem presenečen, skoraj ogorčen, ko pa jima pripovedujem, kako je bilo na Daulagiriju, se mi zazdi, da sem jima odkril nov, nepoznan, čudovit svet. Z zadoščenjem poslušam vzklike presenečenja, opazujem v zanimanju razprte oči, začutim pristno navdušenje in občudovanje;

— da je pred odhodom v Himalajo, ko se cilj zdi nedosegljiv, drag, nevaren in nesmiseln, veliko vrat zaprtih in nihče noče slišati trkanja nanje, ko pa je cilj dosežen in se zablešči v luči velikega uspeha, se tudi nekatera od teh vrat na stežaj odpro, skozi se stegujejo roke in hitijo čestitati;

— da se z vrha Daulagirija vidi neizmerno morje visokih belih gora, ki so vse vredne občudovanja, najlepših želja in velikih dejanj; da je gorá še mnogo, mnogo več kot zmorejo dojeti oči. Edinole želje zvesto sledijo možnemu; resničnost, najsi je še tako lepa in uspešna, pa skoraj vedno caplja daleč, daleč zadaj — v Himalaji ali kjerkoli drugje ...

ZAGREBČANI PRVI NA 7743 METROV VISOKEM HIMALAJSKEM VRHU

PREPLEZANA DEVIŠKA VELIKANKA

Enajsti november lanskega leta bo z velikimi črkami zapisan v zgodovini jugoslovanskega in še predvsem hrvaškega in zagrebškega alpinizma. Ta dan sta Boris Kovačević, 29, iz Sarajeva, in Branko Puzak, 30, iz Zagreba, kot prva človeka, odkar svet stoji, stopila na drugo do takrat najvišjo še neosvojeno goro na svetu, na 7743 metrov visoki Ngozumba Kangu II. Dva dni pozneje sta isti podvig opravila še Edin Alikalfić, 27, in Davor Butković, 33.

Vsi štirje so bili člani četrte odprave Planinske zveze Zagreba, ki je štela petnajst članov. To je bila najmočnejša ekipa, ki so jo ta čas lahko zbrali v Zagrebu, saj je imelo kar enajst članov že himalajske izkušnje.

Odprava je prispela v glavno mesto Nepala Katmandu 25. septembra in 1. oktobra, iz nepalske prestolnice pa je odšla proti gori 28. septembra in druga skupina šest dni pozneje. Dne 15. oktobra so na višini 5200 metrov postavili bazni tabor na robni moreni ledenika Lungsamp. Ker je bil sestop s pobočja gore na ledenik izredno zahteven, so že takoj v začetku postavili improvizirano žičnico: pritrtili so dvesto metrov vrvi in po njej potem ves čas prevažali tovore. Sedem kilometrov dalje, na drugi strani ledenika Ngozumba, so zaradi izrednih razdalj potem postavili še tako imenovani tabor ABC ali pomožno bazo, ki je bila na višini 5350 metrov.

Potem se je začelo slabo vreme. Do 20. oktobra, ko se je neurje nekoliko umirilo, je v baznem taboru zapadlo poldrugi meter snega. Kljub temu so fantje delali in že dva dni pozneje postavili prvi višinski tabor na višini 5950 metrov ter pritrtili 200 metrov vrvi v predelu, kjer so bile težave okoli četrte stopnje. Lepo vreme se je potem sicer nadaljevalo, toda globok

sneg, predvsem pa močan veter sta alpiniste močno ovirala. Tako so lahko dvojko na višini 6500 metrov postavili šele 2. novembra.

Od tedaj dalje se je vse odvijalo zelo hitro. Pet dni pozneje so postavili tretji višinski tabor na višini 6950 metrov in 10. novembra sta Kovačević in Puzak začela zaključni naskok.

Pot je bila težavna, velika ovira so bile ledeniške razpoke pod vršno steno, vse skupaj pa je še otežil mehak sneg na trdem ledu, ki je imel nagib 50 do 55 in celo 65 stopinj. Toda do večera sta se alpinista le vzpela do višine 7200 metrov in zmogla postaviti še zasilni tabor.

Naslednji dan sta že ob pol osmih zjutraj odšla na zadnji del prvenstvenega vzpona in ob štirih popoldne stopila na teme 7743 metrov visoke deviške gore, na srednji vrh Ngozumba Kanga, ki ga imenujejo tudi Ngozumba Kang II. Še isti dan sta srečno prišla do četrtega višinskega tabora in se nato vrnili v bazni tabor.

Dne 13. novembra sta isto pot opravila še Alikalfić in Butković, Branko Ognančević, 39, pa je moral odnehati 250 metrov pod vrhom.

Drugi člani odprave, tisti, ki takrat še niso odšli v Katmandu, so medtem že praznili višinske in bazni tabor ter pripravljali tovore, decembra pa so se vrnili v domovino.

Jugoslovanska smer na Ngozumba Kang II je po računih njenih avtorjev dolga 17,2 kilometra in je ponovno utrdila ugled jugoslovanskega alpinizma v svetu. Od 55 odprav, kolikor jih je lansko jesen poskušalo v nepalski Himalaji, je bilo, kot kaže, uspešnih le 14, večina med njimi pa pred nastopom slabega vremena.

To je bila sicer četrta zagrebška alpinistična odprava, vse razen prve pa so se

v domovino vrnila s prvenstvenimi smerni. Leta 1985 so bili uspešni v steni andske gore Huandoy, leto dni pozneje na himalajskem lepotcu Ama Dablamu, lani pa so vse skupaj kronali s prvim jugoslovanskim pristopom na kakšen tako visok deviški vrh. Višji še nedosežen vrh je srednji vrh Lotseja, na katerega je poskusila lansko pomlad pripelzati kamniško-slovenska odprava, vendar je vrh ostal deviški.

Za srednji vrh Ngozumba Kanga so nekaj časa menili, da sta nanj že leta 1965 splezala Uemura in Pemba Tenzing. Toda preverjanja podatkov so pokazala, da sta bila v resnici na predvrhu Gjačung Kanga (7610 m).

Ngozumba Kang II, bližnji sosed osem-tisočaka Čo Oja, se je šele leta 1982 pojavil na seznamih vrhov, na katere je dovoljeno organizirati odprave. Toda čeprav pred Jugoslovani še nihče ni stopil na vrh te gore, ki med sosednjimi še mogočnejšimi velikani pravzaprav ni posebej atraktivna, so že zdavnaj izmerili njene koordinate in natančno višino.

(Delo)

HINDUJSKI BOGOVI SO NAM DOVOLILI
VSTOPITI V SVOJO DEŽELO

ŠIVOV LINGAM

DANILO TIČ

Dan po vrnitvi z gore.

Mešanica spominov in občutkov me vodi po Garwalu. Zdi se mi, da ležim na stari indijski preprogi. Moje telo je v šotoru, duh pa se drži te prelepe gore, kot da je ne bi hotel zapustiti. Navpične skale, previsni seraki, mraz... Ob vsakem gibu čutim otečene roke ali noge. Obraz imam zabuhel, rdeč. Pečejo me rane na rokah. Za vse to vem, da je, a miruje, medtem ko z mislimi potujem, plezam, doživljam vzpon... Kar oprimem se vsakega raztežaja posebej, dneva, bivaka, misli med vzponom.

Začutil sem izsušenost, ki je bila v steni takšna, da niti besede nisem mogel spregovoriti. V ustih sem imel strdke. Šest noči v tej ogromni steni. Ne vem več točno, kaj je včeraj, danes, jutri. Utrujen sem tako, da je šotor postal oblak, na katerega me je ponesla indijska preproga. V šotoru bom ležal tako dolgo, da se mi misli vrnejo v spočito telo.

Vse prihaja za menoj, počasi in varno. Čas ni pomemben. Čeprav ležim, se mi zdi, da prsti še vedno tipajo za oprimki in da z derezo tolčem v trd led. Kot da sem preplaval te gore s svojim vetrom, vse tam do Nanda Devija. Vse to diha z me-

noj in jaz diham z žarki sonca, z ledenikom, s temi čudovitimi gorami. Misli odjadrajo v morje preteklosti.

OBJEM SHIVLINGOVE STENE

Smešno se mi zdi moje gledanje na Indijo, ki sem si ga pridobil s knjigami. Ob prvih stikih s to deželo sem se takoj spogledal z njenimi tisočeriimi obrazi, ki so jih izrezbarili številni narodi, nagneten na indijski podcelini. Poskušal sem ostati pasiven opazovalec. Vendar so me vrtinci življenja vsrkali vase. Iz vsega je največkrat iztiril evropski način mišljenja, ki je začel ključati po moji vesti. Mišljenje, ki preračunava, dvomi o vsem, ki analizira, je treščilo ob mišljenje, ki je prinešeno v današnji čas s prastarim izročilom.

Plima in oseka nastalega morja dogodkov sta me čez noč naplavili sredi svetih vrhov Garwal Himalaje. Pred mano so se pojavili Babe, nosači Garwali, kuhar, zvezni oficir, številne odprave z vsega sveta, vetrovi, izvir Gangesa, hindujski romarji...

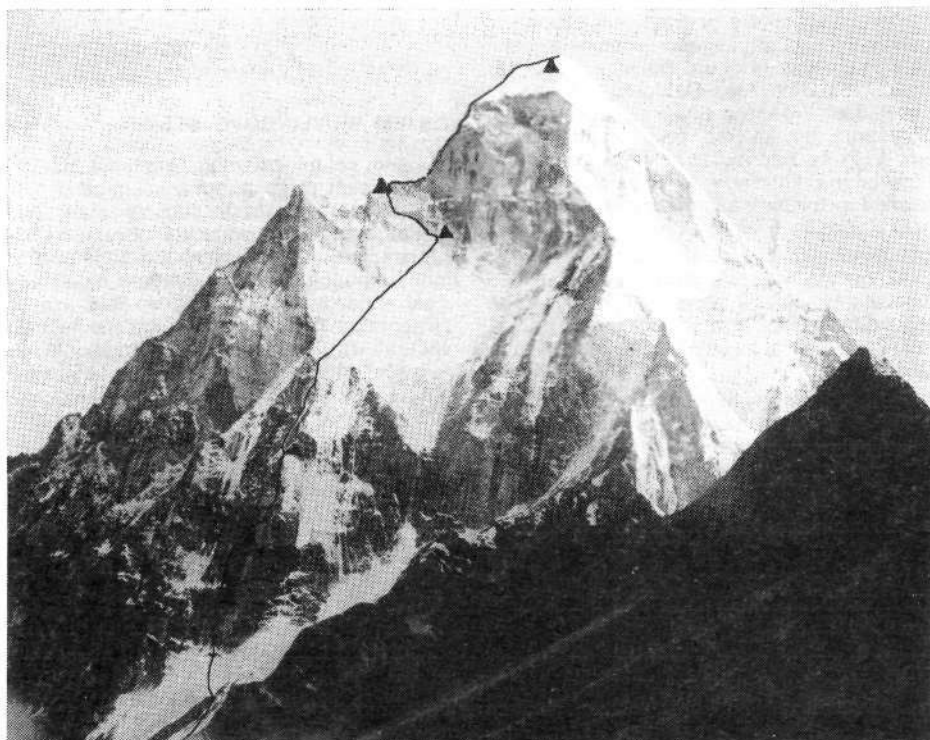
Povsem so me zaslepili drzni vrhovi. Eden je lepši od drugega. Srečal sem se z mogočnejšem Shivlingom. Kar naenkrat sem se znašel v objemu njegove stene. Dni plezanja in noči neudobnega spanja nisem štel. Zvečer so daleč pod nami utripale luči po baznih taborih odprav. Z Acim in Damčem smo ugibali, kaj počno člani odprav, medtem ko smo se mi stiskali v spalnih vrečah. Treslo me je, ko sem le za trenutek zatisnil oči. Spanje je bil boj med utrujenostjo in mrazom. Čeprav smo na bivakih še tako slabo spali, je bil to pravi obliž na prehojeno pot zadnjega dne. Sanjal sem o pomarančah, jabolkah, ananasu, pivu, juhi, topli kopeli...

Nenadoma nekaj zahrešči in oblak, na katerem ležim, se razblini. Zavem se šotora. Znova začutim težo vek. Ko obročam glavo, me preplavi rahla bolečina po mišicah. Opazim roko, ki trese šotor. Zaslisiš Urošev glas: »Vstani, kosilo!«

ŠEST DNI PLEZANJA

Šivov lingam-Shivling je 6543 metrov visok vrh, ki leži v Garwal Himalaji. Ta del Himalaje je v Indiji, na področju, kjer izvira reka Ganges. Za Hindujsce so ti kraji sveti, saj je njihovo življenje povezano z Gangesom.

Meddruštvena odprava Shivling 87 je bila prva slovenska odprava v tem delu Himalaje. Člani odprave smo bili Boštjan Kekec, Uroš Rupar, Damjan Vidmar (vsi AO Škofja Loka), Aco Pepevnik (AO Štore) in Danilo Tič (AO Impol Sl. Bistrica). Bazni tabor smo postavili na Topovanu, uro hoda od izvira Gangesa, 3. septembra lani.

Smer v severovzhodni steni Shivlinga (6543 m)

Foto: Damjan Vidmar

7. septembra sem odpotoval v New Delhi po dovoljenje za vzpon in po zveznega oficirja, ostali pa so odšli na aklimatizacijsko turo. Boštjan Kekec in Uroš Rupa sta se 12. septembra povzpela na vrh Shivlinga po zahodnem grebenu. Isti dan sta sestopila. Smer je težja od smeri bratov Schmid v Matterhornu.

Z zveznim oficirjem in kuharjem sem se vrnil v bazo 13. septembra. Aco Pepevnik, Damjan Vidmar in jaz smo vstopili v severovzhodno steno Shivlinga 17. septembra. Plezali smo šest dni, na vrhu smo stali 23. septembra lani in še isti dan sestopili po zahodnem grebenu v bazo. Vzpon smo opravili v alpskem slogu. Ocenja je ED. Da je bilo resnično težavno, pove dejstvo, da smo shujšali za 15 kilogramov.

V imenu odprave Shivling 87 se iskreno zahvaljujem zakoncema Štefančič iz New Delhija, Yugointracu iz New Delhija, Bunny iz Nazarij, Zlatarni Celje, Študentskemu servisu Maribor, Konusu iz Sl. Konjic, Gorenjskemu tisku, Livarni Kekec iz Žalca, AO Impol, AO Štore, AO Škofja Loka, AO TAM, TKS Sl. Bistrica, Gostišču Sabina, Gradbeništvu Jože Rahle, Ferdu Margoču, Heleni Flis, Antonu Ribiču, Ivanu Kidriču in vsem, ki so nam posodili opremo.

Tragedija na Lotse Šaru

Španski alpinizem je lansko sezono prizadela huda nesreča. Katalonska odprava pod vodstvom Antonija Sorsa, 48, je nameravala splezati na Lotse Šar (8400 m) in opraviti prvo ponovitev smeri, ki so jo začrtali Avstrijci.

Priplezali so na greben in postavili v višini 7350 metrov četrti višinski tabor. Dne 27. septembra 1987 so štiri plezalci začeli plezati nevaren greben, da bi v višini 7850 metrov postavili tabor 5. Ker ponoči v baznem taboru niso imeli z njimi radijske zveze, je naslednje jutro odšla druga naveza za njimi. Ze kmalu so z višine zagledali na ledeniku štiri trupla, ki so tam obležala po strahovitem padcu z višine 1500 metrov nad ledenikom. Ponesrečenci so bili Antoni Sors, Sergio Escalera, Francesco Porras in Antoni Quiniones.

Zakonski ženi dveh ponesrečenih alpinistov sta bili ta čas na trekingu proti katalonskemu baznemu taboru in sta prišli v tabor 28. septembra, prav tedaj, ko so alpinisti prišli do ponesrečencev.

To je bila najhujša nesreča kakšne španske odprave v Himalaji ali Karakorumu.

Antoni Sors je bil zelo izkušen himalajski alpinist. Leta 1981 je vodil uspešno odpravo na Broad Peak. Leta 1983 je poskušal priplezati na Mount Everest, naslednje leto pa je bil vodja odprave, ki je poskušala priplezati na Lotse Šar in pri tem dosegla najvišjo točko 7350 metrov. Dne 28. avgusta 1985 je priplezal na Mount Everest.

Jn

POGOVOR S TOMOM ČESNOM, ZASLUŽNIM ŠPORTNIKOM JUGOSLAVIJE

TUDI »DESETKA« NI VEČ DALEČ

FRANCI SAVENC, MATEJ ŠURC

Za njim je izredna sezona. Tomo Česen je v zimski sezoni 1986/87 preplezal smer Plastron v Šitah (2. SP, 1. ZSP), poleti pa je sam splezal Črni biser, Svečo in Varian-to v sestopu (vse v Travniku) ter Skarabej in Četrto stoletja zopet v Šitah. Vrhunec sezone je »No siesta« v Jorassih (1. P). Takrat je splezal tudi Drujev ozebnik. Jeseni je bil uspešen tudi v Dolžanovi soteski. Ponovil je Živčka (VIII+/IX-), Mozartove kroglice (VIII+) je soliral, v Črnem kalu pa je splezal Mandarino (VIII+/IX-) ... 28. decembra lani pa je opravil prvi zimski vzpon v smeri Četrto stoletja. To je prva smer VII. stopnje pri nas, ki je bila splezana pozimi.

Tomo Česen je bil doslej dvakrat uvrščen v republiški razred, petkrat je bil v zveznem in tri leta v mednarodnem razredu. Za leto 1988 je izpolnil pogoje za doseg naziva zaslužni športnik Jugoslavije. (Česen bo za Belakom, Pollakom in Knezom naš četrti alpinist s tem nazivom.)

»Pogoji za to kategorijo so po moje pre-malo zaostreni. Treba je vendarle doseči nekaj izjemnega, vzpon, recimo, ki odmeva tudi v svetu. Bolj bi morali upoštevati tudi kvaliteto rezultatov.«

Pleza 11 let in v svoji beležnici ima vpisanih pet odprav. Bil je v Andih, kjer je imela največjo ceno prvenstvena v Alpamayu; 1983. leta je bil v Pamirju, v Karakorumu je najbolj odmevala prvenstvena v južni steni K2, v Himalaji pa je prvi pristop s severa na Jalung Kang zanj še vedno največja duševna in telesna preizkušnja.

Tomo, saj veš, da so nekateri o naši odpravi na Lotse Šar govorili nekoliko podcenjevalno. Bi lahko kot član odprave objektivno ocenil moštvo in vzroke za neuspeh?

Vsaj polovica moštva je bila na Himalajo izredno slabo pripravljena, bolje rečeno nepripravljena, tako psihično kot fizično. Presenečen sem bil, da so bili med takšnimi celo tisti, ki so tam že bili. Vendar tudi s kvalitetnejšo sestavo ne bi opravili nič več. Vzrok za neuspeh je treba iskati samo v naslednjem: nemogoče vreme, predvsem orkanski veter. V tem smo si bili enotni vsi člani.

Mislím pa tudi to, da bi polovica moštva čisto zadostovala. Dogodki v zadnji tretjini trajanja odprave so pokazali, da jih je skoraj tri četrtine samo čakalo, kdaj bomo pospravili in odšli. A kot sem povedal, to ni vplivalo na rezultat, bilo bi pa ceneje.

Prej si veliko smučal, tudi tekmoval. Zanimivo bi bilo zato tvoje mnenje, v kolikšni meri je alpinistično smučanje del alpinizma?

Kot celota že spada v alpinizem, saj je okolje za udejstvovanje isto. Tudi smučaš po vesinah ali stenah, le način gibanja je drugačen.

Kaj pa letanje z zmaji, jadranje s padali, morda tudi vožnje po divjih rekah?

To nima z alpinizmom nič skupnega. Lahko so alpinizmu vzporedne aktivnosti, pod pogojem seveda, da se dogajajo v gorah.

Misliva, da trenutno obstaja pet glavnih področij alpinističnega udejstvovanja. To so najvišja gorstva (Himalaja, Pamir, Andij), ledene in kombinirane alpske in njim podobne stene ter kopne stene, zimsko plezanje in športno plezanje.

Tomo, kaj je zate tisto, kar bi v tem trenutku v Himalaji pomenilo več kot ostalo?

Težko je reči, saj je treba upoštevati toliko okoliščin. Že vremenske razmere so nemalokrat tako odločujoče, da povprečno stvar lahko spremenijo v nemogočo. Primerjava je možna kvečjemu potem, ko je vzpon že opravljen, ko ga postavimo v prostor in čas.

Predvidimo idealne pogoje in najboljše moštvo ...

Potem bi se odločil za severno steno Janjuja, zahodni steni Gašerbruma IV in K2, južno steno Lotseja, zahodno steno Makaluja — direktno smer na vrh ... Med nekoliko nižjimi vrhovi bi lahko dodal še Latok in Ogre.

Kaj pa je svetovni vrh v lednih in kombiniranih stenah?

Tudi tukaj je svetovna elita že tako daleč, da jo tisti, ki so vsaj malo zaspali v spremljanju razvoja svetovnega alpinizma, sploh ne vidijo več. Zgodbam o ne vem kakšnih težavah stene Les Droites, Drujevega ozebnika, stene Angla itd. zdaj verjamejo le še naivneži, ki nimajo pojma, kaj vse se že pleza v Jorassih, v stenah med Freneyskimi stebri pa v steni Brouillard v Mont Blancu, Eigerju itd.

Tudi v velikih kopnih stenah se dogaja isto. Si predstavljate osmo in deveto stopnjo v 900 metrov visoki steni? Najbrž ne! Zato ne zamerite, če kdaj kakšna klasična šestica dobi ime »melišče«. Ne gre za podcenjevanje, le za ogromno kakovostno razliko gre.

Kaj si predstavljaš pod pojmom vrhunsko športno plezanje? Zanj bi lahko veljalo povsem nekaj drugega.

Plezanje desete stopnje, torej tisto, kar je v tem trenutku ocenjeno najmanj z IX+/X— (ali 7c+/8a).

Vrhunskih rezultatov tu ne dosegaš. Do »desetke« ti manjka še cela stopnja. Praviš pa, da je vrh možno doseči tudi tu? Res sem zlezel kakšno VIII+/IX—, vseeno pa se trudim, da bi posegel še višje. Upam, da bom čez kakšno leto ali dve na takšno vprašanje odgovoril drugače.

Koliko ti izkušnje in dosežki v alpinizmu koristijo pri pisanju za Alpinistične novice v Delu?

Seveda mi pomagajo, da določeno stvar lahko ocenim in da znam vzpon postaviti na pravo mesto. Pri tem spremljam tekoča dogajanja po svetu, kar tudi meni koristi.

Pišeš tudi o sebi?

Samega sebe človek ne more ocenjevati; napišem zato kvečjemu kakšno vest, suhoparno poročilo, morda omenim kakšno primerjavo, presojo in komentar o svojih vzponih pa raje prepuščam drugim. Vseeno ne vidim razloga, da bi svoje vzpone izpuščal.

Kako ti alpinisti pomagajo pri oblikovanju Alpinističnih novic?

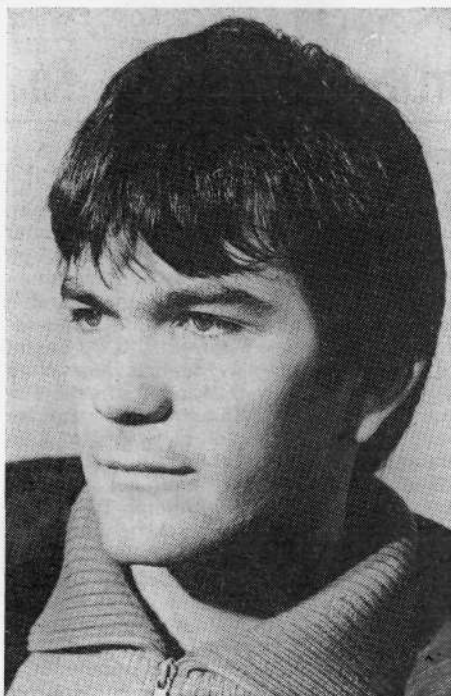
O pomembnejših stvareh seveda potrebujem dovolj podatkov. V tem primeru sem odvisen od poročanja akterjev in od njihove poštenosti. Vendarle na koncu nekdo mora reči zadnjo besedo in dosežek ovrednotiti. Vsi, ki delamo na tem področju, si prizadevamo, da bi to počeli karseda realno.

Kaj pa okoliščine, na katere ti nimaš vpliva pri oblikovanju tekstov?

Drzen Tomov podvig

Eden izmed najdrznejših podvigov leta 1986 v Alpah je bil, kot poroča zadnja lanskoletna številka revije »Der Tourist« iz NDR, vzpon po treh največjih severnih stenah v komaj enem tednu, in sicer solo in pozlmi. »Ta uspeh,« piše v reviji, »se je posrečil Jugoslovanu Tomu Česnu iz Kranja. V noči od 6. na 7. marec je v 12 urah preplezal Eigerjevo severno steno. Nato se je odpeljal z avtom v Chamonix, kjer je 9. marca v štirih urah splezal severno steno Grandes Jorasses prek Mrtvaškega prta. Med 11. in 12. marcem je Tomo v desetih urah preplezal severno steno Matterhorna, ki mu je zaradi slabega vremena povzročala največ težav. Tomo pri tem podvigu ni uporabljal nobenega helikopterja, z njim ni bilo nobenih novinarjev in televizijskih snemalcev. Le gorniški prijatelj je bil pod steno, da je skrbel za radijsko zvezo.«

Čeprav je od Česnovega podviga minilo že precej časa in čeprav vemo o njem veliko podrobnosti že od prej, smo to novico iz vzhodnonemške gorniške in popotniške revije vendarle prevedli: da se ve, kako in koliko časa v svetu še odmevajo uspehi vrhunskih slovenskih gornikov.

Tomo Česn

Na voljo imamo določen prostor, ki ga moramo vsak teden zapolniti. Včasih seveda preveč napišem in mi krajšajo. Zgodi se tudi, da urednik spremeni naslov. Do tega je upravičen iz tehničnih razlogov, toda zaradi tega je bistvo mojega sporočila bržkone lahko precej drugačno. Na srečo se to ne dogaja prepogosto.

Se kdaj zgodi, da določenim akterjem ni všeč način tvojega vrednotenja?

O, ja! A mi tega, žal, ne povedo. Zvem pa posredno, ko najdejo drugega pisca, ki jim kajpada mnogo laže nasede. Ta sicer vse lepo napiše, vendar se ne znajde najbolje, ker alpinizem ni njegovo področje. Občutek imam, da so potem alpinisti še manj zadovoljni. Na srečo so tudi takšni primeri redki.

Si prepričan, da imaš za vse alpiniste in za vse njihove dosežke enaka merila?

Ja, vsaj trudim se objektivno ovrednotiti njihova dejanja, ture...

Vzponu po Črnem biseru in sestopu po Varianti je bilo (v istih Alpinističnih novicah 10. 8. 87) namenjeno še enkrat več prostora kot pa Stebru navzgor in navzdol, JLA in Zajedi, vse v šestih urah?

Skoraj sem prepričan, da so to opazili tisti, ki teh smeri sploh ne poznajo. Prav vse te smeri pa sva s Silvom splezala oba in tako dobro veva, kaj pomeni Črni biser solo. Sicer pa stena še vedno stoji in vsi lahko poskusijo.

ISKRA JE OGRELA SLOVENCE

Samo še pet let nas ločuje od stoletnice slovenske planinske organizacije: dne 27. februarja 1893 je bilo namreč v Ljubljani ustanovljeno Slovensko planinsko društvo, čigar tradicijo nadaljuje Planinska zveza Slovenije. Osrednja slovenska planinska organizacija za 95-letnico svojega delovanja ne predvideva posebnih prireditev, zato naj bo obuditev spomina na ustanovne dni v Planinskem vestniku počastitev jubileja. Vsekakor bo to proslavljanje čez pet let precej bučnejše.

TRIGLAVSKI PRIJATELJI

Slovenski planinci so od vsega začetka posvečali veliko pozornost dokumentiranju svojih dejavnosti. Tako je Slovensko planinsko društvo leta 1894 založilo drobno knjižico »Letno poročilo Slovenskega planinskega društva v Ljubljani za l. društveno leto 1893,« v katerem je natančno popisano, kako je prišlo do ustanovitve in kako ogromno delo so opravili navdušeni ljubitelji slovenskega gorskega sveta že v prvem letu organiziranega delovanja.

»Kolikor je sedanjemu odboru Slovenskega planinskega društva znano, pričeli so uže pred osmimi leti vrli narodnjaki delovati na to, da ustanove slovensko planinsko društvo, a sreča jim ni bila mila,« je zapisano v uvodu letnega poročila. »Tudi nekaj let pozneje se je osnoval pripravljalen odbor, ki je gojil iste namene, in dasi mu je bilo posrečilo se, lepo idejo tako daleč dognati, da se je vršil občni pripravljalni shod, je vendar moral vsled premalega zanimanja lepo delo opustiti.«

Slovenci smo imeli svoje planinsko društvo že veliko prej, kot je bilo znano prvemu odboru SPD. Istega leta 1872, ko so Slovenci postavili »na vznožju Malega Triglava« Triglavski dom, ki so ga bohinjski gorniki »klicali tudi Triglavski tempelj«, kot je zapisal kronist v tedanjem osrednjem ljubljanskem časopisu, so »za vzdrževanje triglavske poti in omenjene kočje in za ureditev gorskega vodništva v Bohinju ustanovili pod vodstvom srednjevaškega kaplana Ivana Žana triglavsko društvo z imenom Triglavski prijatelji. Njegova prva naloga bodo pravila o gorskem vodništvu.«

Kot piše Evgen Lovšin v svoji knjigi »V Triglavu in v njegovi sosesčini«, je bilo »prvo slovensko planinsko društvo torej ustanovljeno leta 1872. Imelo je svoje ime Triglavski prijatelji, svojega predsednika Ivana Žana, svojo kočjo Triglavski dom in svojo pot na Triglav. Žan mu je bil duševni oče, vzgojitelj in rednik.«

Toda ko je bil Žan prestavljen iz Srednje vasi drugam, je usahnilo tudi društvo in Triglavski prijatelji so se razšli. Deset let je minilo, da so nekateri spet začeli premišljevati o takem društvu, šele leta 1885 pa »se je vršil občni pripravljalni shod«, o katerem poročajo prvi odborniki SPD.

ROJSTVO NA GORI

»Sedanje Slovensko planinsko društvo pa se je, ker skoraj drugače biti ne more, rodilo na lepi slovenski gori, na Stolu,« je nadalje zapisano v prvem letnem poročilu SPD. »Dne 23. julija 1892. leta so prilezli mladi narodni hribolazci Josip Hauptman, Ivan Korenčan in Anton Škof, nabiraje planink (pečnic), vsak z druge strani na visoko pečino. Krasno vreme, prelep razgled in mičen šopek planinskih cvetic so razveseljevali mlada srca.

Počivaje na trdi skali ugibali so, kako da je po vseh slovenskih hribih, kamor koli jih pelje pot, videti le tuje delo. Tuja roka zaznamenuje pota, postavlja kočje in napravlja na naših slovenskih tleh le nemške napise in kažipote — komu? Večinoma slovenskim hribolazcem! Vzdravimo se! rekli so na trdi skali sedeči mladeniči, podali si roke, pobratili se ter za trdno sklenili, ne prej odnehati, dokler se ne ustanovi slovensko planinsko društvo. Resno so se poprijeli dela. Težko je bilo pričeti. Povsod, kjer so trkali, majali so z glavami, češ, uže drugi možaki so to izkušali, pa se jim ni posrečilo, kaj bodete vi! A trud ni bil prazen. Našli so somišljenikov, katerim se je tudi potrebno zdelo tako društvo. In ti somišljeniki so pomagali, svetovali.

Septembra meseca 1892. leta se je pričelo zbiranje... Kmalu se je sestavil pripravljalni odbor in sklical več osnovalnih shodov, prvega dne 22. septembra 1892. leta. Na shodu dne 13. novembra so bili v začasni odbor izvoljeni gospodje Jos. Hauptman, A. Mikuš, Simon Rutar, Iv. Hrasky (načelnik), Vin. Borštner, Iv. Soklič, Fr. Tavčar, Fr. Trifler in Jernej Žitnik. Ta odbor je sestavil pravila, katera je slavno c. kr. ministrstvo za notranje stvari potrdilo z odlokom z dne 10. januarja št. 30637, pripravljali in vse potrebno ukrenili za občni zbor, ki se je vršil dne 27. februarja 1893. leta v vrtnem salonu »pri Maliču« v Ljubljani.«

Na tem občnem zboru so izvolili društveni odbor za dobo treh let. Prvi načelnik Slovenskega planinskega društva je postal Fran Orožen, njegov namestnik dr. Josip Furlan, tajnik Anton Mikuš, njegov na-

mestnik Josip Hauptman, blagajnik Ivan Soklič, njegov namestnik Fran Tavčar, gospodar Fran Triller, odbornika pa Ivan Hrasky in Ljudevit Wöfling.

Poleg glavnega odbora je »posloval« tudi markacijski odsek, ki je imel sedem članov, vendar nad vse delavnih: samo v prvem letu delovanja SPD je naša planinska organizacija označila 97 poti — od tiste iz Ljubljane na Golovec in v Bizovik ali iz Tacna na Šmarno goro do tiste iz Stare Fužine na Triglav ali s Kamniškega sedla na Planjavo, Luško Brano, Škarje in Ojstrico.

PREDAVANJA, IZLETI IN POPUSTI

»Ker podružnice zelo krepé vsako društvo, skrbel je odbor, da se čim preje osnujejo tudi Slovenskega planinskega društva podružnice,« je zapisano v prvem letnem poročilu SPD. »Prva se je ustanovila in bila ... potrjena s odlokom sl. c. kr. deželne vlade kranjske z dne 19. avgusta 1893. leta podružnica Kamniška. Njej na čelu je kamniški župan g. Močnik. Druga se je osnovala Savinska podružnica v Mozirji dne 20. avgusta, a slavno c. kr. namestništvo Graško je do današnjega dne ni še potrdilo, dasi jo je odbor naznanil tako kakor kamniško.«

V poročilu je veliko hvale na račun savinjske podružnice: »Tamošnji udje Slovenskega planinskega društva, njim na čelu vrli g. Kocbek, delujejo neumorno za procvit planinstva v krasnih Savinjskih planinah, ki se prav primerno nazivljejo Srednještajerska Švica. V teh planinah je SPD dosedaj zaznamenovalo po vrlem svojem udu g. Kocbeku 26 potov, ki znašajo 78 ur hoda.«

Odbor je imel v prvem letu delovanja SPD 17 sej, »v njih pa je razpravljal in ukrepal o vseh važnih društvenih stvareh. Prva naloga mu je bila, da je vzbudil

in okrepil zanimanje za slovensko planinstvo. Pod spretnim in modrim vodstvom načelnikovim se mu je posrečilo, da se je iskra nove ideje kmalu razplamtela in prav v živo ogrela vse Slovence. Drug za drugim so se začeli oglašati udje, ne samo plačujoči, nego tudi delujoči. Konec leta je imelo društvo 225 članov.«

Društveni odbor je leta 1893 priredil dva poučnozabavna večera: »Jeden večer je predaval društvenik gosp. prof. Borštner o Kamniških planinah, drugi večer pa gosp. prof. Rutar o Bohinjskem gorovju in o deset ur dolgem poti iz Bohinja čez Komno v Sočo, katerega je vrli ud g. Ravhekar sam zaznamoval.« Poleg tega je to leto organiziral štiri društvene izlete: na Šmarno goro, k Sv. Joštu, na Učko ter v Divaško vilenico in Škocijanske jame pri Divači. SPD je izdalo nekakšen prospekt z vsemi do takrat markiranimi potmi po slovenskih gričih in gorah, izposlovalo znižano vozino po južni železnici za društvene člane in pri nekaterih gostilničarjih ob markiranih planinskih poteh nižje cene za društvene člane.

Pravzaprav smo lahko ponosni na te svoje planinske prednike iz prvega leta delovanja Slovenskega planinskega društva: ali bi bili zdaj kljub vsakršnim življenjskim pripomočkom sposobni narediti toliko, če bi nas bilo samo toliko, kolikor je bilo prvih »udov?« Ali pa prav zaradi drugačnega načina življenja in vsaj nekoliko drugačnega načina premišljevanja ne bi mogli narediti toliko!

Vsekakor bi se lahko kdaj spomnili teh svojih planinskih prednikov, ki so odkrivali slovensko zemljo slovenskim ljudem — pa ne samo ob obletnicah. Morda bi se ustanoviteljem SPD res lahko oddolžili s spominskim obeležjem sredi Ljubljane, tam, kjer so se sestali na ustanovnem občnem zboru.

Začetki smučanja

Leta 1900, se pravi tistega leta, ko so se rodili dedje generacije, ki je zdaj na višku življenjskih moči, je bilo v enem od dunajskih časopisov objavljeno naslednje besedilo:

»Sin nekega mlinarja, ki se je bil priselil na Dunaj, leta 1856 rojeni Matthias Zdarsky, skrbi ta čas v cesarskokraljevem prestolnem in rezidenčnem mestu za to, da mu ljudje posvečajo posebno pozornost, ker se ukvarja s posebnimi poskusi, da bi iznašel novo športno zvrst. Zdarsky uporablja norveške snežne čevlje, ki jih je sam izboljšal, in poskuša v bližini Lilienfelda, na Muckenkoglu, alpski smučarski tek. Gre za hitro drsenje navzdol po zasneženih strminah, kar počenja z deskami na nogah in s pomočjo močne palice, ki jo drži v rokah. Ko se pripodi navzdol, se z deskami in palico spet poda na vrh, da bi se znova spustil navzdol. Smučka je neke vrste lesena doga, ki se priveže na tekačevo nogo z jermenj. Lesen

žieb je dolg približno dva do dva in pol metra.

Poskusom Matthiasa Zdarskega se na Dunaju posmehujejo. Obstaja namreč prepričanje, da drsenje na deskah po strmini, ki je karseda dolgočasno opravilo, ne bo nikoli potisnilo v ozadje priljubljen družabni šport drsanje na ledu, med drugim tudi zato ne, ker je alpsko smučanje zaradi napornega vzpenjanja veliko prenaporno in zato za dame komajda primerno.«

To zanimivost iz leta 1900 omenjamo zato, da bi odsvetovali prenapregnene napovedi, ki se pozneje lahko izkažejo kot popolnoma zgrešene.

Objavljamo pa jo tudi zato, da bi ob tem spomnili, kako se marsikje v isti avstro-ogrski državi, na primer v sedanji Sloveniji, takim smučarjem tisto leto 1900 sploh niso posmehovali. Na Blokah, na primer, je take smučarje videl že več kot dvesto let prej Janez Vajkard Valvasor in jih zelo resno opisal v svojem znamenitem delu Slava vojvodine Kranjske.

UMRL JE NAŠ (NAPOL) ROJAK ERWIN SCHNEIDER

KROJAČ SEDEMTISOČAKOV IN EVERESTA

V »Delu« smo 19. septembra lani prebrali drobno, enokolonsko osmrtnico: »Umril je Erwin Schneider, prof. h. c. dipl. ing., 1906—1987, rojen v Idriji, velik ljubitelj himalajskih vršacev. Spomnili se ga bomo 4. oktobra 1987 ob 9. uri v mariborski stolnici. — Svojci družine Zazula.«

Tako smo Slovenci zvedeli, da je, več kot 80 let star, končal svoje izredno, nenaavadno življenje mož, ki se je zapisal goram, se jim popolnoma posvetil in nekatere najvišje med njimi raziskoval z najrazličnejših zornih kotov.

UČENEC IDRIJSKE OSNOVNE ŠOLE

Erwin Schneider se je rodil, kot nam je sporočila njegova sestra Adica (ali Adelheid-Anna) iz Halla na Tirolskem, 17. aprila 1906 v takratnem Joachimstalu na Češkem kot sin rudarskega inženirja in kemika Antona Schneiderja in matere Ivanke (ali Johanne), rojene Zazula. Ko je bil star tri leta, se je družina preselila v Idrijo, kjer je oče delal v rudniku, Erwin pa je pozneje — enako kot njegova sestra — obiskoval do svojega desetega leta starosti slovensko osnovno šolo. Družina se je tedaj spet selila in leta 1928 pristala v Hallu na Tirolskem. Erwin je obiskoval realko v Salzburgu, kjer je leta 1924 maturiral, se vpisal na tehniško visoko šolo v Berlinu in tam leta 1934 diplomiral iz rudarstva.

Že kot dijak se je iz Salzburga odpravil na plezalne ture, med drugim v Tenengebirge, to svojo dejavnost pa je pozneje imenoval »mladostni grehi«. Vendar je tudi to jemal zelo resno in ta resnost mu je ostala vse življenje: že takrat si je pridobil lastnosti, zaradi katerih je postal tako velik kot star alpinist. Bil je hiter, izredno žilav in neomajen v vztrajnosti, znal je računati z glavo in se hkrati, če se mu je zdelo potrebno, predajal čutom, na koncu koncev pa je skoraj vedno imel s seboj polno vrečo sreče.

Odraščal je v Hallu in se že med študijem udeležil treh velikih odprav, ki so bile takrat deležne izredne pozornosti javnosti in znanosti. Leta 1928 je bil, takrat 22-letni fant, član odprave nemških znanstvenikov in Nemško-avstrijskega planinskega društva v takrat popolnoma neraziskani Pamir v notranji Aziji. Osem vrhov, višjih od 6000 metrov, je bilo takrat prvič preplezanih, več »manjših« pa naj sploh ne upoštevamo. Poleg tega je odprava odkrila 77 kilometrov dolg Feldčenkov ledenik, najdaljši ledenik na Zemlji zunaj arktičnih ledenih puščav. Vrhunec odprave

pa je bil prvi vzpon na 7130 metrov visok Pik Lenina: 25. septembra 1928 je Schneider s svojima kolegoma Allweinom in Wienom po številnih težavah stal na vrhu kot prvi človek na svetu.

POLN NAHRBNIK SREČE

Po himalajski odpravi leta 1930 se ga je prijelo ime »Krojač sedemtisočakov« (Siebentausender-Schneider; besedna igra s priimkom): na odpravi, ki ga je vodila v Nepal in Sikim, je splezal na štiri sedemtisočake. Poskusil je plezati tudi na 8598 metrov visoko Kangčendzengo, kamor je bila pravzaprav namenjena odprava, ki jo je vodil G. Dyhrenfurth, vendar je takrat prvič izkusil, kaj pomeni imeti srečo. Leden plaz je odnesel njega in Šerpo Četama, Schneider je kot po čudežu preživel, Šerpa pa je umrl v ledu. Uspel pa mu je rekorden vzpon: priplezal je na 7449 metrov visok Džongsong Peak, ki je bil najvišji do takrat osvojeni vrh na Zemlji.

Dve leti pozneje, leta 1932, je šel z odpravo v Južno Ameriko in v Cordilleri Blanci kot prvi človek na svetu splezal na sedem deviških vrhov.

Ko je še dve leti pozneje, leta 1934, odpotoval v Indijo, je Planinski vestnik na strani 158 objavil naslednje:

»Slovenec na najvišjih gorovjih naše Zemlje. — Znani planinec-plezalec Ervin Schneider je o Veliki noči odpotoval v Indijo z ekspedicijo na Nanga Parbat, 8120 m (v Himalaji). To mu je že četrta veleeekspedicija: prva je bila 1928 v Altai na Pic Ljenin (po starem Kaufman), 7000 m, druga 1930 v Himalajo (k M. Everestu); tretja 1932 v Cordillero Blanco (Peru) na Huascarán, 6800 m. Letos pa torej na Parbat; v ekspediciji bodo tudi kartografi, ker ondotno ozemlje še ni povsem ozemljevideno. — Schneider je diplom. rud. inženir; maharadža v Nepalumu je 1930 ponudil službo geologa, ki je ni sprejel, ker bi bil predalet od domovine; morda se sedaj posluži lepe ponudbe.«

Na tej gori pa je Schneider imel svoj drugi nevaren doživljaj. V višinskem taboru so v strahotnem snežnem neurju in viharju umrli trije alpinisti in šest nosačev, le oba Tirolca, Erwin Schneider in Peter Aschenbrenner, sta preživela strahoto.

Na vseh teh odpravah je bil predvsem alpinist, poleg tega pa je vseskozi pomagal tudi pri meritvah. Že leta 1932 je mladi Schneider začel skupaj s takrat-

nim predsednikom planinskega društva profesorjem Kinzlom veliko kartografsko delo: nastajati je začela planinska karta Cordillere Blance v Peruju. Leta 1936 je v Cordilleri Huayhuash v Peruju splezal kot prvi človek na svetu na pet vrhov, nato pa je prvič vodil samostojne meritve in vrednotenja rezultatov.

Leto 1939 je bilo morda zanj usodno: med zimskim vzponom po grebenu Bianco so mu močno zmrznile noge, ki mu jih je mraz poškodoval že med vzponom na Pik Lenina. Amputirati so mu morali prste in stopala obeh nog. Prerokovali so mu dosmrtno šepanje z berglami. Takšne napovedi je odpravil »z utrujenim nasmeškom« — in začeli so se časi njegovega smučanja in izmere gorskih pokrajin.

Med vojno in po njej je opravil vrsto meritev za osnovne karte nekaterih alpskih predelov, leta 1955 pa se je začelo njegovo glavno delo: kartografska izmera Vzhodnega Nepala in območja Mount Everesta v merilu 1 : 50 000.

ZEMLJEVIDI S ŠTIRIH CELIN

Medtem ko je Schneider meril po Nepalu, je pri nas v Planinski založbi izšla knjiga Levsteke in Blažeja »Himalaja in človek«, v kateri je na strani 61 omenjen tudi mož, o katerem teče beseda: »Erwin Schneider je po materi Slovenec. V ljudsko šolo je hodil v Idriji, po prvi svetovni vojni se je s starši preselil na Tirolsko. Še danes aktivni in odlični plezalec je sodeloval skoraj pri vseh nemških ali avstrijskih odpravah v tuja gorstva.«

Na isti strani je tudi kratek popis vzpona, ki ga je s tovarišema opravil na Pik Lenina, tedaj še najvišji vrh Sovjetske zveze. Bili so verjetno prvi na vrhu, čeprav kasnejši sovjetski viri navajajo domačina, ki naj bi bil na vrhu še prej.

Malone trideset let je bil skoraj neprestano na poti, da je opravil velikansko delo — pripravil karto Mount Everesta in pogorja okrog najvišje gore sveta. Kot vodja merilne skupine nemškega raziskovalnega projekta v Nepalu je od leta 1959 do 1974 premeril približno 11 000 kvadratnih kilometrov, predvsem še ekstremnega visokogorja v Vzhodnem Nepalu. Seveda si komajda kdo lahko predstavlja, kaj pomeni na višini celo več kot 6000 metrov med viharji in pri hudem mrazu postavljati stative in tako pripraviti teodolite, da je mogoče z njimi delati.

Ta čas pa je bilo treba dokončati še tri karte gorā, za katere so bile meritve že zdavnaj opravljene, vendar jih je bilo treba ovrednotiti. Med drugim je bilo treba opraviti zaključna dela za karto Mt. Kenye v Vzhodni Afriki in Huascarana v Cordilleri Blanci. Svoj zadnji načrt je ovrednotil leta 1983 z Lewisovega ledenika (Mt. Kenya),

Erwin Schneider 1906—1987

kar je za svoj 77. rojstni dan smatral kot veliko zadovoljstvo.

Za ovrednotenje svojega terenskega dela je porabil nešteto nočnih ur dela. Njegovo delo je bilo cenjeno tudi z znanstvenega stališča, kar med drugim kaže to, da so ga imenovali za profesorja. Tako je rektor innsbruške univerze njegovi ženi Adelheid (tudi njej je enako ime kot njegovi sestri) izrekel pismo sožalje ob njegovi smrti in v pismu med drugim poudaril, da »je bil profesor dipl. inž. Erwin Schneider z univerzo v Innsbrucku tesno povezan, odkar so ga leta 1959 vpisali v častno knjigo te univerze in mu dodelili častni naslov 'excellenti in telleris'. Počastitev je bila posledica tega, da smo visoko cenili njegove izredne sposobnosti tako na znanstvenem kot na tehniškem področju, posebno pa še izdelavo karte, na kateri je upodobljena skupina Mount Everesta.«

POSEJAN ŠE ZADNJI JEČMENČEK

Erwin Schneider je bil vsestranski alpinist. Enako dober je bil v skali, ledu in snegu. Njegov moto je bil »kolikor višje in koliko bolj strmo, toliko ljubše«. Zaradi tega je postal tako odličen merilec gorskega ozemlja. Na področju izmer je bil tako neprekosljiv, da česa takega ni mogel delati tako dobro nihče pred njim in nihče za njim tudi ne bo, kajti zdaj se merilna tehnika poslužuje letal in satelitov.

S svojimi kartami ni približal tistih gorá samo alpinistom in obiskovalcem gorskega sveta, ampak vsem naravoslovcem. Zasebno je živel skromno in odmaknjeno, zadnje čase celo že kar ljudomrzniško. Sicer pa je bil nenavadno ustrežljiv in vedno pripravljen pomagati, prav tako pa posredovati vse podatke, do katerih se je bil dokopal, kar pa so nekateri grdo izkoriščali. Vedno je velikodušno podpiral mlade ljudi, jih spodbujal in jih pogosto na lastne stroške jemal s seboj v gore. S tem je prižgal marsikatero drobno iskrico v mladih gornikih in raziskovalcih gorskega sveta.

Lastnih dosežkov ni nikoli poudarjal, svojih potovanj in plezalnih vzponov nikoli opisoval, komajda jih je kdaj omenjal. Ali naj bi se še kdo za njim veselil njegovih prvih vzponov, pristopov in smučanj? Počastitve in javne nastope je odločno odklanjal. Ne s prevelikim navdušenjem pa je vendarle prevzel častni prstan innsbruške univerze leta 1959 in se spriznal s tem, da so mu na filozofski fakul-

teti leta 1975 soglasno podelili profesorski naslov.

Svoj življenjski slog je ohranil do zadnjih dni. Še decembra 1986 je na številnih merilnih poletih v Nepal »posejal svoj zadnji ječmenček«, kot je dejal. Tedaj je s svojim indijskim pilotom letel brez kisikove maske na obrazu na višini več kot 7000 metrov okrog Kangčendzenge, čeprav ne bi smel višje od 3000 metrov. Navdušen je bil in skorajda pretresen, da je po 56 letih spet lahko videl bazne tabore, poti in vrhove, ki jih je spoznaval leta 1930, ko je prvič stopil na nepalska tla, ki so mu postala druga domovina. Komaj se je vrnil domov, so se že začeli konkretno oblikovati načrti za nove polete okrog Cordillere Blance. Vendar teh načrtov ni mogel več izpeljati.

Koliko življenj bi potreboval povprečen človek, da bi doživel, naredil in dosegel vse to, kar je ta izjemni alpinist in gorski zemljemerec! Saj smo pravzaprav lahko inosni, da je bil napol tudi slovenske krvi.

80 LET PD IZ ILIRSKÉ BISTRICE

DESETLETJA, POSVEČENA SNEŽNIKU

Številne akcije, ki jih je Planinsko društvo Snežnik iz Ilirske Bistrice pripravilo ob svoji 80-letnici in ki so potekale vse lansko leto, so doživele slovesni vrhunec 11. decembra lani na slavnostnem občnem zboru društva. Velika dvorana doma JLA v Ilirski Bistrici je bila tokrat premajhna za premnoge člane in prijatelje društva, ki si je z razvejano dejavnostjo ustvarilo širok krog sodelavcev in somišljenikov. Po besedah enega izmed govornikov je bila ta večer zbrana Jugoslavija v malem — med občinstvom so bili predstavniki vseh sosednjih društev s Primorskega in Kvarnerja, delegaciji SPD Trst in SK Devin, predstavniki pobratenih društev Vršac, Mostar in Beograd, hkrati pa so bistriški planinci prejeli več desetnih brozjavk s čestitkami iz vse države, kar dovolj zgovorno pričá o širini in obsegu prijateljskih planinskih vezi, ki so se spletle v teh 80 letih.

Predsednik PD Vojko Čeligoj se je v pozdravnem nagovoru vprašal, ali smo dostojni nasledniki ustanoviteljev društva, ki so to pomembno odločitev sprejemali v zelo težkih časih, nato pa je pregledal letno »jubilejno« dejavnost društva in ponovno opozoril na težave, s katerimi se zdaj srečuje društvo, na nedokončana dela na zavetišču na Snežniku, na vprašanje doma na Sviščakih, društvenih prostorov ...

Za govorniškimi odrom mu je sledil predsednik občinske skupščine Ilirska Bistrica

Janez Kirn (predsedstvo občinske skupščine je bilo pokrovitelj vseh prireditelj ob planinskem jubileju), ki je poudaril, kako pomembna je vloga planincev v družbenem življenju občine, še posebno pri vzgoji mladine. Planinskemu društvu je v imenu predsedstva skupščine SFRJ podelil državno odlikovanje red zaslug za narod s srebrnimi žarki.

V imenu Planinske zveze Slovenije je prisotne pozdravil njen podpredsednik Jože Dobnik in podelil srebrna in bronasta odličja zaslužnim društvenim članom in nekaterim članom pobratenih planinskih društev.

Občni zbor so pozdravili tudi predstavniki številnih delegacij in izročili prijateljska darila, med katerimi so bila tudi odličja nekaterih organizacij in društev; tako je za dolgoletno sodelovanje s tetovskimi planinci Planinska zveza Makedonije nagradila društvo z zlato plaketo. Velik aplavz so doživele tržaški planinci s simboličnim darilom — planinskim cepinom, in člani SK Devin, ki so se izkazali z denarnim prispevkom za dokončanje kočé na Snežniku.

Uradnemu delu je sledil kulturni spored, ki ga je pripravil Franc Munih, v njem pa so sodelovali številni recitatorji, solisti in kar štirje pevski zbori: moški zbor Dragotin Kette, mešani zbor Društva upokojencev Ilirska Bistrica, mladinski zbor OŠ Dragotin Kette in zborček cicibanov — planincev. Slovesnost se je nato preve-

sila v družabni večer ob prijetnem planinskem pogovoru.

Ob tej priložnosti so v avli doma JLA odprli razstavo otroških likovnih del, ki so nastala na prvem pionirskem likovnem ex tempore Snežnik 87.

(Primorski dnevnik)

BOJ ZA GORO

Ko se je pisalo leto 1907, so ljubitelji planin v Ilirski Bistrici ustanovili podružnico Slovenskega planinskega društva, ki je bilo kot središčna organizacija ustanovljeno v Ljubljani že leta 1893.

V tistih časih je v vsej Sloveniji in torej tudi tod gospodarila Avstroogrška monarhija. Ilirska Bistrica je bila tedaj še vas, saj je trške pravice dobila šele leta 1911. Na obširnemu območju svoje občine je imela sodišče, zemljiško knjigo, katastrsko upravo in vrsto notarskih pisarn, kjer so uradovali v slovenskem jeziku različni uslužbenci, med katerimi so se posebno odlikovali narodno zavedni notarji in sodniki.

Pravico do slovenščine v uradih si je v prejšnjih desetletjih slovensko ljudstvo izbojevalo na svojih množičnih taborih, v tem kraju pa se je morala planinska podružnica pehati za dovoljenje, da smejo njeni člani hoditi na Snežnik. To goro in obširne gozdove okoli nje si je namreč lastil nemški fevdalec, ki je s pretvezo varstva gorske flore oviral Slovincem hojo nanjo.

V pismenem dovoljenju, ki ga je s posredovanjem SPD v Ljubljani ilirskobistriška podružnica končno le dobila, pa so bile različne omejitve; tako so, na primer, smeli planinci uporabljati le tiste poti, ki so jih določili nemški gozdarji, tem pa so planinci na zahtevo morali pokazati svojo legitimacijo.

Postaviti postojanko na jasi pod vrhom Snežnika, ki bi bila planincem nujno potrebna, pa lastnik kljub ponovnim prošnjam ni dovolil, čeprav je bila podružnica pripravljena zemljišče zanjo preplačati. Planinci so si torej morali urediti kočo v zasebnih kmečkih gozdovih, v sicer lepem, toda, žal, preveč od glavne poti odmaknjem in nizko ležečem Črnem dolu. Pohode na Snežnik je podružnica organizirala tako, da so člani s svojimi družinami navadno ob sobotah ali prazničnih dneh krenili iz Ilirske Bistrice na pot, prenočili v črnodolski koči in se čimprej zarana povzpeli na vrh očaka, da bi opazovali prizore ob vzhajanju sonca. Seveda se je hodilo v obeh smereh peš, saj še ni bilo niti primernih cest niti motornih vozil, s katerimi bi bilo mogoče prevažati izletnike po slabih kolovozih.

Navzlic utrudljivi najmanj dvanajsturni hoji pa je takšno planinsko romanje na vrh ocvetličene Snežnika, ki ga ob rojstvu

novega dne kot prvega ožari vzhajajoče sonce, postajalo vedno bolj privlačno. Na gori, ki si jo je tako trdovratno lastil oholi Nemeč, se je iz leta v leto pogosteje oglašala vesela slovenska pesem.

Z vztrajnimi pohodi so člani podružnice utrli in shodili gorsko stezo po prisojnem kraškem pobočju proti vrhu Snežnika, medtem ko so pred njimi hodili nanj le po osojnih senčinah iz Loške doline, od koder je dal lastnik gozdov speljati makadamsko cesto od svojega gradu do vznožja gore. Po tej cesti so prihajali na Snežnik tudi člani nekdanje tržaške sekcije Nemško-avstrijskega planinskega društva (DÖAV), ki so prav tako na osojni strani postavili svojo snežniško kočo, imenovano Schneeberghütte; slovesno so jo odprli že 12. julija 1874. leta in ob tej priložnosti ob njej uprizorili planinski skeč, v katerem so nastopale posebejlene gorske rože.

VOJNE IN DRUGAČNE VIHRE

Prva svetovna vojna je sicer zavirala delovni polet podružnice, vendar ga ni prekinila. Boleče je odjeknila vest, da je na bojišču padel domačin, zgleden planinec, jamar in fotoamatel Bogumil Brinšek. V črnodolsko kočo so vdrl avstroogrski vojaki in namestili v njej ruske vojne ujetnike, ki so delali v ondotnih gozdovih. Po odhodu vojaštva je podružnica nabavila za kočo novo opremo, ker je bila dotodanja uničena.

V začetku italijanske okupacije, leta 1922, je ilirskobistriška podružnica doživela 15-letnico delovanja. V zatohlem ozračju, ko so se od juga približevali temni oblaki, so si planinci samo tiho čestitali s stiskom rok; slutili so, kaj jim pripravlja novi okupator. Toda prav ob tej tihi petnajstletnici se je v podružnico vpisalo največ, in sicer 53 odraslih članov. Mladine in žensk niso šteli. Verjetno je to bilo priznanje in sočustvovanje javnosti.

Šolani možje, ki so planinstvo v tem kraju organizirali in vodili, so bili daleč naokoli poznani narodno zavedni Slovenci. Kot taki so se morali pred fašističnim nasiljem umakniti v Jugoslavijo. Okupator je kmalu zatem podružnico prepovedal in zaplenil njeno imetje, ki je obstajalo iz 29 arov zemljišča, koče v Črnem dolu in 913,40 lir v blagajni; vse to je izročil reški sekciji italijanskega planinskega kluba.

V dobi okupacije se je le redkokdo podal v Črni dol, večinoma le z namenom, da bi vsaj od daleč videl ljubo kočo, pokrito s sivo streho, na kateri se je rdečkasto svetlikala številka 1914, ki je spominjala na leto, ko so jo planinci postavili.

Ko pa je izbruhnila druga svetovna vojna in se je ustanovila narodnoosvobodilna fronta, ko je tod okoli sovražnik streljal in obešal talce ter požigal slovenske do-

Snežnik, 1796 m, kamor sonce najprej posije v tistih krajih in kjer sneg najprej zapade

move, ni nihče več mislil na planinstvo. Zdravi gorniki so sicer hodili po snežniških gozdovih in gorah, toda s puško v roki kot partizani, njihovi svojci in drugi pa so z njimi sodelovali po navodilih OF.

OBNAVLJANJA NA GORI

Takoj po osvoboditvi leta 1945 je PZS na predlog občanov podprla oživitve planinske dejavnosti v Ilirski Bistrici, seveda po novih pravilih in pod novim imenom Planinsko društvo Ilirska Bistrica.

Vodilnih članov nekdanje podružnice SPD žal ni bilo več: pomrli so, padli v vojni ali pa se porazgubili po svetu. Kraj je dobil mnogo novih prebivalcev, med katerimi so bili tudi ljubitelji gorá, ki so stopili v planinske vrste in že na prvem sestanku leta 1945 sklenili, da bodo pregledali ruševine vojaških objektov na območju Snežnika, če bi bilo katere mogoče uporabiti za planinske namene.

Spričo obilnega udarniškega dela pri obnovi požganih vasi in domov pa so svoj sklep začeli izvajati šele leta 1951, ko so s prostovoljnimi delom preuredili zapuščeni hlev na Sviščakih v planinsko zavetišče, ki so ga nato opremili. Nasproti zavetišča so iz obdelanih kamnov sezidali majhno piramido v spomin na padle partizane.

Že v drugi zimi so neznanci to zasilno postojanko, imenovano »Cankarjeva koča«, popolnoma izropali. Ker se je odeje, po-

sodo in drugo takrat le težko dobilo, je planincem pošla volja do novega nabavljanja, pa so stavbo raje zapustili.

Na občnem zboru leta 1958 so planinsko društvo reorganizirali in je dobilo novo vodstvo, vodstvo pa nalogo, da uredi na ruševinah italijanske opazovalnice na Snežniku planinsko zavetišče. Razpadajoči vojaški objekt je namreč Vojna pošta št. 3908 leta 1951 izročila PZS z opombo, da ga lahko uporabi za stavbo ali pa za gradbeni material. PZS je preureditev ruševin v zavetišče priporočila in priskrbelo arhitekta, da je izdelal načrt, na podlagi katerega je domača občina izdala gradbeno dovoljenje.

Levji delež pri prvem urejevanju ruševin so opravili pripadniki JLA, nato pa so zidanje nadaljevali usposobljeni zidarji. Težave so bile glede denarja: v občinski blagajni so bila sušna leta in dosti boljše tudi ni bilo pri PZS, ki je mogla iz sklada za pomoč visokogorskim postojankam prispevati le skromne zneske.

Ko je bilo zavetišče nared, ko so na njegovih oknih že odsevale večerne zarje in je ponoči zasvetila za njimi drobna luč, se je nedaleč spodaj pod vrhom pojavila nova težava. Na Snežnik so namreč začeli prihajati tudi motorizirani izletniki, ki so puščali vozila na ozki, ob strmih skalnatem pobočju speljani gozdni cesti, kjer se ni bilo mogoče izogibati ali celo obračati. To je povzročalo nejevoljo in izzivalo nesrečo.

Gradnja cest sicer ne sodi med planinske dejavnosti, toda v tem primeru je društvo

moralo to delo opraviti, ker bi se ga drugače nihče ne lotil. S pomočjo pripadnikov JLA in Gozdnega gospodarstva v Postojni je zgradilo 1,8 km dolg odcep ceste do višje ležeče ravnice, kjer je uredilo prostor za parkiranje in obračanje vozil. Zahtevno delo je bilo opravljeno v dveh letih.

Končno so se planinci znašli še pred tretjo nalogo, in sicer pred zapuščeni zavetiščem na Sviščakih, ki so ga morali urediti in povečati. Ker je dostopno tudi po cesti, nima statusa visokogorske postojanke in zaradi tega ni moglo društvo dobiti iz sklada pri PZS nobene denarne pomoči. Bilo je torej odvisno le od dotacij za telesno kulturo pri domači občini, od morebitnih prispevkov podjetij in prostovoljnega dela. V takih pogojih pa je društvo moglo urediti le manjšo kočico z osemnajstimi posteljami na pogradih in štirimi za oskrbnika.

NOVO PLANINSKO DRUŠTVO

Tako je poteklo desetletje dela v snežniškem gorskem svetu, dela, ki je bilo prepleteno z zanimivimi doživetji. Teh se dijakim takratne nižje gimnazije, pionirji in taborniki, zdaj že vsi odrasli možje in žene, radi spominjajo.

Društvena dejavnost, ki se je dotlej odvijala zvečine le po stezah in cestah proti Snežniku, se je v naslednjih letih kot gorski potok preusmerila v dolino in se prelila v reko široke razvejenosti sodobnega planinstva.

Poleg središčne osemletke v Ilirski Bistrici je na območju občine še pet osemletnih šol in prav v vseh je društveni tajnik potrkal na vrata in na srca pedagoških delavcev. Treba jih je bilo pridobiti za nekaj, kar ne bo nadurno garaštvo, temveč le popestritev njihovega šolskega dela, za nekaj, kar bi lahko kot toplo sonce posijalo skozi okna učilnic na zvezke in knjige.

Pridobljene prostovoljce in prostovoljke, ki se jim je po žilah že pretakalo nekaj planinske krvi, je društvo poslalo na tečaje za planinske mentorje in vodnike. Oboroženi z znanjem in dobro voljo so potem na vseh osemletkah uredili planinske skupine, kjer so priznani planinski predavatelji z živo besedo in filmi prikazovali zanimivosti in čudeže narave, posebno še tiste v gorah.

Hkrati s planinskimi šolami so nastajale šolske planinske skupine, kjer dobivajo pionirji osnovna znanja iz planinskega kodeksa o vedenju v naravi, na izletih in taborjenjih ter o varstvu okolja.

Vrstili so se pohodi na okoliške holme in hribe, za katere je društvo nabavilo žige, da jih mladi planinci odtiskavajo v nalašč za to pripravljene izkaznice. Pojavil se je častni naziv »pionir-planinec«, ki si ga je mogoče pridobiti z vztrajno hojo na hribe,

z lepim vedenjem in znanjem snovi, ki jo daje planinska šola.

Pionirske znake, planinske klobučke in druga priznanja podeljujejo na letnih skupščinah mentorji, ki vodijo tudi vsakoletna taborjenja: to je vesela nagrada za pionirje.

Najmlajši planinski naraščaj so cicibani-planinci. Njihovi hribi so bregi in rebri v bližini vrtca, kamor jih ob lepem vremenu popeljejo vzgojiteljice, včasih tudi starši ali starejši bratje in sestre.

V okviru društva je organiziran mladinski odsek, ki ima svoje seje in zborovanja ter prireja izlete pa tudi planinske plesse. S sodelovanjem taborniške organizacije, pripadnikov JLA, rezervnih vojaških starešin in odraslih članov društva pripravlja orientacijska tekmovanja in se jih udeležuje.

POBRATENJA IN ŠE KAJ

V Ilirski Bistrici in večkrat tudi v vaseh, kjer so planinske šole, prikazujejo priznani predavatelji že dvajseto leto zapored z živo besedo in barvno projekcijo lepote gorskega in dolinskega sveta. Prav toliko let že opravljajo odrasli člani in mladinci vzpone na vrhove v Julijskih in Kamniških Alpah pa tudi v ostalih jugoslovanskih gorovjih.

V začetku marca, ko »Gregor v dolini že ptičke ženi«, se bela zima še trdovratno bohoti na vrhovih Snežnika, kamor naravnava društvo že 14. leto zimske vzpone, ki se jih udeležuje na stotine ljubiteljev snežne beline.

Enaki imeni dveh vršacev »Snežnik — Snježnik« in predvsem dobro sosedstvo bratskih narodov je dalo transverzalo »Pot prijateljstva Snežnik—Snježnik«. Pripravili so jo planinci iz Ilirske Bistrice in PD Platak z Reke. Pot prijateljstva je pripegljala PD Ilirska Bistrica do zamisli o pobratenju s planinskimi organizacijami v drugih republikah. Pobratilo se je najprej s PD Kamenjak na Reki in nato še s poenim društvom v vsaki republici in pokrajini.

Poleg vzgojne dejavnosti v dolini se je društvo od leta 1976 naprej ubadalo tudi z gradbenim delom pri koči na Snežniku, ki jo je moralo povišati, jo preurediti in izolirati, saj kljubuje vsem mogočim vremenskim neprilikom že od leta 1958. Končno je ta postojanka le dobila, kar ji je bilo nujno potrebno: lepo oblikovano nadzidje z dvokapno streho, pokrito z rebasto pločevino, po zunanji in notranji strani pa izolacijo proti mrazu in vlagi. Za dovoz materiala je društvo namestilo vlečnico; »potegnili« so jo od obračališča gorske ceste do vrha Snežnika. Zidarska in druga obratna dela so opravili poklicni mojstri, mnogo pa so udarniško postorili planinci in radioamaterji, večkrat s pomočjo pripadnikov JLA.

ZASLUŽNI MOŽJE

Zaslužnih mož, ki so pred 80 leti prižgali plamenico slovenskega planinstva pod Snežnikom, se planinsko društvo s ponosom in hvaležnostjo spominja.

V spomin na sodnika dr. Frana Kovčeta, ki je bil soustanovitelj in dolgoletni tajnik ilirskobistriške podružnice SPD, je društvo namestilo v črnodolski koči spominsko ploščo.

Prav tako se je društvo spomnilo doma-

čina-alpinista, jamarja in planinskega fotomaterja Bogumila Brinška, ki mu je uredilo marmornato napisno tablico na njegovi rojstni hiši v Trnovem.

Planinska zgodovina je sestavljena iz stvaritev živih in mrtvih gornikov ter iz velike narave z zelenimi holmi in belimi gorami pod večnim snegom; sestavljena pa je tudi iz veselih rož ob gorski stezi in iz hrepenenja mladih in starih rodov po višinah in zlatih zarjaha.

Drago Karolin

PRVA UMETNA STENA ZA PROSTO PLEZANJE PRI NAS

GORE, UJETE V TELOVADNICO

Prosto plezanje v Sloveniji gre v korak z razvojem te panoge v svetu. O tem ne pričajo samo podvigi na zadnjem velikem tekmovanju v Grenoblu ali pa dosežki v stenah Amerike, Avstralije in Evrope, to dokazuje tudi precejšnja množičnost v športu, ki je zlasti pri srcu mladim. Zato je toliko bolj zanimiva novica iz Bohinjske Bistrice: tam so napravili prvo umetno steno za trening prostega plezanja.

Na osnovni šoli v Bohinjski Bistrici poteka pouk še v okvirih celodnevne šole. Lep objekt pa ima nekaj neizkoriščenih kotičkov in po zaslugi prizadevnega Jožeta Miheliča so našli enega od takih; bil je kot nalašč za zamisel, ki se je porodila med člani alpinističnega odseka v Bohinju: stena za prosto plezanje.

Umetna stena ponuja na sedmih metrih višine ogromno možnosti

Foto: Lado Čuk

»Tukaj naj bi bil po prvotnem načrtu manjši bazen, prostor pa smo uporabljali za druge namene, saj časi bazenom niso naklonjeni. Tako so bile v prostoru različne dejavnosti, od strelstva do namiznega tenisa. Sedem metrov visoka stena je bila doslej povsem prazna, zato je bila zamisel o umetni steni toliko lažje izvedljiva. Seveda je to pomenilo, da bomo tudi v prihodnje razmišljali o ureditvi celotnega prostora in morda lahko ta naš 'poligon' celo oddajali v najem, s tem omogočili vadbo in tudi kaj zaslužili,« je povedal Jože Mihelič, ki je sicer iz planinske družine in poučuje v šoli telesno vzgojo. Za vso zadevo je imel poslušni kolektiv šole z ravnateljem Andrejem Šiljarjem na čelu in tako so Bohinjci v bistvu prvi v Jugoslaviji začeli s prostim plezanjem v dvorani.

DONOSEN POSEL

»Ideja je seveda v tujini že stara in prireditve v dvoranah so izredno dobro obiskane. Tudi tale naš zid počasi dobiva pravo podobo take stene, ki pa jih znajo drugje kar v celoti izdelati iz pleksi stekla ali pa napravijo take oprimke, ki jih potem lahko po svoje oblikujejo in obračajo. Za nas je to nedosegljivo. To našo neizkoriščeno steno želimo zdaj s trdim delom usposobiti za pravi trening.« pripoveduje eden od tvorcev zamisli Janko Humar in nadaljuje: »Seveda bi v Bohinju nasploh želeli napraviti več na področju take ponudbe, ki sovpada tudi s turistično. Toda že ta stena in objekt nasploh pomenita velik zalogaj. Treba bo urediti pod, nasploh omogočiti dobro vadbo vsakomur, stena in oprimki pa so še najmanjši problem. Želimo si, da bi alpinizem zaživel tudi med mladimi, ker ne gre za nobene vratolomnosti, ampak za šport, ki je doživel ogromen razcvet v alpskih deželah in tudi drugje. Posebej imajo veliko takih dvoran za športno plezanje, ker gre za zimsko vadbo; v steni je namreč pozimi domala nemogoče normalno vaditi. Veseli smo, da smo naredili prvi premik, čeprav bo dela še veliko. Toda stena sama ponuja na sedmih metrih višine ogromno možnosti, plezati pa je mogoče tudi povprek, tako pa je stena seveda še večja.«

TRDO DELO

Kdor gradi hišo, ve, kaj je to »štemanje«, kot temu delu pravijo mojstri. V steno, ki zdaj že ponuja možnosti za trening, je veliko prostega časa vložil Andrej Pikon, ki smo ga našli sredi dela: »Ni še dokon-

čana podoba te umetne stene, čeprav je vrezanih precej 'grifov'. Tukaj je že bil alpinist Srečo Rehberger, ki je takoj zlezal na vrh. Bistvo vsega je, da nobena smer ni dokončna, vedno je mogoče poiskati kaj novega, zato je trening zares raznovrsten. To pa je tudi namen, čeprav je za vsak oprimek treba trdo delati. Že to zimo bo vse nared vsaj za poskusno plezanje, vse pa je potrebno tudi zavarovati, da bi v prihodnje od te naložbe tudi kaj imeli.« je dejal Andrej, potem pa sta z Jankom v praksi pokazala, kaj stena pravzaprav pomeni, ko je obdelana z rezilko, dletom in kladivom.

»Morda bo v prihodnje tudi to ena od oblik telesne vzgoje, kot je to že v marsikje v tujini. Vse skupaj je namreč ob organiziranem vodstvu in potrebni varnosti zares lepo doživetje pozimi. Upamo, da nam bo uspelo utrditi tudi pod in bomo s prvo tako ponudbo pri nas lahko čimprej seznanili vse, ki bi v zimskem času radi prosto plezali v naši steni.« je dodal Jože Mihelič.

Bohinjski primer je morda premik k še večjemu širjenju tega športa pri nas. Z malo sredstev in mnogo dela so alpinistični zanesenjaki napravili že veliko. Nedvomno takšna ponudba v Bohinju sodi, uspehi v tej panogi pa bodo zagotovo navdušili tudi druge, da bodo začeli razmišljati o umetnih stenah, kjer si tekmovalc — plezalec sam zastavlja alpinistične uganke, saj razporeditev prijemov odreja tudi težavnostno stopnjo stene in smeri v njej.

Kako se bodo plezalci spopadli z bohinjsko steno v prostorih osnovne šole, bomo kmalu videli.

(Dnevnik)

36. festival v Trentu

V Trentu v Italiji bo od 1. do 7. maja letos že 36. mednarodni festival gorniških filmov, ki postaja iz leta v leto večje srečanje ustvarjalcev s tega področja. Letošnji festival bodo spet razširili: to bo zdaj festival, na katerem bodo prikazovali »klasične« gorniške filme, filme o raziskovanjih v gorah in o varstvu gorske narave, pustolovske in športne filme iz gorskega sveta, naposed pa bodo letos projekcije še v video sekciji in video informativni sekciji.

Na letošnjem festivalu lahko sodelujejo s filmi filmski in televizijski producenti in režiserji in seveda zasebni filmarji. Za prikazovanje na festivalu bodo sprejeli tiste gorniške filme, ki prispevajo k spoznavanju, varovanju in vrednotenju gorskega sveta, in sicer z naravoslovnega, socialnega, kulturnega, alpinističnega in planinskega ter športnega vidika. Raziskovalni in naravovarstveni gorniški filmi, ki jih bodo prikazali na festivalu v Trentu, morajo odkrivati območja, vodovja in predele (tudi vesolje) in s tem poglobljati spoznanja o fizikalnih naravoslovnih in antropoloških pojavih. Pustolovski in športni gorniški filmi za ta festival naj bi

poročali o možnostih in pogumu v pustolovščini in o prijateljskem sporočilu športnega podviga v naravnem okolju.

Glavna festivalska nagrada, Velika nagrada mesto Trento, bo Zlati encijan in pet milijonov lir. Poleg tega bodo podelili več Srebrnih encijanov in s tem zvezanih denarnih nagrad po tri milijone lir in še nekaj drugih nagrad.

Tuji filmi naj bi bili po možnosti sinhronizirani v italijanščino ali pa naj bi imeli italijanske podpise. Če to ni mogoče, je treba skupaj s filmom poslati govorno besedilo v treh kopijah v enem od naslednjih jezikov: italijanščina, francoščina, angleščina ali nemščina. K vsem poslanim filmom je treba priložiti tudi najmanj pet fotografij iz filma v formatu najmanj 13 x 18 cm, ki jih bodo pridelitelji brezplačno objavili v reklamne namene.

Filme je treba poslati najpozneje do 20. marca 1988. Pošiljalci iz tujine, ki bodo filme poslali po železnici, naj jih pošljejo na naslov: Filmfestival Internazionale Montagna Esplorazione, c/o Società Spedizioni ST 1 — I — 38100 Trento, telefon 0461/98.27.44. Hkrati naj bi pošiljalci po telefonu sporočili organizatorju, da so poslali svoje filme.

EKSTREMNI SPUSTI V SREDNJEM VRHU

SMUČI ZA STRMINE IN VRV ZA PREVISE

DEJAN OGRINEC

V svetli noči tipajoč iščem pot v visokem snegu, ki sva jo včeraj že prehodila na ogledni turi. Do stene ni več daleč. Mesečina z nežno bledico barva pokrajino ter me napolnjuje s tišino. Ozrem se proti šotoru, ki se blešči sredi zasneženega hudaournika. Hladno je. Tiho in spokojno.

Po istih stopinjah se po opravljeni potrebi opotekam nazaj, v toplotu, ki je bolj namišljena kot pa resnična. Sredi noči razmišljam o današnjem gazenju v globokem snegu. Prehodila sva okrog 12 kilometrov, morda kaj več, in porabila skoraj ves dan. V polnem nahrbtniku je bilo vse potrebno: šotor, vreča, oprema, cepini, smučī, na nogah pa smučarski čevlji. Ni bilo prijetno. Andrej je v šali dejal: »Tega ne privoščim niti sovražniku.«

Naslednji dan popoldne stojim sredi grape v mehkeem, rahlo skorjastem snegu. Na vrhu, med stenama, se blešči prijazno nebo, ki vliva upanje. Že ves dan ni posijalo sonce in mraz se mi zajeda v prste. Preklinjam pretrdo zategnjene smučarske čevlje, ki me tiščijo že vso pot. Odpel bi jih že, a so tudi dereze močno pripete. Andrej je že prisopihal na vrh. Nastavlja se soncu in me čaka. Grapa ima lep iztek, na raz, ki vodi na vrh Srednjega vrha. Zadnje metre pospešeno prehodim, da čimprej dosežem s soncem obsijan rob. Teda j tudi prvič pogledam na uro. Misli mi kar otrpnejo od strahu. Poskušam izračunati časovni zaostanek. Pozna sva. Ura je pol treh in midva sva šele na vrhu. Ob petih bo že tema, pa tudi avtobusi z Jezerskega ne vozijo vso noč.

Ozrem se nazaj. Pogled mi drsi po snegu do srednjega skoka. Tam se ustavi na sivih platah, ki padajo z obeh strani v grapo. Potem grapa zavije. Opazujem spodnji skok: od daleč se zdi tako zelo majhen. Preplezal sem ga z vso kramo na hrbtu ter z enim samim lednim kladivom. Še sam ne vem, kako. Srednji skok pa je še večji. Sneg je poprhan po gladki skali, a vseeno mi ga je uspelo preplezati. Udarrec mojemu ponosu pa je zadal Andrej, ki se je lepo sprehodil okoli in ga preprosto obšel. »Nazaj grede vsaj ne bo potreben spust ob vrvi,« sem si mislil. Ko sva veselo zdrvela naprej, so dereze nekajkrat glasno škrtale. Kako bo s smučī, nisva razmišljala.

SUPER STRMO SMUČANJE

Otrdeli prsti me ne ubogajo, ko zategujem Salomonove smučarske čevlje. Še sreča, da jih je treba zategniti le z vijakom. Togo

vstanem, da se razgibam, Andrej pa že preizkuša sneg. Tudi on potoži, da ga zebe, posebno v noge. Da, zjutraj je bilo še vse v redu, saj sva čevlje lepo segrela nad brbotajočim kuhlalnikom.

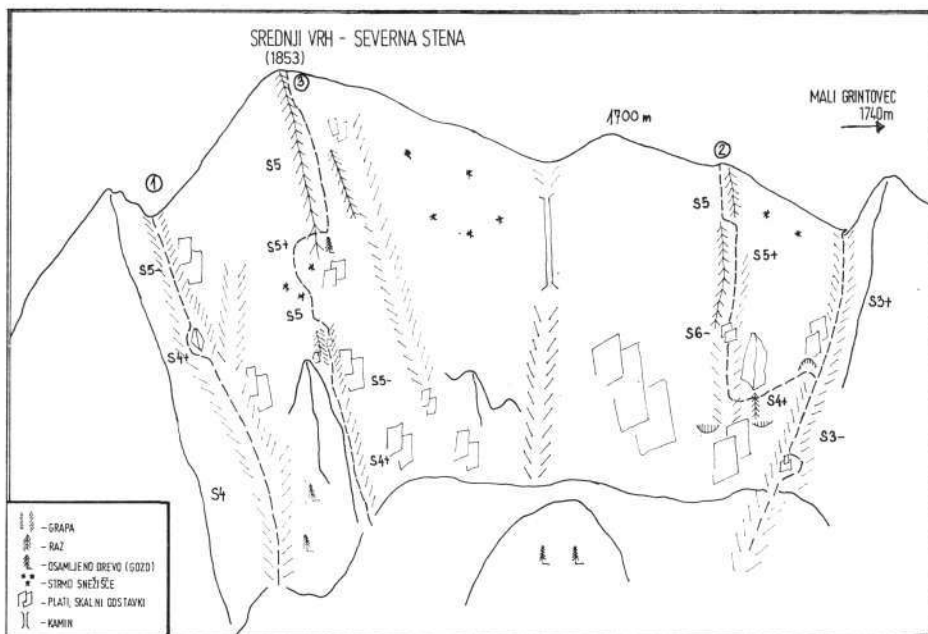
Le z robovi smučī stojim na ledeni ploskvi. Na srečo je kratka in se kmalu lahko odženem v pošten zavoj. Super! Nekaj metrov »celca« je tam, ki pa se, žal, kmalu neha. Po zamrznjenem, skorjastem snegu vsak zavoj izpeljem natančno, ker želim še dolgo živeti. Preklinjam robnike: že po nekaj zavojih v ledu so takoj topi. Škoda, da s seboj nimam pile, spotoma bi jih brusil. Nasmehnem se lastnim neumnim mislim.

Naklon grape se že nekako položi, ko prisnučam nad srednji skok. Poškiliam prek njega. Zberem pogum ter se odženem. Slišim le še Andreja, kako mi nekaj kriči, naslednji trenutek pa sem že na zadnjici, v mehkeem snegu. Andreju pa kljub glasnemu negodovanju ne preostane nič drugega, kot da stori enako.

S samozavestjo smučava naprej vse do spodnjega, najvišjega skoka. Medtem ko Andrej zabija dva klina za spust ob vrvi, se že mrači. Odloči se, da poskusi prvi. Spusti se na dveh vponkah. Jaz prvi klin poznavalsko izbijem, češ da bo eden že dovolj, no, pa tudi drugi konča na vponki. Škoda ju je! Najdem neki rogelj, primem zanko, vponko pa nič hudega sluteč dam v usta. Au! Jezik se mi prilepi nanjo, še preden jo potegnem ven. Jecljajoč potem Andreju razlagam dogodek. Nato še enkrat pogledam rogelj, zataknem zanko ter se z mehkiimi gibi s smučī na nogah spuščam po vrvi. Osmica tekoče teče in že začutim tla pod nogami. Težav ni več in napetost popusti.

DEREZE NA PANCARJIH

Sonce kot svetla, bela krogla potuje svojo vsakdanjo pot po nebu. Čutim pridihi pomladi. V dolini ptice že prepevajo odpirajočim se telohom, v gorah pa še vedno vlada beli, bleščeči se sneg. Ko gledam po najvišjih vrhovih daleč na obzorju, se mi pogled ustavi na človeku, ki se vzpenja po robu grebena. Otovorjen je s smučī. Eden od fantov verjetno, ki so v kočici na južni strani Srednjega vrha. Zasanjano ga opazujem. Spomni me na naju z Andrejem; koliko truda je potrebno, da lahko sedaj mirno in sproščeno sediva na vrhu ter se pripravljava na spust. Smučanje po strmih pobočjih nama veliko pomeni. V tej zvrsti alpinizma se združī ljubezen in navdušenje nad hribi, strast in nevarnost

alpinizma ter seveda uživanje v smučanju. Odločiva se, da bova smučala prav z vrha, po razu. Andrej začne pospravljati ostanke hrane v nahrbtnik. Pogled po zasneženi steni navzdol ne vliva zaupanja. Po dvesto metrih strmine pa mi pogled brez ovire zdrsne do prebujajočih se gozdov daleč pod steno. Spomini mi ne dajo miru...

— — — — —

Že drugič gazimo pod Srednji vrh. Zgodba se ponavlja. Nahrbtniki so težki, snega je tokrat še malo več, temperatura pa je precej višja, kar nekam zatohlo je. Sneg je moker, okolica pa zavita v meglo. Trije smo, pridružil se nama je še Aleš. Poskusil bo fotografirati najino početje. Z Andrejem se v mislih že sprehajava po jutrišnjem cilju, Strmi grapi, ki pada z vrha Srednjega vrha.

Spali smo bolje kot prvič, zjutraj pa se odpravimo po poti, ki smo jo že prehodili. Iščoč gaz v gosti megli se prebijamo naprej. Ugibamo, ali smo na pravi točki za naskok v grapo, tik pod skokom. Pridružita se nam še Iztok in Patko, ki sta odšla iz Ljubljane že ponoči. Naše stopinje so jima olajšale pot po globokem snegu.

V grapi nas ustavi skalna stopnja. Stojim na stožcu mehkega snega, ki pa se kar seseda pod mano in na žalost postaja vse manjši, skok pa vse višji. Obut v »pancarje« in s pripetimi derezami obupano gledam, praskam in poskušam. Naši glasovi se izgublajo v megli. Moji že tako načeti volji pa prav nič ne pomaga, da ostali zmajujejo z glavo nad meglo, ko poskušam preplezati skok, prej nasprotno.

Poraženi sestopamo nazaj do začetne točke in se hvalimo, da smo sploh priplezali po tem snegu do pod skoka.

Iztok in Patko nato iz trme zdrvita na ogled v ne pretežak »Desni žleb«, z Andrejem pa s kančkom zlobe na jeziku, češ da je prelahak za smučanje, postopava pod steno. Nenadoma zagledava najin neizpolnjeni cilj. Megle so steno spustile iz krempljev in odkrile grapo najinim očem. Takrat nama postane jasno, da se bo treba grape lotiti drugače, ne tako kot sedaj. Treba bo priti na vrh z druge strani in potem smučati dol.

SONCE VESELO SIJE

Da, to je bila dobra zamisel. In v najinem tretjem obisku Srednjega vrha se skleneva ravnati po njej.

Zadnjič smo začeli iz doline Kokre pod Jezerskim. Sedaj se brez naglice in obuti v lahke čevlje vzpenjamo proti domu na Kališču. Z Alešem jo naenkrat kar brez razmišljanja ubereva po strmi sestopni poti navzgor in kar precej časa je potrebno, da se spet vrneva na pravo pot. Tam Andrej že naveličano sedi in naju čaka. Dobro voljo nam povrne odprta kočna na Kališču.

Naslednji dan je lepo jutro. Moti le pas oblakov nad Julijci. Vstanemo ob petih, pa bi lahko tudi malo prej. Uberemo jo proti sedlu in naš cilj je Srednji vrh. Hodimo hitro, saj nahrbtniki niso pretežki. Sonce veselo sije, temperatura se viša nam in ozračju. Na srečo je bilo ponoči hladno in se sneg ne predira. Prav pri-

jeten občutek imamo, ko ni potrebno gazi. Vsake toliko časa se ustavimo, da naju Aleš ovekoveči s fotoaparatom. Eksperimentira, v najina očala skuša ujeti odboj sonca. Hitro prispemo na vrh Malega Grintovca. Tukaj pa prvič opazimo naraščajočo oblačnost z zahoda in prav nič nam ni všeč. A pogled na drugo stran je čudovit. Kočna, Avstrija, Stožič — vse v soncu, z nekaj oblaki, ki plavajo nad pokrajino.

Z Andrejem smučava do Dolge njive, Aleš pa peš drvi po trdem snegu za nama. Skrbi me, ker je sneg še vedno zelo trd, tako da robniki ne prijemajo najbolje. Na robu stene Srednjega vrha se odpre fantastičen razgled nanjo. Moti ga le vreme, ki se je na hitro poslabšalo: Srednji vrh je z juga zavil v oblake, mi smo pa zaenkrat še varni pred njimi.

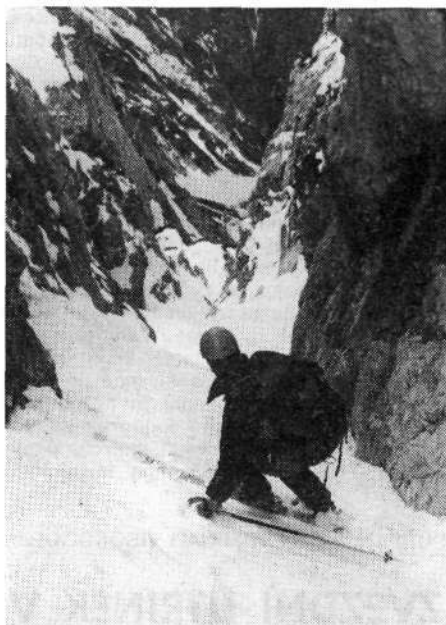
S SMUČMI V OZKEM ŽLEBU

Kljub zaskrbljenosti zaradi vremena z Andrejem opazujeva steno in iščeva njene šibke točke. Grapa, ki je najin današnji cilj, se lepo vidi, tudi Žleb strahov. A nekaj mi vseeno pritegne pozornost in drzna ideja se mi začne motati po glavi. Ob Centralni grapi, na njeni levi strani, je lep snežni raz. Začne se na vrhu, konča nekje na polovici stene, od tam pa vodi do dna kratka, strma grapa. Z eno besedo — čudovita smer. A hitro odženen misli nanjo, ker me moti, da v sredini smeri ne vidim prehoda.

Zamisel vseeno razkrijem Andreju. Sprva pravi, da sem nor, a kmalu sprevidi, da bi bilo možno in tudi lepo smučati tam dol. A zdaj sva tu zaradi drugega cilja, zaradi Centralne grape. Star dolg. Medtem je do naju že prispel Aleš. Pridno slika in se ne meni za vreme.

Z Andrejem se zaradi nestanovitnega vremena kar na hitro odrečeva Centralni grapi, praznih rok pa le nočeva ostati. Andrej predlaga, naj poskusiva v delu stene desno od »Desnega žleba«, gledano od zgoraj. Če ga ne bi poznal, bi mu takoj rekel, naj poskusi kar sam. Pa le pogledam. Izteka se sploh ne vidi in tudi ni prav jasno, kje naj bi se spustila. A Andrej mi zatrjuje, da je smer študiral jeseni ter da jo je možno speljati. Vseeno nekam negotovo doda, da je to verjetno neka grapa, ki vodi do »Desnega žleba«. V šali pristavim, da se gotovo imenuje »Skrita grapa«. Toda čeprav mi potek grape ni najbolj jasen, se odločiva, da bova poskusila. Andrejev zagon mi da spodbudo. Če sem iskren, pričakujem spust po vrvi čez spodnje previse.

Smučati začneva po tako ozkem žlebu, da je komaj mogoče obračati. Na polovici grape pa izgubljeno obstojiva pod nekim stolpom. A tedaj se v najbolj pravem trenutku oglasi Aleš: nekje pod nama je, ne

Bilo je tako ozko, da je bilo komajda mogoče obračati
Foto: Aleš Fevžer

vidiva ga, sicer slišiva le njegov glas, ki se odbija od nasprotne stene. Vлива nama pogum. Pravi, da je našel izredno lep prehod, s tem pa tudi izhod v »Desni žleb«. Sprva oba čudno gledava, kje vidi prehod, pa se Andrej prvi ojunači in na smučeh preči okoli snežnega raza. Res je lep prehod. Vesela zaradi srečnega razpleta elegantno odsmučava do pod stene. Tisti dan je bil ves čuden in oblačen; le enkrat je posijalo sonce. Takrat sva že od daleč zagledala najino mojstrovino. Sonce je rdeče posijalo, ravno na žleb...

ŽIVLJENJE NA BOROVCU

No, dovolj bo sanjarjenja. Še vedno sedim tu na vrhu Srednjega vrha. Andrej se poleg mene že pripravlja. Tudi sam ponavljam že ustaljene gibe. Premislim, če je vse, kot mora biti, napak si namreč ne smem privoščiti. Posloviva se od fantov, ki preživljajo vikend pod Srednjim vrhom. Veselo smučajo in uživajo odmaknjeni v samoti. Zavidam jim hišico v taki okolici. Verjetno sva zanje majhna uganka. Na smučeh in s polnima nahrbtnikoma se namreč odpeljeva v nasprotno smer kot oni.

Smučam po pobočju z naklonom okrog 50°. Sneg je prijetno mehak, rahlo južen. Na spodnji smučki s težavo zarobim in za hip prenesem težo na zgornjo smučko. V istem trenutku vbodem palico ter z rahlim poskokom dvignem notranjo smučo. Lepo izpeljem zavoj, nato rahlo zaviram

ter s tem preprečujem preveliko hitrost drsenja. Danes je pravi užitek smučati. Ne čutim strahu, čeprav ne vem, kako bi se izteklo, če bi padel. Smučava raz, ki sva si ga zadnjič ogledala: z vrha pada v ne prehudem naklonu naravnost v globino.

Po uživaških in zanesljivih zavojih prsmučava nad skok, ki je edina ovira v smeri. Skale na robu snežne glave zakrivajo jasen pregled: vidi se le ozka grapa. Vprašanje je, koliko je skok visok. Andrej išče pripravnost razpoko za klin. Edina možnost, ki je na voljo, je osamljen borovec. Videti je, kot bi rasel iz snega. Vanj polagava vse najino upanje in tolaži naju, da se zdi na prvi pogled precej močan. Okoli njega zatakne dve zanki in nežno preverim, če se ob potegu kaj premika. Na smučeh zdrsimo tistih nekaj metrov, ki me ločijo od začetka previsnega dela. Nato

jih snamem in pritrdim na nahrbtnik ter se začnem z zaupanjem v borovec spuščati po vrvi.

Čez skok vsepovsod curlja voda, ki mi kmalu zaide v rovak. Nekajkrat po nesreči cuknem z vrvjo, a borovec drži.

Ko pospravljam odvečne stvari v nahrbtnik, se mi pridruži Andrej. Jezi se zaradi vode in mokre vrvji, jaz pa sem potihoma vesel, ker sva našla pot na plaznico pod steno. Seveda se zatakne še vrv, a nič naju ne more spraviti ob dobro voljo, ki jo čutiva ob skorajšnjem uspehu.

* * *

V severni steni Srednjega vrha (1853 m) sva Andrej Zorčič (Akademski AO) in Dejan Ogrinec (AO Crnuče) v zimi 1986 presmučala naslednje tri smeri:

1. »Zleb strahov«; IV; S 5 — / S 4+; 350 m
2. »Škratni žleb«; V+; S 5; / 5+ / S 3; 300 m
3. »Baronov raz«; V; S 5 / 4+; 450 m.

SURFANJE NA STRMINAH VISOKOGORJA

ZVEZDNI UTRINEK V SNegu

Pred nekaj zimami se je rodila nova športna zvrst, nad katero se navdušujejo ljubitelji drugačnega smučanja na urejenih smučiščih, ki pa je prav kmalu zašla tudi v gore, kjer se ne vrtijo žičnice. Toda čeprav se ta šport odvija v zasneženi gorski naravi, se področja alpinizma dotika le na njegovem robu.

Gre za surfanje ali deskanje na snegu, ki je dokaj podobno smučanju na eni smučki (»monoski«). Tako eno kot drugo nekatera planinska društva po svetu odklanjajo, »če privrženci tega športa uporabljajo umetna pomagala, da bi prišli na vrh svojega smučišča, po katerem bi se potem lahko večkrat zapored spustili navzdol, to pa še posebno velja za zasnežena pobočja, ki so pod gozdno mejo«. To bi lahko bil moteči dejavnik v gorski naravi, in sicer ne glede na to, ali gre za monoski ali za surf.

REKLAMA ZA SURFANJE

Začetki surfanja na snegu segajo v sedemdeseta leta, vendar je ostalo — razen v ZDA — le pri poskusih. Omeniti pa je vendarle treba, da se je Henri Authier leta 1976 s surfom pod pazduho vrnil iz ZDA v Francijo. Ta čas je Dimitri Milowich izboljšal svoj »zimski kos lesa« in z njim očaral surfarje, ki so deskali v morju pred Kalifornijo. Kmalu so odkrili novo možnost: surfanje na snegu.

V Evropi je bilo takrat še vse mirno in nekaj let je trajalo, preden je prvi surfar tukaj pustil prvo sled. Te prve privržence surfanja na snegu je bilo mogoče videti v zimskošportnem kraju Arc 2000. Tedaj

so predstavili tudi Regisa Rollanda in Avstralca Paula Loxona v prvem takem filmu »Ski espace«. Pozimi leta 1984 je nato D. Laffont izdelal nenavaden film »Apocalypse Show«, v katerem je surfanje na snegu veličastno predstavljeno: Regis Rolland na svoji deski »skače s platna« in je tako postal mitični surfar.

Temu filmu sta nato sledila še dva podobno posneta s preprostim scenarijem: vražjega surfarja neusmiljeno zasleduje skupina smučarjev na monoskiju, ki ponujajo veličastno predstavo z izrednimi skoki in krasnimi dričanji po strminah, na katerih pršič obvladuje vse (k temu spadajo tudi plazovi, ki pa so predvideni v scenariju).

Film »Apocalypse Show« je imel odločilen vpliv na to, da so se novi privrženci pršiča odločili za monoski, za surfanje na snegu — in tudi za sanjarjenje.

KAKŠEN ŠPORT JE TO DESKANJE?

Za surfanje na snegu potrebujemo le lahko desko in nobenih palic.

Surfarjeva drža mora biti pokončna, nogi na deski ima surfar lahko bolj ali manj narazen, pač po želji. V normalnem položaju je leva noga nekoliko pred desno. Za surfanje na snegu so potrebne drugačne sposobnosti in refleksi kot pri normalnem smučanju, vendar ima dober smučar, ki ima osnovna znanja o snegu in oblikovanosti terena, najboljše pogoje, da lahko brez strahu stopi na desko. Poleg tega je treba omeniti, da je surfanje na vodi, ki ga pogosto primerjajo s surfa-

Na zasneženi gorski poti s surfom pod pazduho

njem na snegu, nekaj čisto drugega in mnogo teže obvladljiv šport.

Da bi začeli surfati na snegu, je najbolje najti položno pobočje, ki se končuje z ravnico. Najprimernejši sneg je pršič, kar olajšuje stransko vodenje deske. Tempo je v tem primeru primeren, obračati je mogoče narahlo, pa tudi padci niso boleči. Nekoliko težavno pa je stopiti z obema nogama na eno desko (enako kot pri monoskiju). Toda ko se prvi spusti posrečijo, surfar kmalu obvlada tehniko, ki je — to je treba poudariti — preprosta in naravna.

Ko surfar obvlada obrat naprej (front side), najpreprostejšega, in obrat nazaj (back side) ter še ustavljanje, ne da bi padel, kar v začetku ni preprosto, se začnejo pravi užitki. Tedaj že lahko poskusi na bolj strmih pobočjih, po katerih gre sicer mnogo hitreje, vendar je obračanje karseda naravno.

Kakšni so tedaj občutki? Svet se odkriva tiste trenutke in ponujajo se neštete možnosti, ki jih do takrat nismo poznali.

Celo pri zelo veliki hitrosti (več kot sto kilometrov na uro) se voznik počuti zaradi velike stabilnosti surfa varen. Dozdeva se mu, da je zvezdni utrinek, zavija kot na zračni blazini, nič ga ne zavira, nič ga ne more ustaviti. Čisto natančno čuti lahkost, dobro počutje, lepoto in prostost. In tako je kar prehitro pri vznožju pobočja.

Seveda je treba ob tej hvali povedati kaj tudi o slabih straneh surfanja na snegu, ki jih ne bi smeli prezreti.

Pri surfanju je še bolj kot pri vožnji z monoskijem nujno potrebno, da dobro poznamo teren. Le tako se lahko izognemo

prečenjem, ki so manj zanimiva, in ravnim predelom. Ravnin, posebno če so večje, zaradi premajhne hitrosti ni mogoče prečiti na deski, kar pomeni, da jo je treba odpeti in hoditi z njo pod pazduho. Poleg tega obstaja v pršiču nevarnost pred plazovi.

Surfanje je torej prijetno na primerno veliki strmini brez vmesnih uravnjav in neprijetnih skokov, če je seveda karseda dober sneg, po možnosti pršič. Ker je število lepih in za surfanje primernih dni v sezoni omejeno, to pomeni, da mora zelo na široko razpolagati s svojim časom tisti, ki se hoče ukvarjati s tem športom.

Omeniti je treba, da je surfarjem prepevedana uporaba smučarske vlečnice, čeprav jim ponekod na smučiških pogledajo skozi prste. Ponekod pa so surfarji na urejenih smučiških tako nezaželeni, da jim je vstop prepovedan.

EVROPSKI IN AMERIŠKI POGOJI

V evropskih državah, kjer že surfajo na snegu, je izbira tega športnega pripomočka zelo velika, tako da lahko surfar v trgovinah izbira pač glede na svoje denarne zmožnosti in na vrsto surfanja, s kakršno se namerava ukvarjati. Številni konstruktorji od majhnih lokalnih mojstrov do izdelovalcev industrijskih izdelkov dajejo na trg svoje surfe, ki so različni tako po obliki kot po kakovosti.

V glavnem zdaj razlikujejo med dvema tipoma surfov: med takim, s kakršnim se je mogoče voziti po pršiču in s kakršnim se je začelo surfanje v Alpah, in med drugačnim za surfanje po urejenih smučiških.

Prvi tip ima obliko ribe, torej je spredaj širok in zadaj ožji. Za urejena smučišča

je manj primeren. Surf, ki so ga prinesli iz ZDA, so morali za alpske razmere precej prirediti. V ZDA ni nemogoče, da zaradi enakomerne kakovosti snega in velikih enakomernih oblikovanih zasneženih površin surfar stopi s košarkarskimi copati v desko in se odpelje navzdol. V Alpah je kakovost snega pogosto na majhnem prostoru zelo različna, pokrajina pa močno oblikovana. Zato je bilo treba na surfu ameriške izdelave spremeniti vezi, ki morajo bolje držati, v Alpah pa surfarji navadno uporabljajo navadne gorniške čevlje, ki so primerni tudi za hojo po snegu. Surf za vožnjo po teptanem smučišču je bolj podoben monokiju, ima robnike in je povprečno dolg 180 centimetrov. Vezi so načelno podobne smučarskim vezem, surfarji pa uporabljajo navadne smučarske alpske čevlje. To olajšuje natančno in neposredno prenašanje gibov z nog na surf. To je sicer kar zanesljivo prevozno sredstvo, tudi za led in celo za pršič.

SKRIVANJE SLONA ZA MIŠJO

Doslej surfanje v visokogorju ni imelo prav veliko privrženecv. S tem se ukvarjajo poznavalci alpskega sveta, ki jih ne morejo prestrašiti dolgi vzponi pešhoje in

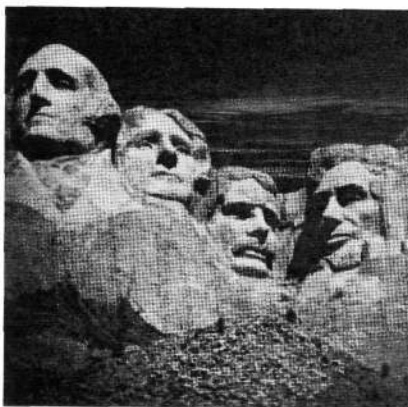
ki tudi vedo, da je sneg lahko pogosto prekinjen z odstavki ledu.

Kljub temu pa je zabeleženih že nekaj prav lepih spustov s surfom v Alpah.

Dne 1. maja 1986 je uspel redakcijskemu moštvu revije Vertical prvi spust z monoskijem in surfom prek severne stene Mont Blanca (kar je bil lep prispevek k dve-stoletnemu jubileju te gore). Dne 17. maja 1986 pa se je Denis Bertrand, prvak na tekmovanjih s snežnim surfom, kot prvi peljal po severovzhodnem ozebniku Courtesa s surfom.

Nekateri (ki bi jih bilo mogoče imenovati kar nazadnjaški) pa se ob surfanju na snegu že sprašujejo, če te vrste gorniki ne bodo uničevali gorske narave in podili divjih živali. No, morebiti bi kakšen kaj malega tega res storil. Toda kdor bi preveč nasprotoval temu novemu športu, s katerim se skoraj gotovo ne bo ukvarjalo prav veliko ljudi, posebno še ne v visokogorju, bi se prav lahko osmešil. Čemu naj bi jemali veselje tem novim športnikom? Škoda, ki bi jo utegnili povzročiti, je zanemarljiva v primerjavi s svetovnim onesnaževanjem okolja (tudi gorskega) ter z naravnimi katastrofami, kot so strele ali drsenje zemlje. Kdor bi preganjal takšne športnike, bi skrival slona za mišjo.

(Die Alpen)

Protest ekologov na spomeniku

Sredi oktobra se je pet članov ekološke skupine »Greenpeace« odločilo protestirati na nenavaden način. Tik pod orjaškimi, v granit izklesanimi glavami na gori Mount Rushmore (Južna Dakota, ZDA), ki predstavljajo štiri ameriške predsednike, so skušali razprostrti ogromen plakat (dolžine 50 in širine 15 m) z napisom, s katerim naj bi opozorili na vse večjo nevarnost kislega dežja.

Članica omenjene skupine Eileen Price je rekla, da je spomenik simbol vse dežele in ga obišče mnogo ljudi, ki bodo že od daleč lahko videli njihovo svarilo. Napis so namestili na obratnik Georga Washingtona, k delu pa jih je spodbudilo ravnanje

ameriškega kongresa, ki vse bolj podpira povzročitelje kislega dežja.

Štirje moške, očitno izurjeni plezalci, so se ob vrvi spustili z vrha, peti, ki je ostal pri vznožju gore, pa jih je usmerjal z radijskim oddajnikom. Njihovo čudno početje seveda ni ušlo budnim očesom tamkajšnjih nadzornikov. Eden izmed njih, Dan Wenk, jih je sprva presenečeno opazoval, saj se mu niti sanjalo ni, kaj nameravajo tam zgoraj. Potem je le poklical plezalce iz bližnjega okrožja, ki so s pomočjo delavcev narodnega parka peterico aretirali.

Plezanje po tem nenavadnem spomeniku je namreč strogo prepovedano. Najvišja kazen za ta prekršek znaša kar 500 dolarjev in za nameček še pol leta zapora.

M. Š.

Preganjana gorska kolesa

Z veliko zaskrbljenostjo spremljajo upraviitelji švicarskih poti, namenjenih izključno pešhoji in popotnikom, razvoj in uporabo tako imenovanih mountain bikes (gorskih koles). Vedno pogosteje je namreč mogoče brati o »enkratnih doživljanjih narave« med vožnjo z gorskimi kolesi po gorah, o užitka polnih prečenihi poti prek prelazov in pustolovskih spustih z gorskih vrhov globoko v doline. Verjetno je res, da so številni privrženci takih koles odkrili alternativno izkoriščanje prostega časa v tej novi športni vrsti, ki je prišla iz Amerike. Vendar postajajo švicarski popotniki vse bolj prepričani, da takšna kolesa, ki so v resnici prometna sredstva, ne sodijo na gorske poti, ki so markirane za planince in popotnike. Te poti namreč niso narejene za mešan promet pešcev in kolesarjev. Posledica takšne uporabe bi bilo bistveno večje tveganje za oba uporabnika. Utegnila bi nastati zmeda, v kateri bi krajši konec gotovo potegnili pešci.

S PLANINSKIH POTI PO ČRNI GORI

SONČNI DNEVI POD JUŽNIM NEBOM

JOŽE DOBNIK

Iz Andrijevice smo se odpeljali po lokalni cesti, ki pelje v Kolašin, do prelaza Trešnjevik (1573 m), izstopili pri gostilni in se pripravili za vzpon. Tu me je čakalo presenečenje: ko je gostilničarka zagledala Kompasov avtobus, je spraševala njegove potnike, če sem v skupini, ker ima zame pismo. Začudil sem se, kdo bi mi pisal na ta naslov. Ko sem pismo odprl, sem ugotovil, da so ga pustili novomeški planinci, ki so taborili ob vznožju Koma Vasojevičkoga. Zahvalili so se mi za nasvete, s katerimi sem jim pomagal pripraviti program za obisk teh krajev ter mi zaželeli prijetno planinarjenje. Povedal sem jim namreč, da bom tudi sam kmalu za njimi na Komovih.

Kmalu za gostilno nas je dohitel velik tovornjak. Šofer je ustavil, povedal, da gre na planino Štavna po drva in nas povabil, naj se povzpemo na tovornjak in si s tem skrajšamo pot za dobro uro. Sprejeli smo

povabilo; prostora je bilo malo, zato smo se stisnili: eni so stali, drugi čepeli. Po slabi gozdni cesti nas je premetavalo in kar oddahnili smo si, ko smo se pripeljali na planino Štavna (1800 m), obširen planinski svet ob vznožju Koma Vasojevičkoga, posejan s pastirskimi naselji (kautuni). Prijaznemu šoferju smo se zahvalili za uslugo; zahvalo je sprejel, nagrado pa ponosni Črnogorec odklonil.

Stali smo ob vznožju Koma Vasojevičkoga (2460 m) in strmeli v prelep gorski svet, ki nas je obdajal. Posebno lep je bil pogled na Kom Kučki (2487 m), ki je sosed našega vrha. Oba vrhova imata ime po lastnikih planin in pastirskih naselij ob vznožju, Vasojevičih in Kučih.

Trikrat sem že bil tu, toda tako lepega razgleda še nisem imel. Poleg tega so nas lani prvič ob poti spremljale dobre markacije, s katerimi je PD Andrijeva na novo označilo pot. Zato smo napredovali hitreje kot poprej, ko smo morali ugibati, katera od številnih poti, ki so jih shodile

Zato se je Švicarska popotniška zveza obrnila na Zvezni svet z zahtevo, naj stori vse, da gorski kolesarji ne bi kršili 43. člena zveznega zakona o cestnem prometu. V njem je zapisano, da ne smejo po pešpoteh in poteh, namenjenih popotnikom, voziti niti motoristi niti kolesarji, kar pomeni, da se ni dovoljeno voziti niti z gorskimi kolesi. Tudi v novem zveznem zakonu o pešpoteh je rečeno, naj bi skrbeli za to, da bi bilo mogoče po takih poteh po močnosti hoditi brez nevarnosti. Po mnenju Švicarskega popotniškega združenja naj bi bili ustvarjeni taki pogoji, ki bi omogočili ljubiteljem vožnje z gorskimi kolesi, da se udeležujejo v svojem športu, ne da bi s tem spravljali v nevarnost ali ovirali druge.

Smučarsko prečenje Pirenejev

V Trstu je v začetku lanskega decembra predeval znani tržaški alpinist, jamar in jadrallec Sergio Serra o svoji samotni smučarski poti po Pirenejih, ki jo je imenoval »Tracce« (Sledi).

Serra je namreč rekorder: bil je prvi, ki je sam presmučal Pireneje od Sredozemskega morja do Atlantika, se pravi 740 kilometrov. Svoje poti v besedi in z diapozitivi ni prikazal kronološko, ampak po argumentih, kar je bilo vsekakor izvirno.

Potem ko je predstavil Pireneje in svojo pot, se je dolga zadržal pri svoji osebni filozofiji in pojmovanju gornišтва. Serra namreč trdi, da pustolovščine sploh ni oziroma »ne sme obstajati, ker je to že deviacija, saj bi to pomenilo, da živimo v družbi, ki institucionalizirano potrebuje mentalen prostor, v katerem je treba umetno sprostiti frustracije«. Serra je pustolovščino vključil v življenje, ki mora obstajati na enaki ravni kot pustolovščina, »zato se moramo približati popolnemu izničenju dogodivščine kot pojma«.

Sergia Serro je dvojezično predstavil zamejski alpinist Dušan Jelinič.

(Primorski dnevnik)

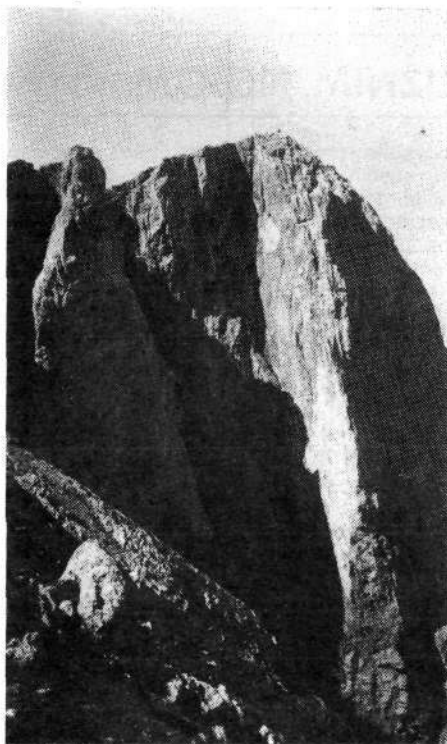
Prehojena slovenska transverzala

Slovensko planinsko pot (transverzala) je do konca lanskega novembra prehodilo 4224 planincev, od tega 3671 iz Slovenije, 251 iz Hrvaške, 34 iz Bosne in Hercegovine, 98 iz Srbije, 39 iz Vojvodine, 6 iz Makedonije in 5 iz Črne gore. Od tujcev jo je prehodilo 51 Avstrijcev, 37 Italijanov, 15 Nizozemcev, 8 Nemcev, 7 Čehov in Slovakov in dva Poljaka.

Do istega dne je prehodilo razširjeno slovensko planinsko pot 383 planincev, od tega iz Slovenije 348, 24 iz Hrvaške ter po štirje iz Bosne in Hercegovine ter Srbije. Od tujcev sta jo prehodila po en Avstrijec in Italijan iz Trsta.

Nagrada za koledar

Skoraj bi šla neopazno mimo nas novica, da so eno izmed najpomembnejših nagrad na lanskoletnem novembrskem jugoslovanskem festivalu tržnih komunikacij, ki je bil v Portorožu, podelili v eni od kategorij koledarju Vertikale 88, ki ga je pri Gorenjskem tiskarstvu iz Kranja kot producentu naročilo Akademsko planinsko društvo in Ljubljane. Propagandno zasnovano za koledar je prispeval Studio GT (Gorenjski tisk), dizajner pa je Danica Petrovič. Fotografije za koledar je prispevalo osem planinskih (ali alpinističnih) fotografov. Nagrada, ki so jo dobili ustvarjalci koledarja Vertikale 88, se imenuje Zlata ideja Portoroža in je za Veliko nagrado Portoroža druga najpomembnejša nagrada tega festivala.

Severne stene Koma Vasojevičkoga

ovce, je prava. Sprva smo šli prek velikega melišča, potem med kamnitimi grotami in pod skalovjem do strmega travnatoga pobočja, prek katerega se je pot zvijugala proti vzhodnemu grebenu. Po kratkem počitku se je pot strmo dvignila navkreber. Čedalje več je pod nogami kamenja, paziti je treba na vsako stopinjo. Pred nami je mogočna navpična severna stena, prehodna le za izkušene alpiniste. Naša pot se zvije s severnega na položnejše južno pobočje, po katerem hitro pridemo na vrh. Opazujem planince: z obrazov jim žari zadovoljstvo. Vsi, zlasti pa tisti, ki so tu prvič, se veselimo lepega razgleda, ki sega daleč na naše in albanske Prokletije, Šar planino, Kopaonik, Bjelasico, Durmitor in druga gorstva. Pod nami so vse naokrog prostrani planinski pašniki s pastirskimi naselji, nad njimi pa se na zahodni strani dviga Kom Kučki. Veliko fotografiram: za spomin je treba ohraniti doživetje gorskega sveta, ki je daleč, a po svoji lepoti tako blizu.

HUDA URA NA KOMU

Ob doživljanju gorskega sveta v tem čudovitem opoldanskem soncu se mi misli vrnejo deset let nazaj. Takrat sta nas zjutraj prebudila grmenje in dež. Malo

pozneje, kot smo načrtovali, ko je pač prenehalo deževati, smo le odšli na pot. Oba vrhova, Kom Vasojevički in Kom Kučki, sta se le tu in tam pokazala iz oblakov. Imeli smo precej težav, da smo našli pravo pot. Markacije so bile redke in obledele, drobnih potk veliko, pot po strmem travnatem pobočju pa je bila spolzka. Pa smo se le nekako prebili na vrh, vendar smo bili na njem le nekaj minut. Naenkrat se je stemnilo, v kotlu na južni strani pa se je zaslislalo grmenje. Domačini so nas že zjutraj opozorili, da strela zelo rada udarja v golo kamenje na vrhu. Takoj smo odšli, toda že nekaj metrov pod vrhom nas je zajelo neurje. Najprej je padala sodra, potem toča, pa dež, grmelo je in strele so švigale okrog nas. Na golem pobočju se nismo mogli nikamor umakniti. Presenetljivo hitro smo se spustili na planino in ker ni kazalo, da se bo vreme izboljšalo, smo nadaljevali pot do avtobusa. Popolnoma mokri smo bili, niso pomagale ne pelerine, ne dežniki.

Tako je bilo pred desetimi leti — letos pa popolnoma drugače. Vesel sem, z mano pa tudi peščica tistih, s katerimi sem na vrhu obujal spomin na takratni vzpon: vesel zaradi vseh, ki so z menoj na vrhu. Na tihem pa sem se tedaj vprašal, če bom še kdaj stopil na ta vrh. Najbrž ne... Zato sem še bolj vpiljal vase lepoto širnega razgleda, prvobitni svet pod vrhovoma in gore na obzorju, na katerih sem že hodil.

Spustili smo se hitreje, kot je trajal vzpon. Prek planine in po gozdu smo dokaj hitro prišli do Trešnjevika, popoldne pa smo se že odpeljali na Žabljak, novemu cilju naproti.

BOBOTOV KUK

Žabljak. Skozi okno seže pogled na vrhove Durmitorja od Medjeda do Crvene grede, nekako v sredini pa kraljuje Bobotov kuk (2523 m), na katerega se bomo povzpeli. Nad planoto še lebdi jutranja temina, konice vrhov pa so ožarjene z rdečo jutranjo svetlobo, ki počasi oblije vse gorstvo in se razlije tudi nad Žabljakom. Lep dan bo.

To pot se bomo povzpeli na Bobotov kuk z južne strani, s katere je pristop krajši

Naj vas spomnimo: Planinski vestnik še vedno išče Janka Mlakarja sedanjega časa.

Prav gotovo ste v gorah doživeli kaj nenavadno smešnega, zabavnega in veselega, čemur bi se lahko nasmejali tudi drugi planinci, ki takrat niso bili poleg.

Sédite, napišite in to zgodbo pošljite Planinskemu vestniku! Če je to roman, tudi nič hudega — se bomo pa dalj časa smejali.

kot iz Žabljaka; s Sedla (1920 m), do koder se bomo pripeljali z avtobusom, bomo hodili tri ure, iz Žabljaka pa bi hodili enkrat več. Ker bomo šli z južne strani prvič (iz Žabljaka smo se nekateri povzpeli že večkrat in so nam pristopi znani), se je vodja pozanimal v hotelski recepciji za prevoznost ceste do Sedla in če je pot do vrha označena; takoj so mu ponudili vodiča, ki bi mu moral vsak udeleženec vzpona odšteti po 4000 dinarjev (novih), nas pa je bilo 48. Po posvetu z udeleženci in po razgovoru z nekim domačinom, ki je povedal, da je cesta prevozna in pot markirana, se je vodja kajpada zahvalil za ponudbo.

Z avtobusom smo se po ozki in serpentinasti makadamski cesti, ki pelje iz Žabljaka do Pivskega jezera pri Plužinah, pripeljali na Sedlo med Sedleno gredo (2227 metrov) na jugu in Uvito gredo (2199 m) na severu. Tam zgoraj je pihal mrzel veter, toda ob cesti nam je kašipot nakazal pravo smer in pot je bila vse do vrha dobro označena.

Počasi smo se vzpenjali ob vznožju Uvite grede. Kmalu smo prišli do blizu 50 metrov visokega skalnatega praga, prek katerega je speljana strma, zavarovana pot. Potem se je svet zravnil, pot pa je vodila precej časa po mehki planinski travi. To je Valoviti do (2091 m), nad katerim se severno dvigajo vrhovi Surdup (2279 m), Milošev tok (2426 m) in Bandijerna (2409 m), južno pa Vjetna brda z vrhovi okrog 2200 metrov. Pot nas je pripeljala v širšo dolino Surutka, nad katero se dvigajo Zupci z

vrsto ostrih vrhov, med katerimi je najvišji visok 2340 m. To je prav gotovo eden od najlepših pogledov na Durmitorju.

Pot se rahlo dvigne na preval med dolino Surutka in kotlino z majhnim jezerom Zelene vir (2028 m). Od tu se odpre prelep pogled na vrhova Djevojke (2440 m) in Bobotovega kuka ter na Lučin vrh (2396 metrov). Spustili smo se do majhnega jezera, potem pa se dvignili po strmih pobočju, imenovanem Čista lica, do grebena Velika previja (2360 m), ki povezuje Bobotov kuk in Lučin vrh. Sem pripelje tudi pot iz Žabljaka. Tu so hitrejši počakali počasnejše, da smo skupaj odšli na vrh.

Vzpenjamo se tik ob robu skalnatega vrha na preval v zahodnem grebenu, kjer se odcepi pot na sosednji Bezimeni vrh (2487 metrov). Od tu se odpro prelepi razgledi na Šarene pasove (2248 m) in na vrhova Prutaša (2393 m) in Grude (2302 m), pod katerima ležita v smeri proti Bobotovemu kuku Veliko in Malo Škrčko jezero (1711 m). S prevala se pot, ki je deloma speljana po precej zračnih skalnih polcih, dvigne na vrh.

Enkratni razgled se odpira na vse strani in sega do Rudnika na severu, Kopaonika na vzhodu in naprej proti jugu do Komov, Prokletij, Sinjajevine, Njegoša in Golije ter do Veleža, Čvrsnice in Prenja na zahodu. Lepo vidimo Maglič, naš naslednji cilj. Zelo lep je pogled na planoto z Žabljakom in Crnim jezerom.

LEDENA JAMA IN TOPLO JEZERO

Posedli smo na vrhu, ki ni velik, in izrekli veliko lepih besed o Durmitorju. Soglasno smo ugotavljali, da je to eno izmed naj-

Zupci, ena najlepših skupin na Durmitorju

lepših gorstev v naši državi. Čestitali smo Francu, ki je tega dne praznoval rojstni dan; takega planinskega rojstnega dneva še ni praznoval.

Po počitku smo se previdno spustili na Veliko previjo in z nje po grušču na Valoviti do (2027 m) na severni strani Bobotovega kuka. Ob velikem snežišču smo spet dalj časa počivali: eni so se sončili, drugi kepali, tretji kuhali.

Z Valovitega dola smo se dvignili do Ledene pečine (2160 m) pod vrhom Oble glave (2303 m). Nekateri so se spustili v jamo, v kateri je dno pokrito z ledom, iz katerega rastejo ledeni stolpiči raznih oblik in velikosti. Tu je tudi izvir mrzle vode. Izpred vhoda v jamo je lep razgled na venec durmitorskih vrhov Minin Bogaz (2387 metrov), Bandijerno (2409 m), Milošev tok (2426 m), Šljeme (2455 m), Terzin bogaz (2303 m) in Medžed (2287 m), ki se dvigajo od juga proti vzhodu in obkrožajo Valoviti do in druge visokogorske planote nad Crnim jezerom. Pogled je bil še lepši, ker je na skalnate stene sijalo poznopopolnasko sonce.

Pri Ledeni pečini smo se razdelili v dve skupini: mlajša je odhitela naprej, ker se je želela čimprej okopati v jezeru, starejši pa smo se po kamenju, med katerim so zijale večje in manjše luknje, previdneje spuščali prek Korit (kar pravo ime za ta del poti!) in Lokvic do Crnega jezera.

Sonce je že zašlo za durmitorske vrhove, mrak se je spuščal nad jezero. Kmalu je na jasnem nebu žarelo milijone zvezd.

LANSKO JESENSKO VREME NA KREDARICI

Lanska jesen (1987) je bila vse tri mesece čez mero namočena. Prva dva jesenska meseca (september in oktober) sta bila pretopla, zadnji jesenski mesec (november) pa je bil prehladen.

Podrobnosti so naslednje:

Septembrski temperaturni povpreček, ki je znašal 6,8^o C, je bil za cele 3 stopinje nad normalno vrednostjo (tj. dolgoletnim povprečkom obdobja 1956—1975). Oktobrski temperaturni povpreček, ki je znašal 2,0^o, je bil za 1,7^o nad normalno vrednostjo. Novembrski temperaturni povpreček, ki je znašal —4,2^o, pa je bil za 0,3^o pod dolgoletnim povprečkom. Bil je torej nekoliko prehladen.

Mesečni temperaturni ekstremi so bili v mejah doslej znanih absolutnih temperaturnih ekstremov Kredarice po avgustu 1954. Tega leta je bila namreč ustanovljena naša najvišja meteorološka opazovalnica. Najvišja septembrska temperatura je znašala 17,0^o (dne 17. sept.), najnižja pa —8,9^o (dne 30. sept.). Oktobrski temperaturni maksimum je znašal 9,6^o (dne 16. in 17. okt.), minimum pa —9,0^o (dne 1. okt.). Najvišja novembrska temperatura je znašala le 5,9^o (dne 1. nov.), najnižje pa se je

Popotniki na dolge proge

Na ozemlju dunajskega otoka na Donavi v neposredni bližini Avstrija Centra Vienna so sredi lanskega junija odkrili izredno zanimiv spomenik evropskim pešpotem. Tam, na križišču evropskih pešpoti E4 in E8, so postavili relief Evrope s premerom 18 metrov, izdelali pa so ga iz približno 50 geoloških vrst kamenja iz vse Evrope. Šest informacijskih tabel, ki so razpostavljene v polkrogu, seznanja med drugim z osmimi evropskimi dolgimi pešpotmi in z obema dolgima potema v Vzhodni Evropi, z združenji evropskih pešpoti, s takimi potmi, ki gredo prek Avstrije, z geografijo in geologijo. Pobudnik za postavitev tega spomenika je dr. Robert Wurst, predsednik Evropskega združenja popotnikov, sicer pa tudi velik prijatelj Slovenije in naših pešpoti, ki je z osebnim vplivom izposloval dovoljenje, da so spomenik postavili na tako uglednem mestu.

* * *

Grško planinsko društvo EOOS je v začetku lanskega septembra odprlo prvi del evropske pešpoti E6 na svojem ozemlju. Ta del se začne v kraju Florina nedaleč od jugoslovanske meje (južno od Bitole) in poteka mimo Olimpa, samostanov Meteora, pogorja Pindus in Parnasa v Delfe. Grški del poti je zdaj dolg okrog 800 kilometrov. Na dan otvoritve so že šli na pot prvi popotniki in prišli čez približno mesec dni v Delfe.

Čeprav manjka na tej poti še povezava med Budimpešto in Florino, je grški del poti E6 vendarle velikanska bogatitev za popotnike na dolge proge. Iz Delfov bodo to pot nadaljšali prek Peloponeza, otvoritve tega drugega dela pa pričakujejo konec letošnjega septembra, ko bo v Delfih sestanek Združenja evropskih pešpoti. Pravijo, da drugi del po zanimivosti ne bo v ničemer zaostajal za prvim, ki poteka po Grčiji.

* * *

Lansko leto ni bila označena (markirana) dolga evropska pešpot E8 na Nizozemskem med Amsterdamom in Opheusdenom. Kot sporočajo od tod, so pot začeli markirati konec lanskega leta, delo pa bodo predvidoma končali letos.

* * *

Münchenska agencija Hobby-Wander-Tours International (Schellingstrasse 51) seveda že ima na svojih puhtih programe za celo letošnje leto. Med drugim je mogoče s to agencijo hoditi (da, hoditi, ne potovati z avtom ali drugače!) po Mallorci, Avstraliji, Nizozemski, Angliji in Skandinaviji. Za prihodnje leto (1988) pa že načrtujejo dolgo pešhojo po Ljudski republiki Kitajski. Menda celo že pošiljajo zainteresiranim domov prospekte, za katere pa je treba vnaprej plačati poštnino.

* * *

spustilo živo srebro v novembru na — 12,0⁰ (dne 22. nov.)

Jeseni se dnevi krajšajo, zato se polagoma, a občutno znižuje število ur možnega sončnega sija. Svoj delež pri krajsanju prispeva tudi stopnja oblačnosti. V septembru je heliograf na Kredarici registriral 173 ur sončnega sija, kar je 46 % njegovega maksimalnega možnega trajanja v tem mesecu. Povpreček mesečne stopnje oblačnosti (5,2) je bil pod dolgoletnim povprečkom (5,6). Skupno je v tem mesecu v desetih padavinskih dneh (dvakrat je vmes tudi snežilo) padlo 280 mm padavin, kar je 138 % od normalne vrednosti. V oktobru, ki je — gledano v povprečku — najmanj oblačen (dolgoletni povpreček oblačnosti je 4,9), je bil letošnji povpreček mesečne oblačnosti precej višji (6,5). Od maksimalnih možnih 341 sončnih ur je heliograf registriral lahko samo 103 ure s sončnim sijem, kar je samo 30 %. Zaradi povečane stopnje oblačnosti je padlo tudi precej več padavin. V skupno 19 padavinskih dneh (od tega 13 dni s sneženjem, ostalo z dežjem) je padlo 299 mm padavin, kar je 178 % od normalne vrednosti. Snežna odeja je na Kredarici v oktobru ležala 15 dni, njena največja debelina pa je merila 35 cm (dne 19. okt.).

Novembra so dnevi krajši, zato je tudi možno trajanje sončnega sija precej skrajšano. Lanskega novembra je heliograf na Kredarici registriral samo 71 sončnih ur, kar je komaj 25 % od maksimalnega možnega trajanja. Na tako skopo trajanje

sončnega sija je učinkovala povečana stopnja mesečnega povprečka oblačnosti (6,8), ki je bila posledica pogoste goste celodnevne megle (zlasti v zadnji dekadi meseca), Megla je preprečevala normalno sončno obsevanje Kredarice, katere dolgoletni novembrski povpreček oblačnosti znaša 6,3.

V novembru je na Kredarici samo snežilo. V 15 padavinskih dneh je padlo 226 mm padavin, kar je 105 % normalne vrednosti. Snežna odeja je prekrivala Kredarico 24 dni, njena največja debelina je merila 190 cm (dne 28. nov.).

Iz navedenih podatkov o temperaturnih in padavinskih razmerah zaključimo, da vreme lansko jesen planincem ni bilo naklonjeno.

F. Bernot

odmevi

RESNICA, SANJE ALI MÔRA?

Spoštovani urednik!

Ko sem bral vaš uvodnik »V kakšne gore bomo hodili« v novembrski številki PV, sem se zgrozil in nehote udaril po mizi. Prebudil sem se iz morečih sanj in doživljanja zadnjih dni, ko sem že otopel nad groznimi novicami, da bodo odpadke atomske elektrarne v Krškem odlagali v Matkovem kotu. Niste povedali, za kaj gre; vem, tudi vam ne steče grozna novica na papir, na naš dragi PV. V osrčje gora, v hram narave naj bi nam prinesli smrt, da bi še od tu, kamor se hodimo zdraviti, prejimali strup, grozoto samouničenja. Strašno je, da sploh pride na človeški um kaj tako zločinskega. Kdor dela zločine, je zločinec in kot tak bi moral biti izločenec iz družbe, ne pa da je na takem položaju, da lahko odloča o življenju in smrti vsega ljudstva in naroda. Že sam predlog je absurd, kaj šele, če bi res prišlo do uresničevanja. Iz virov življenja v gorah bi se strup širil po dolini in še onstran meje, kjer bivajo naši bratje, ki so že itak podvrženi narodni smrti.

Ko planinci pobiramo lističe papirja in steklo po planinskih poteh in vse to odnašamo v dolino, da bi bile gore čiste, ko že ljudje nismo, ko pazimo na rastlinje, da bi ne utrpelo škode, ko se trudimo, da bi vladala tišina v gorah, v tem velikem božjem hramu, da bi tudi živalstvo, ti stalni prebivalci, ne bili ogroženi v svojem svetu, pa se najde nekdo, izvržek človeštva, da bi vse to uničil.

Pa pravijo: saj ti odpadki niso nevarni! Zakaj bi jih potem deponirali daleč od

V Izraelu bodo prek celotne dežele označili popotniško pot. Ta modro bela pešpot se bo začela na večnem snegu gore Hermon in se končala ob Rdečem morju. Celotna dolžina poti bo več kot 900 kilometrov. Potegnjena bo tako, da bo na njej mogoče videti zgodovinske in krajinske znamenitosti. Smerokazi in markacije bodo zgledno postavljene — tako vsaj obljubljajo. Prvi odsek do Cesareje ob Sredozemskem morju je že dokončan, celotna dela pa bodo končana sredi letošnjega leta. Dela opravljajo v glavnem prostovoljci, člani kibucov in šolski otroci. Za posamezne odseke bodo izdali zemljevide in informacijske brošure.

* * *

V Zgornji Avstriji imajo novo pešpot, »pot po gradovih in graščinah«. Kupiti je že mogoče zemljevid te poti, ki stane 35 šillingov.

* * *

Od 9. aprila do 9. maja letos bo spet tako imenovani »pohod za Evropo«. Letos bodo udeleženci startali iz naslednjih mest: Berlin, Brügge, Carterbury, Hamburg, Luxemburg, Nancy, Reims, Strassburg, Terneuzen, Benetke, York in Marseille. — Ali se bomo Jugoslovani letos priključili temu množičnemu pohodu? — Vse informacije je mogoče dobiti na naslovu: Paul Cliquet, Rue Francois Stroobant, 30, B-1060 Brüssel.

(Der Weitwanderer)

svojih bivališč? Zakaj jih ne zakopljejo na svojih vrtovih in letoviščih?

Pred vojno so bila opozorila na planinskih poteh: »Ne vriskaj!«, »Ne kriči!« »Ne vali kamenja!« in »Čuvajte planinsko floro!« Sedaj bi pa te gore in planine, doline Savinje, Bele, Jèzere, Kokre in Bistrice, to peterokrako zvezdo domovine, to belo planiko gorskega sveta in petperesno deteljico sreče, z enim mahom uničili! Matkov kot, jedro, srčika Savinjskih gora in vsa okolica naj bi bila žrtvovana — in komu? Samo dobrih dvajset kilometrov od prestolnice Ljubljane!

In v takšne gore naj bi še hodili? In v njih živel?

No, prepričan sem, da so to bile le grozne sanje, da bodo o tem odločali razumni ljudje in trud vseh nas planincev, zlasti pa vas, ki vodite in usmerjate čutila in dejanja človeka in vsega ljudstva.

Valent Vider

POVRŠNE PLANINSKE KARTE

K članku planinca Franca Muleja, objavljenem v 11. številki PV, dajem nekaj pripomb in dopolnitev, zlasti k vrisanim potem na tistem delu karte, kjer teren dobro poznam.

Najprej pohvala uredniškemu odboru PV, da je v glasilu namenil prostor tudi za problematiko planinskih poti nasploh in za poročila o delu posebnih markacijskih skupin, ki ob pomoči članov Komisije za pota obnavljajo varovanja na zelo zahtevnih planinskih poteh. V minulem poletju so tudi odlično obnovili varovanje na poti čez Turnc na Grmado. Po njej naj bi šel vsaj enkrat vsak gorenjski planinec, ki ni vrtoglav (meni se pozno je želja spolnila!). Pohvalne so v glasilu tudi ostrejšje obsodbe onesnaževalcev naših gora in uničevalcev višinskih gozdov.

Glede vrisanih in nevriscanih poti je nesporno, da se za planinske poti štejejo samo tiste, ki so registrirane pri PZS oz. njeni komisiji za pota. Planinska založba bi torej praviloma dobila vse spremembe pred izdajo nove karte iz registra planinskih poti, seveda pod pogojem, da društva po določenem postopku sprejete spremembe sproti sporočajo. Na »črno« markirane poti torej v kartah ne morejo biti vrisane kot planinske. In tako markiranih poti verjetno ni malo.

Po večkratni ugotovitvi, da imamo markiranih poti že preveč (zares aktivnih markacistov pa premalo!), bi morala društva preveriti, katere poti se lahko opustijo kot planinske, zlasti v primerih, ko gre za dve vzporednici. Planinec F. M. je ugotovil, da med drugim tudi dve markirani poti na Vodiško planino na karti nista

vrisani. Mnenja sem, da iz Krope na Vodiško planino povsem zadostuje ena planinska pot, to je pot, ki je vrisana. Že po terenu na karti lahko tudi sodim, da razen vrisane poti iz Lipnice ni potrebna še posebna planinska pot iz Kamne gorice. Verjetno pomotoma pa je v članku navedeno, da na karti ni vrisana pot Košutnikov turn—Dolga njiva. Pot prelaz Fevča—Bašeljsko sedlo, ki pelje pod Stegovnikom, obema Javornikom, pod Škarjevim robom in Storžičem na jezerski strani, bi bila že lahko vrisana, saj je bila leta 1983 v celoti markirana in nato tudi registrirana, dela na njej pa so se začela že poleti 1979. Pot s planine Javornik je bila markirana pozneje (verjetno tudi na »črno«) in se po prečenju severnega pobočja V. Javornika takoj priključi na prej omenjeno pot. V letih 1979 do 1982 sem po končanem delu v območju Stegovnika večkrat šel po tej dobro uhojeni in pretežno ilovnati kravji stezi na planino Javornik, od tod pa v Tržič na avtobus.

Dopolnilne pripombe glede rdeče vrisanih poti v gorski skupini Storžiča, ki naj bi jih upoštevali v III. izdaji karte Karavanke: — pot proti Jakobu zdaj pelje iz Preddvora po vrisani cesti do konca jezera Črnava, nato pa takoj po brvi čez potok in tesno ob njem do vrisane poti;

— pot pod Javorovim vrhom pelje ločeno od grebenske poti vse do razpotja pod vzhodnim grebenom Zaplate;

— pot iz Dolge njive na Srednji vrh se priključi na grebensko pot na sredini med tem vrhom in vrhom Cjanovce;

— pot čez M. Grintovec ne pelje naravnost čez vrh, temveč čez prelaz, ki je na karti približno 2 mm nižje; odcep s prelaza do vrha naj bo viden na karti (s prelaza do vrha je dobrih 5 minut);

— na poti Mače—Kališče—Bašeljsko sedlo so potrebni trije popravki: 1. približno nad besedilom V. vrh je večji levi ovinek, ki obkroži besedo Košuta (ne Kožuta!); 2. skupna pot po spojitvi iz Bašlja in Mač takoj zavije desno in v okljukih pelje tako, da pride k domu z južne strani, prej pa se nanjo priključi še pot, ki pripelje iz grape Suha (pod kočami pot iz Mač ni povezana s potjo iz grape Suha); 3. razpotje nad domom je polovico bližje, kot je vrisano na karti (tako nad besedilom);

— na robu pod Psico, kjer ima vrisana pot okljuko, pelje naprej v glavnem vodoravno (po izohipsah) markirana pot v Javorniško grapo, s priključkom na pot, ki pride s planine Javornik (večina planincev s Poljane na Storžič in obratno gre po tej poti!);

— vrisana pot z Gólnika v Gozd je po karti vseskozi bolj strma, sicer pa je po približno 200 metrih od izhodišča zavije levo in v tej smeri pelje domala vodoravno najmanj 450 metrov. Od vrisanega desnega ovinka pelje najdlje 250 metrov, nato pa

je krajši levi ovinek. Južno pod cerkvico pot iz smeri navzgor zavije desno in pelje po položnem kolovozu okrog klučja (na karti je viden po izohipsah), tako da pridrži v vas z jugovzhodne strani;

— markirano pot iz Križev v Gozd je tudi umestno vrisati na karti, zlasti ker se nad Vetrnim delno izogne cesti. Na srednjem odseku je bila sicer na markirano stezo preložena cesta, toda zdaj se lahko stari del ceste uredi za planinsko pot. Naprej do Zavetišča PD Križe pa bi jo tudi zlahka speljali ob cesti na južni strani. Zlasti ob sobotah in nedeljah je po cesti precejšen promet z motornimi vozili.

Na več odsekih so nekatere poti vrisane na karti tako naravnost kot žičnice, dejansko pa so speljane v daljših okljukih. Več doslednosti bi bilo potrebno tudi pri rdeče vrisanih cestah. Ni logično, da je npr. »rdeča« stara cesta od Tržiča do odcepa poti za Preval, ne pa cesta do Matizovca. Drug primer: na Trsteniku je izhodišče planinske poti na avtobusni postaji (na lokalni cesti), v Bašlju pa ne, čeprav bi bilo tukaj bolj potrebno.

Popravki poti zaradi preložitve po izdani karti (pri teh preložitvah sem sodeloval):

— iz Zaloga pelje zdaj do razpotja nad Kozjekom (na karti približno 1 cm nad besedo Sevnik) skupna pot proti V. in M. Poljani, sprva po gozdni cesti, nato pa po stezi. Od razpotja pelje pot za M. Poljano po lepi vodoravni stezi (na karti ni vrisana) v grapo Sevnik in po prehodu čez hudourniško strugo na že vrisano pot. Na karti je tudi potreben popravek vrisane ceste in steze, cesta v zgornjem delu pelje približno 200 m po levi strani potoka, steza pa vseskozi. Dosedanjo že več let nevzdrževano pot iz Svarij do grape Sevnik, kjer je vedno več traktorskih vlak, bo v III. karti treba izbrisati.

— vrisati v karti staro markirano pot iz Svarij v Gozd, ki je bila v spodnjem delu preložena, tako da je zdaj izhodišče v Goričah (severno od spomenika NOB). Pelje po gozdni poti mimo naselja vikend hišic in pridrži na staro pot severozahodno od Svarij.

— v območju opuščene planine Podstoržec je bila poleti 1986 strasirana, nadelana in markirana bližnjica za pot proti Javorniškemu prevalu. S prečenjem velikega cestnega ovinka se pot skrajša za kilometer. S ceste zavije čez drugi most (prvi most je približno 250 m prej in čezenj je zdaj pot samo do lovske kočje). Bližnjica pelje prek že zaraščenelega dela planine malo nižje od gozdarske kočje, končno pa po treh krajših okljukih naravnost preči gozdno cesto (rdeče vrisano cesto od ovinka dalje v dolžini 700 m bo treba zbrisati). Planinci, ki imajo karto Karavanke (prvo ali drugo izdajo), lahko na njej sami vrišejo vse potrebne popravke oz. spremembe.

Karel Bajd

iz planinske literature

Tine Mihelič: Tri Cine

Pisati za Planinski vestnik o delu svojega prijatelja in tudi gorniškega sopotnika je nezanimivo in nepošteno, če hočemo biti le lepobesedni. Postane pa takoj drugače, če na pisanje gledamo iskreno, če opozorimo na dobro in ne spregledamo slabega. Ker hočem biti v svojem pisanju takšen, se z veseljem lotevam tega zapisa o delu Tineta Miheliča.

Nekaj generacijam gornikov — in verjetno tudi sedanjemu prihajajočemu rodu alpinistov in plezalcev — vsaj večinoma ime Tineta Miheliča ne more biti neznano. Kot alpinist, kot plezalec se je udejstvoval v domačih in v nekaterih tujih gorstvih. V pogovorih z njim začutiš njegovo predanost, gorečnost in silno veselje do bivanja v tem lepem in krutem svetu, do plezanja. To je pravzaprav veselje do življenja, do iskanja pestrosti in zanimivosti in morda tudi še drugačnosti. Zato k podobni Tineta že kar spada njegova želja in ideja, da se obrne in odpre k ljudem, da svoja gorniška doživetja in izkušnje tudi zapiše.

Precej je napisal o gorah, o alpinizmu, še posebej pa se je vedno rad posvečal pisanju plezalskih vodnikov, kjer dosega pravo vrhunstvo poznavalca in svetovalca. Slog njegovega pisanja je tako izrazito oseben, tako »samo Tinetov«, za prenekaterega braleca že kar navdušujoč, da mu med bero podobnih piscev na Slovenskem zlepa ne najdemo enakega. Če namreč pisec med vrsticami opazno ne pušča del sebe, del svoje gorniške duše, če je le suhoparni zapisovalec podatkov, če bralec ne nudi še drugačnega, morebiti estetsko lepšega, predvsem pa izrazito prepričljivega besedila, potem postane hitro nezanimiv, zgolj tehnični svetovalac in nič drugega. Pravi pisci planinskih in plezalnih vodnikov pa naj bi vendarle skrbeli, da so tudi širše bralno zanimivi, da v besedilu niso nanizane le težave in težavnosti, poti in metri, višine, dostopi in sestopi, ampak še kaj več. Tisto nekaj več, to zna Mihelič v svojih plezalnih vodnikih zapisati dovolj dobro, pa naj bo to le beseda ali dve ali stavek... Besede v Miheličevih vodnikih so plod njegove dolgoletne planinsko-alpinistične prakse in ne zamerimo mu zato, če ga včasih misel pretirano čustveno zavede. Sicer pa — pravi gorniki ga razumemo.

Spominjam se prvih Miheličevih plezalnih vodnikov. To so bili drobni ciklostilno tiskani zveščiči, besedila in skice, vse Tinetovo delo, ki jih je izdajal v nekakšni samozaložbi v okviru Akademskega alpi-

nističnega odseka v Ljubljani, katerega član je. Že od vsega začetka je v besedilo vtkan tisti prej opisani Tineto žar, udarnost, prepričljivo vabilo na pot. Mladi plezalci in alpinisti smo zato te zvezke vedno razgrabili. Južna stena Kogla, Glinščica pri Trstu, Viševa skupina v zahodnih Julijskih Alpah, skupina Pala in stene v skupini Civette v Dolomitih, to je nekaj naslovov teh vodnikov. Svoj pisateljski višek pa je Mihelič nedvomno dosegel v pred nedavnim pri Cankarjevi založbi v Ljubljani izišli knjigi »Slovenske stene. Sto najlepših plezalnih vzponov«.

Tine Mihelič je kot plezalec vedno rad zahajal v italijanske Do'omite. Lahko bi kar trdili, da je izreden poznavalec tega lepega in za plezalce še kako zanimivega pogorja, teh gora, stolpov in dolin in jezer in prijetnih livad s planinskimi kočami, teh strmih sten s trdno kamnino, plezalskim eldoradom, kjer se je še kako pisala zgodovina alpinizma v Evropi. Poznavanje tega sveta je vsekakor moralo spet spodbuditi Miheliča, da je izdal plezalni vodnik po Dolomitih v okviru revije Alpinistični razgledi. Tokrat se je odločil, da ob pomoči sodelavcev (izvrstne ilustracije je prispeval Srečo Trunkelj, ki je skupaj z Mirkom Lindičem delo tudi uredil, k izdaji pa je prispevalo svoje še devet gornikov) predstavi »gorsko skupinico, ki je simbol tega gorstva«, kakor pravi v uvodnem besedilu; to so vsekakor svetovno znane in znamenite Tri Cine, »nekakšen zaščitni znak Dolomitov«. Vodnik, za katerega avtor pravi, da »... opisujemo seveda le izbor najbolj znanih in obiskanih plezalskih ciljev«, nam predstavi 37 plezalnih smeri v Cinah, ki so vse opremljene z opisi, večinoma pa še s skicami poteka in shemami težav ter višino oz. dolžino.

In kako nas Tine Mihelič tokrat po svoje povabi v te gore, v Tri Cine! Citirajmo za ilustracijo nekaj misli iz uvoda: »Nedvomno sodijo Cine med najbolj znane, gledane in fotografirane (pa tudi fotogenične) gore na Zemlji. Seveda je prav ta neprekosljivi videz največji magnet za plezalce. Ti se mu ne morejo upirati in prihajajo kar v množicah — s celega sveta!« In avtor nas poznavalsko še malo pouči: »Pridati pa je treba, da boljši poznavalci Dolomitov Cin ne uvrščajo med najprivlačnejše cilje. Na daleč naj se jim izogne tisti plezalec, ki potrebuje za svoje zadovoljstvo intimni stik z nedotaknjeno naravo.« Nato zapiše takole: »Ker je ta skupina ena izmed slavnih gorskih spektaklov, so Cine postale nekakšna arena... gorska skupina, ki jo prijatelj Dolomitov enostavno mora spoznati.« Opozori še na skalo: »Skali Cin ne gre oporekati kakovosti, v prvi razred Dolomitske elite pa ne sodi.« Ter povabi v te stene, ki »so morale odigrati pomembno vlogo v zgodovini plezalstva«, še takole: »Zaradi svoje narave so Cine predvsem

eldorado akrobatskega tehničnega plezanja, kar pa ne pomeni, da športni plezalci tod ne bi imeli kaj početi. Tudi ljubitelji lepih, klasičnih tur zmernejše težavnosti pridejo na svoj račun. Cine nudijo torej res vsakomur nekaj.«

Milan Vošank

Zbornik ob jezerski 40-letnici

»Gradivo te drobne knjižice, ki pomeni tudi del ohranjene jezerske zgodovine, je nadaljevanje zbiranja podatkov o planinski dejavnosti, ki smo ga pričeli že pred leti in prvič izdali v Zborniku ob 30-letnici društva,« je napisano v kratkem uvodu v Zbornik, ki so ga prve dni letošnjega leta ob svoji letošnji 40-letnici izdali planinci PD Jezersko. »Hkrati pa je to tudi kamenček k mozaiku slovenske preteklosti.«

To je zares lep kamenček, ki v marsičem dopolnjuje zgodovino slovenskega planinstva, ko se trudi, da bi zajel del ohranjene jezerske zgodovine.

Čeprav je bilo planinsko društvo na Jezerskem ustanovljeno šele po zadnji vojni in čeprav se Jezersko zadnja desetletja iz marsikaterih vzrokov ne more ponašati z kdovekako bogato »turistovsko« zgodovino, se bo marsikateri od starejših planincev spomnil, kaj je Jezersko pomenilo včasih v slovenskem turizmu in planinstvu. To je bil kraj pod slovenskimi gorami, ki se je na tem področju tako razvijal, da so nameravali iz njega narediti slovenski St. Moritz — ali pa bi se z dobrohotno pomočjo oblasti ter z ambicijami domačinov že skoraj sam od sebe razvijal v to smer.

Iz Zbornika ob letošnji 40-letnici planinskega društva Jezersko zvedemo marsikaj tistega kar se je na planinskem področju včasih dogajalo v tem zdaj »turistovsko« razmeroma odmaknjem kraju pod gorami. Zvedo, da bi bil razvoj na tem področju bistveno hitrejši, če bi bili na Jezerskem enako prizadevni vsi, ki bi lahko prispevali k temu, da bi v tem klimatskem kraju še z več cvetovi zacvetele vse rože. To je zbornik, ki niza delčke tamkajšnje planinske zgodovine od Frischaufa do sedanjega rodu vrhunskih plezalcev, markacistov, planincev in planinskega podmladka.

Luka Karničar, načelnik jezerjanskega alpinističnega odseka in član uredniškega odbora tega zbornika, v spremnem pismu Planinskemu vestniku opravičuje skromno grafično podobo (ki to v resnici sploh ni), pač glede na razpoložljiva denarna sredstva, ki jih je imelo društvo na voljo. Popolnoma se seveda strinjamo z njim, ko pravi, da »nas je spodbujala misel, da je še vseeno boljša kakršnakoli tiskana beseda kot napol pozabljeno ustno izročilo.«

Veseli smo lahko takšne publikacije, ki bo našla mesto vsaj na knjižnih policah

slovenskih planinskih zgodovinarjev — pa nemara še koga drugega.

Glavno slovesnost ob jubileju imajo jezerski planinci 6. februarja.

M. R.

Popotniška obvestila

Zadnje dni minulega leta je izšla 22. številka Obvestil o popotniški dejavnosti in gozdnih učnih poteh, ki jih skupaj izdajajo Skupščina ustanoviteljev evropskih pešpoti v Sloveniji, Planinska zveza Slovenije in Komisija za evropske pešpote. Na 28 straneh formata A4 je ciklostilno razmnoženo gradivo, ki utegne zanimati popotnike in s tem seveda tudi planince, saj se planinska in popotniška pota tako pri nas kot v tujini pogosto prepletajo, križajo ali so ob istih poteh popotniške in planinske markacije.

Zadnja številka lanskega letnika se precej ukvarja z gozdnimi učnimi potmi (med katerimi je gozdna in geološka učna pot v jami Pekel rekorderka po obiskih), z gozdom in drevjem.

To ni nič nenavadnega, saj je predvsem zasluga gozdarjev, da imamo v Sloveniji dve evropski pešpoti, ki sta zgledno oskrbovani. — Med temi prispevki lahko zvedemo, kako pomemben simbol je drevo, saj so si starodavni Kelti za znamenja rojstva izbirali drevesa, posameznim dnevom in mesecem pripisano drevo pa naj bi napovedalo značaj rojenega na določen datum. To je nekakšen »drevesni horoskop«, ljudje pa naj bi bili po tem horoskopu rojeni pod 21 drevesnimi znamenji.

Poučno je razmišljanje Marka Kmecla o zadnji postaji evropske pešpote E6 v Kastavu nad Kvarnerjem, odkar je umrl »oskrbnik« te točke Vjekoslav Frlan-Lojzek, ki je na svojem domu podeljeval popotnikom za prehojeno pot značke in jih ljubeznivo sprejemal pod svojo streho. Zdaj pohodniki v Kastavu pogosto ne dobijo nikogar, ki bi lahko pritisnil zadnji žig v njihov popotniški dnevnik. »Ko smo hoteli prenesti končno postajo v Kastavu od Frlanovih v tamkajšnje župnišče, so nam krajevne »subjektivne družbene sile« to odsvetovali,« piše Marko Kmecl. »Če dalje bolj verjamem, da bi bilo s sveto pomočjo daleč boljše kot s pomočjo »subjektivnih družbenih sil.«

Drago Cenčič piše v daljšem prispevku o tem, kako bodo delček slovenskega dela E6 videli gledalci celovečernega filma Moj ata socialistični kulak, posnetega po istoimenski noveli Toneta Partljiča. Filmarji so namreč majhno, opuščeno železniško postajo pod Spodnjo Slivno ob kočevski železniški progi spremenili v postajo Pesnica na Štajerskem, kjer se zgoda dogaja. Avtorica večine novic in komentiranih vesti iz domačih popotniških logov je Danica Zorko, avtor daljših prispevkov o doga-

janjih na nekaterih evropskih pešpoteh in ob njih v tujini pa je Zoran Naprudnik. Na koncu Obvestil je dodan še seznam popotnikov, ki so leta 1986 in 1987 prehodili jugoslovanski del evropske pešpote E6 in lani naš del E7; samo lani je prvo pot prehodilo 22 in drugo 23 popotnikov.

M. R.

Turistična revija

Novinarska, založniška in tiskarska delovna organizacija Dnevnik iz Novega Sada je začela izdajati revijo za turizem, promet in rekreacijo »Putokaz«, ki se nekoliko spogleduje tudi s planinstvom. Največji del prve številke revije (medtem je izšla tudi že druga) je seveda posvečen motoriziranim turistom in množičnemu turizmu, vendar uredništvo obljublja, da bo v vsaki številki tudi kakšen prispevek o planinstvu.

Jugoslovanske hory

Ladislav Jirásko, Luděk Leder, Josef Lorenz: Jugoslovanske hory; Olympia, Praha 1987, 255 strani, 29 Kčs.

V zadnjem mesecu leta 1987 je številne ljubitelje planin in gora na Češkoslovaškem razveselila knjiga o jugoslovanskih gorah. Pravzaprav gre za vodič, ki nosi naslov »Jugoslovanske hory« in je kolektivno delo treh avtorjev: Ladislava Jiráska, Luděka Lederja in Josefa Lorenza. Imena avtorjev slovenski planinski javnosti niso neznana, celo več, med nami je gotovo nekaj takih, ki posamezne avtorje celo osebno poznajo.

Vodnik, ki ima 255 strani, opisuje 28 zaokroženih območij. Pohorje, Kamniške in Savinjske Alpe, Karavanke, Julijske Alpe, Kras, Snežnik in Snježnik, Veliko Kapelo, Velebit, Bjelašnica in Igman. Treskavico, Trebevič, Jahorino, Maglič, Bioč, Volujak in Trnovački Durmitor, Durmitor, Lovčen, Prokletije, Šar planino in Vraco ter Korab je opisal in prehodil Ladislav Jirásko. Luděk Leder je opisal Učko in Čičarijo, Velebit, Maglič, Durmitor, Sinjajevino, Moračke planine, Komove, Bjelasico, Orjen, Jakupico in Babo. Josef Lorenz je prispeval opis Biokova in Prenja.

Vodnik je opremljen s 14 zemljevidi, ki dopolnjujejo besedni opis. Manjše skice in fotografije značilnih rastlin, gora in koč bralec najde med tekstom.

Vodnik vsebuje veliko podatkov o značilnostih Jugoslavije, o nadmorski višini, podnebnju, makroreljefu, o zaščitenih območjih, kočah, bivakih, o planinski organizaciji, planinstvu in alpinizmu, prometnih zvezah, transverzalah, zemljevidih in jezikih. Vse to je skrbno in na preprost način razloženo v uvodu, avtorji pa so pri tem uporabili lastne izkušnje in bo-

gato planinsko literaturo iz novejšega obdobja.

Pri opisih posameznih krajev oziroma koč in vrhov se vodnik ves čas drži domačih imen. Tam, kjer je potrebno, so dodani tudi podatki kulturnozgodovinskega in turističnega pomena.

Avtorjem moramo priznati, da so se potrudili. Na koncu najdemo celo češko-slovensko-srbohrvatsko-makedonski slovar. Marsikateri jezikovni nesporazum je tako že vnaprej rešen.

Še nekaj besed o zunanjem videzu vodnika. Vodnik ima le na platnicah barvne fotografije, sicer so v njem črno-bele reprodukcije. Tiskan je na primernem papirju, tisk je jasen in čist in kolikor lahko ugotovimo, brez napak. Izdali so ga v nakladi 20 000 izvodov, ki pa bodo kmalu razprodani. Češkim in slovaškim planincem bo vodnik gotovo koristil in jih varno vodil po naših vršacih in planinskih krajih.

Seveda bodo najobjektivnejšo oceno o vodniku dali tisti, ki ga bodo uporabili. Ker so pri pripravi sodelovali tudi dobri poznavalci naših gora, smo prepričani, da bo deležen vse pohvale in dobre kritike.

Aleksander Čičerov

Dobrodošli v gorski svet!

Lanska decembrska številka revije Willkommen, turističnega informacijskega časopisa za tuje goste, ki naj bi bili potencialni obiskovalci ožje in širše domovine, je precejšen del posvečena opisom slovenskega (in deloma jugoslovanskega) goratega in gričevnatega sveta, posebno seveda še tistih predelov, kjer narava ni skoparila z lepotami ali kjer je človek turistično uredil zanimive predele.

V daljšem prispevku je predstavljena Slovenija kot dežela smučanja: na Blokah so naši ljudje smučali že pred nekaj stoletji, ko marsikje drugje v Evropi še nikoli niso videli česa takega, zdaj pa je smučanje eden izmed slovenskih nacionalnih športov (enako kot planinstvo), v katerem dosegajo naši tekmovalci vrhunske uspehe (enako kot jih dosegajo naši vrhunski alpinisti). Poleg tega so nadrobno predstavljena največja slovenska smučarska središča za alpsko smučanje in ob vsakem je tudi navedeno, kakšne so tam možnosti za smučarski tek ali hojo.

Daljši prispevek je namenjen jugoslovanskim narodnim parkom, od katerih jih je kar precej v gorskem svetu — od Triglavskega narodnega parka v Sloveniji do narodnega parka Pelister v Makedoniji. V vsaki od jugoslovanskih republik in pokrajin je vsaj en »gorski« narodni park — v Sloveniji je celo edini narodni park »urejen« v gorah in med njimi.

Naposled sodi med »gorske« prispevke tudi prikaz ozemlja, kjer je bila med prvo svetovno vojno okrog reke Soče in v gorah nad njo soška fronta.

Revijo Willkommen izdaja v nemškem jeziku reklamna agencija BEP pri ljubljanski časopisni hiši Dnevnik.

M. R.

Nizozemci so navdušeni gorniki

Iz Haaga smo dobili lični gorniški reviji, ki ju je izdalo Kraljevsko nizozemsko planinsko združenje, tamkajšnja planinska zveza. Iz obeh je mogoče videti, kakšni zaljubljeni v gore so pripadniki naroda, ki živi v tej ravninski pokrajini, s kakšnim spoštovanjem pišejo o gorah in kako skrbno načrtujejo svoje pohode v svet skalnih velikanov.

Uvodni del lanske zadnje, decembrske, pete številke revije »Berggids« je posvečen turnemu smučanju v manj znanih (in zato bolj atraktivnih) predelih Evrope od Spitzbergov, Islandije in Laponske do Korzike, Grčije in celo severnega Maroka. Na zemljevidu in s kratkimi opisi je nanizanih dvajset predelov, kjer je mogoče potovati po gorskem svetu s smučmi na nogah, nekatera od območij pa so prikazana tudi slikovno: od čeških Tater, kjer je smučar ujet med zasnežene gore, do nepreglednih zasneženih prostranstev Islandije, kjer je priporočljivo vzeti s seboj na pot majhne sani, naložiti nanje opremo in hrano, si jih kot vprego privezati na rame in se podati na dolgo, romantično belo pot.

Poleg že omenjenih so v tem pregledu naštetja še turnosmučarska območja v severni Španiji, jugozahodni in srednji Franciji, Švici, na Škotskem, južnem Norveškem, na Kavkazu v Sovjetski zvezi, v visokih Tatrah na Slovaškem, v Karpatih v Romuniji, na Rili v Bolgariji, v severni in srednji Grčiji, srednji Italiji — in v jugoslovanski Črni gori, kjer svetujejo za smučarska potepanja območje Sutjeske in Durmitorja.

Dolžna pozornost je v reviji posvečena nizozemski odpravi na Januu, ki se je nesrečno končala: v gori sta umrla Ger Friele in Rudolf de Koning, ki sta jima v reviji odmerjeni strani nekrologa.

Kar dve veliki strani sta namenjeni intervjuju s Chrisom Boningtonom, ki pripoveduje največ o Himalaji, pri čemer se kajpada ne more izogniti Reiholdu Messnerju in polemiki o tem, ali je Everest res najvišja gora sveta — ali pa je to K-2. Še preden je bilo dokončno izmerjeno, da je Everest vendarle najvišji, je stari himalajski maček Bonington izrazil prepričanje, da se zemljemerci vendarle niso mogli tako zelo zmotiti, kot bi hoteli zdaj nekateri prikazati. — Večja prispevka v reviji sta še o reševanju v gorah in o možnostih

za planinstvo v Walesu, na koncu revije pa so še vsakršne novice.

Druga bogata revija KNAV (Koninklijke Nederlandse Alpen-Vereniging) je poletni katalog planinskih izletov, tur in trekningov, ki jih organizira ta planinska zveza. Česa vsega ni mogoče najti v tej bogato ilustrirani reviji! Prijatelji gorskega sveta z Nizozemskega bodo letošnje poletje organizirano lahko hodili in plezali po malone vseh evropskih pogorjih, organizatorji teh planinskih potovanj pa so mislili tako na mlade (in starejše) alpiniste in proste plezalce kot na popotnike, »navadne« planince in posebej starejše gornike. Skupine na teh turah ne bodo (kot so pogosto naše, posebno na različnih izletih v neznanu in na množičnih pohodih) velike: najpogosteje bo šlo na tako turo pet do največ deset planincev, seveda z vodnikom, ki bo lahko obvladoval takšno grupo.

Med zares številnimi planinskimi izleti in trekningi lahko izbirajo člani nizozemskega planinskega društva: lahko se odločijo za Dolomite ali Pireneje, Centralne ali kakšne drugačne Alpe, pa za gore v Kanadi, Skandinaviji, Turčiji, na Kanarskih otokih — in v naši Črni gori. V Alpah bo društvo z Nizozemskega pripravilo začetniške in nadaljevalne plezalne tečaje, v Alpah bo mogoče preživeti krajše ali daljše počitnice, na katerih bodo udeleženci seveda vse dni hodili po vrhovih, prirejali bodo tečaje prostega plezanja — in hoje po manj zahtevnih vrhovih in grebenih za seniorje.

Čprav imamo v Jugoslaviji kaj gorá, so se Nizozemci odločili organizirati za svoje člane trekning po Črni gori, predvsem po Durmitorju. Potovanje bo trajalo 14 dni, udeležilo se ga bo lahko do osem planincev. Skupaj z letalskim potovanjem iz Nizozemske do Dubrovnika in nazaj bo stalo 800 guldnov.

M. R.

Bolgarski Everest

Avtor knjige o plezanju Bolgarov na najvišjo goro sveta, Mount Everest, je Avram Avramov, knjiga pa je izšla v založbi Medicina i fiskultura. Pisec knjige je bil vodnja bolgarske odprave in Himalajo leta 1984, sicer pa je zaslužni mojster športa. Opisuje pot po zahodnem grebenu do vrha in prečenje vrha ter pri tem prikazuje dramatične trenutke vzpona Krista Prodanova in trud tovarišev za njegovo rešitev. V podrobni analizi odgovarja na vprašanja o tem, zakaj je Prodanov sam plezal proti vrhu, do česar ne bi smelo priti, saj je bilo predvideno, da bo šel z njim še eden od Šerp, že poprej pa so se tudi dogovorili, da sam ne bi smel nihče plezati. Hkrati se avtor v knjigi ukvarja z vprašanji o alpinizmu nasploh, z vprašanji, kot so »pot k védenju«, »stremljenje k nedosež-

nemu«, »boj s težavami« in »samopotrjevanje«.

Knjiga je bogato ilustrirana. Vsekakor je zanimivo, kako prizadevno se je v financiranje odprave vključil celoten bolgarski narod, kako je odpravo podprla vlada, kako so v Bolgariji spremljali odpravo in kako so jo ob vrnitvi ponovno sprejeli.

Lawinenkunde

Priročnik švicarskega vojaškega in gorskega vodnika Wernerja Munetraja z naslovom »Plazovi« je na zunaj drobna žepna knjižica, v resnici pa zelo sodobno branje izpod peresa praktika in pogumnega literarnega samohodca s številnimi lastnimi pogledi na sneg in plazove.

Priročnik ima poglavja Smrt v plazu, Kako nastaja sneg, Preobrazba snega, Snežna odeja, Sprijet (kložast) sneg in plazovi sprijetega snega, Ocena nevarnosti plazov, Kako se obnašati v svetu, kjer so doma plazovi, Iskanje ponesrečenca v plazu, Opredelitev nevarnosti plazov in Ocena prereza snežne odeje. V dodatku najdemo navodila o literaturi in pojmovno kazalo.

Avtor se ustavlja tudi pri ledenih plazovih in nam oriše svoj kriterij, na podlagi katerega ugotavljamo, kdaj je sneg v snežni odeji sprijet in kdaj ga obravnavamo kot nesprjet sneg, kar je zelo pomembno za odločitev, kakšne plazove naj pričakujemo — plazove sprijetega ali nesprjetega snega.

Cena priročnika je 10 švicarskih frankov. Naročimo ga pri Založbi Hallwag AG Bern, Švica. Obseg: 72 strani.

Pavle Segula

Visokogorska medicina

Fiziologija človeka v uslovih visokogorja, založnik G. O. Gasenko, Akademija znanosti ZSSR, oddelek za fiziologijo, »Nauka«, Moskva, 1987, 520 strani, 3000 izvodov.

Sovjetska akademija znanosti je izdala dragoceno knjigo »Človekova fiziologija v pogojih visokogorja«. V njej so zbrani številni tuji izsledki s tega področja, toda osrednji del knjige je vendarle plod izvirnih sovjetskih raziskav med številnimi odpravami v Pamir in na Himalajo. Posebno obširne so bile raziskave med sovjetsko odpravo na Everest leta 1982, v sklopu katerih so proučevali najrazličnejše probleme v zvezi s klinično in fiziološko obravnavo članov odprave, najrazličnejšo uporabo zdravil in kisika, probleme v zvezi s prehranjevanjem, metode za hitrejšo in boljše prilagoditev na višine in uporabo kisika na višinah. Avtorji so strokovnjaki iz teorije in prakse s tega področja in so aktivno že večkrat sodelovali na alpinističnih odpravah.

Na seznamu literature je več kot 900 knjig in člankov, kar vsekakor še dodatno prispeva k pomembnosti sovjetske knjige. — Delo je namenjeno predvsem fiziologom in raziskovalcem, ki se ukvarjajo s človekovo fiziologijo na velikih višinah. Vsekakor pa ga bo vzel v roke tudi marsikateri alpinist-himalajec in še predvsem vodja odprave v to visokogorje.

Józef Nyka

društvene novice

V spomin Frančku Zorku

Minilo je leto, odkar je 27. decembra 1986 prenehalo bítí srce našemu planinskemu tovarišu Francu Zorku. Z žalostjo v srcih in s solzo v očeh smo se od njega poslovili na pokopališču v Vidmu ob Ščavnici.

»Dedek« — tako smo ga vsi planinci radi klicali. Pa ne zaradi tega, ker ni bil več rosno mlad, ampak ker je bil pravi lik vzornega planinca, planinec z dušo in telesom, vedno nasmejan, planinsko razpoložen in je nadvse ljubil naravo. V hribe je sicer začel zahajati v dokaj poznih letih, ampak ko je spoznal moč narave, je bil pogosto ves svoj prosti čas v hribih, včasih s svojimi planinskimi tovariši, velikokrat pa tudi sam.

Z boleznijo, ki ga je pestila, ni obremenjeval planinskih tovarišev, težav navzven ni kazal. Planincem Planinskega društva Gornja Radgona nam je zares hudo, da smo ga izgubili.

Mnogo prerano je moral odložiti svoj nahrbtnik in popotno palico in oditi na svojo zadnji pot, od koder se potnik ne vrača več.

Planinsko društvo
Gornja Radgona

»Okrogli« jubilanti

Tradicija je že, da slovenska krovna planinska organizacija ob koncu leta povabi pod svojo streho zaslužne slovenske planince, ki so v tem letu praznovali okrogel življenjski jubilej. Ob tej priložnosti jim predsednik voščil za novo leto in jim izroči bronasto plaketo, priznanje, ki ga je mogoče dobiti samo enkrat v življenju.

Lanskoletno srečanje z jubilanti je bilo 22. decembra v prostorih Planinske zveze Slovenije, v vili Zlatorog ob Dvoržakovi ulici v Ljubljani.

Potem ko je novi predsednik Zveze Marjan Oblak jubilatantom povedal nekaj priložnostnih besed, jim je izročil plakete.

Plakete Planinske zveze Slovenije so prejeli 70-letniki Tone Dobrajc (PD Maribor-Matica), Egon Urbanija (PD Zagorje) in Franc Križovnik (PD Ruše).

Plakete so prejeli naslednji 60-letniki: Jože Četina (PD Celje), Stane Jamnikar (PD Titovo Velenje), Marija Košmrlj (PD PTT Ljubljana), Stanko Lodrant (PD Prevalje), Alojz Sajovic (PD Zagorje), Pavle Stropnik (PD Ravne) in Roža Zabret (PD Kranj).

Plakete so prejeli tudi naslednji 50-letniki: Pavle Dimitrov (PD Jesenice), Peter Lavrič (PD Janez Trdina Mengeš), Alojz Mikek (PD Ljubno), Franc Onič (PD Poljčane), Anton Sazonov (PD Ljubljana Matica), Vinco Šeško (PD Lisca Sevnica) in Tone Škarja (PD Kamnik).

Na sprejem v prostorih Planinske zveze so bili povabljeni tudi nekateri lanskoletni jubilanti, ki so plaketo PZS že prejeli v prejšnjih letih.

Na sprejemu so bili tako 85-letniki Tone Škrajnar (PD Ljubljana-Matica), Teodor Tomišek (PD Ljubljana-Matica) in Miloš Volk (PD Soštanj).

Na sprejemu so bili nadalje 80-letniki Janko Fili (PD Tolmin), Stanko Hribar (PD Ljubljana-Matica) in Miha Potočnik (PD Ljubljana-Matica).

Na sprejemu je bila tudi kar dolga vrsta 75-letnikov: Karel Benkovič (PD Kamnik), Ciril Hudovernik (PD Kranj), Janez Košnik (PD Jesenice), Jože Praprotnik (PD PTT Ljubljana), Janez Repanšek (PD Kamnik), Nadislav Salberger (PD Tržič) in Ludvik Štravs (PD Ljubljana-Matica).

Na sprejem je bila povabljen tudi 70-letna jubilatka Kristina Vehar (PD Jesenice).

Vsem okroglim jubilatantom čestita (za nazaj) tudi Planinski vestnik.

Nova generacija vodnikov

V gostilni Kovač pod plezalnimi vrtcem na šmarnogorsko Grmado pri Ljubljani so 12. januarja letos slovesno podelili izkaznice in značke novim planinskim vodnikom meddruštvenega odbora ljubljanskega območja. Ob tej priložnosti so z diapozitivi in ustnimi prikazi pregledali dveletno delo tega tečaja, ki se je začel januarja 1986 in za katerega se je prijavilo 51 planincev. Toda že po prvi težji turi so nekateri kandidati odpadli.

Tečaj za planinske vodnike, katerega vodstvo je prevzela GRS, je med drugim vseboval šest težjih vzponov, med drugim na Grossglockner in na Triglav v zimskih razmerah.

Na letošnji slovesnosti so se planinski vodniki dogovorili, da bodo še pred spomladansko sezono sklicali zbor vseh še aktivnih planinskih vodnikov ljubljanskega MDO: da se bodo prešteli in se spoznali med seboj, hkrati pa se natančneje seznanili z vse glasnejšimi zahtevami Turistične zveze Slovenije in Komiteja za turizem in gostinstvo po izprašanih gorskih vodnikih. Planinski vodniki bi namreč lahko prevzeli vodenje planincev po našem sredogorju in visokogorju, za kar so usposobljeni.

Jubilej celovških planincev

Dne 11. januarja 1953, se pravi pred 35 leti, je bil v Celovcu ustanovni občni zbor Slovenskega planinskega društva Celovec, ki je naslednik nekdanje ziljske oziroma koroške podružnice SPD, ustanovljene leta 1900 oziroma 1906. Med obema vojnoma slovensko planinstvo na Koroškem ni bilo organizirano, pred letom 1953 pa so bili celovški (in drugi koroški) planinci organizirani v planinski sekciji tedanje leta 1947 ustanovljene Slovenske fizikulture zveze (sedanje Slovenske športne zveze), ki jo je vodil Lubo Urbajs. Predsednik novo ustanovljene SPD Celovec je postal Lubo Urbajs, leta 1984 pa so na to funkcijo izvolili Francija Kropivnika. Takoj po ustanovitvi so si celovški planinci zadali za cilj zgraditi lastno planinsko postojanko, cilj pa so uresničili pred 20 leti, ko so postavili kočo na Bleščeči planini. — SPD Celovec je zdaj tako član PZS kot Zveze avstrijskih planinskih društev.

(Slovenski vestnik)

Srečanje alpinistov Primorske

Alpinistični odsek planinskega društva Sežana, ki praznuje 35. obletnico delovanja, je organiziral vsakoletno srečanje primorskih alpinistov. Lani je bilo 12. decembra v udorni dolini Risnika v neposredni bližini Divače. Tu imajo sežanski alpinisti urejen plezalni vrtec, ki s svojimi stenami nudi alpinistom-plezalcem kvalitetne treninge vse leto.

Pod večer se je prek 30 udeležencev zbralo na vsakoletnem zboru, na katerem so predstavniki alpinističnih odsekov iz Ajdovščine, Kopra, Nove Gorice, Tolmina, Vipave in Sežane podali svoja poročila o delu v iztekajočem se letu, se pogovorili o reševanju nekaterih skupnih problemov ter izmenjali izkušnje. Iz poročil je videti, da so nekateri odseki jedro v planinskih društvih in imajo usposobljene gorske vodnike, reševalce in alpinistične inštruktorje. Pri svojem delu dosegajo pomembne rezultate, saj ne segajo samo po domačih vrhovih, ampak jih pot vodi tudi na svetovno znane vršace in gore. Vendar se dogaja, da planinska društva ne morejo zbrati dovolj alpinistov za pomembne alpinistične odprave, zato se na zahtevnejše ture navadno podajajo le posamezniki. Pri tem pa so velikokrat še finančne težave. Na zboru so se dogovorili, da bodo odstopajši skupnima močmi organizirali odprave v tujino. Tako bi k svojemu delu pritegnili tudi mlade, ki jim posvečajo vso skrb pri vzgoji in izobraževanju. Skozi alpinistične šole, o katerih menijo, da bi se morale modernizirati (več prakse, manj teorije), gre veliko tečajnikov. Ker večina alpinističnih

sekcij nima zagotovljenih pogojev (predvsem kadrovskih) za izpeljavo alpinističnih tečajev, so se pogovorili, da bodo konec zime organizirali skupen alpinistični tečaj v Vipavi. Poudarili so tudi, da morajo več skrbni nameniti varstvu okolja.

Alpinisti so si ogledali tudi turistično zanimivo jamo Vilenico, v kateri so vsakoletni literarni večeri poezije. Ogledali so si še barvne diapozitive Marjana Olenika in Petra Podgornika, po predavanju pa je bilo družabno srečanje.

Naslednji zbor alpinistov primorske regije bo čez leto dni v Novi Gorici.

Olga Knez Stojkovič

Zbor markacistov Savinjskega MDO

V nedeljo, 20. decembra lani, je bil na Gori Oljki zbor markacistov Savinjske območne skupine pod vodstvom vodje Florjana Nunčiča. Udeležba je bila skromna, manj od polovice vseh PD. Največ časa smo porabili za dogovor o obnovi poti skozi Turski žleb. Spoznali smo se s pojmi težavnosti kategoriziranih planinskih poti in s tistim delom gradiva Slovenski gorski svet, ki se nanaša na poti (predložen 18. skupščini PZS). Podeljenih je bilo 8 značk markacista, ki so jih prejeli udeleženci tečaja za markaciste, 8 jih mora opraviti še enoletni staž, dva pa sta jih dobila ob zaključku tečaja na začetku Hudičevega grabna. Tod namreč pelje znana zavarovana pot iz Celja do Celjske kočice oziroma na Tovst. — Izražena je bila želja, da bi za udeležence, ki iz objektivnih vzrokov niso mogli dokončati tečaja, tega ponovili spomladi in povabili še kaj novih, željnih dela pri markiranju in obnovi planinskih poti. Od Komisije za pota pri PZS je zboru prisostvoval Baldomir Bizjak.

B. J.

Značke za transverzalo kurirjev

Kot že vrsto let so se tudi lani pred dnem republike v ljubljanski PTT poslovni zgradbi ob Cigaletovi ulici zbrali pohodniki, ki so lani prehodili planinsko pot po transverzali kurirjev in vezistov NOV Slovenije, nad katero imajo domicil slovenske PTT organizacije. Lani je to težavno in dolgo pot, ki sega od Pomurja do Kopra in je dolga več kot tisoč kilometrov, prehodilo 25 pohodnikov.

Predsednik odbora za transverzalo kurirjev in vezistov NOV Martin Prevorčnik je ob tem dejal, da, žal, vse večja draginja še posebno mladim onemogoča, da bi prehodili to dolgo in lepo pot. Tako je iz leta v leto manj pohodnikov, ki si pri-

služijo transverzalo značko, saj že sami prevozi pomenijo za pohodnike velik izdatek.

To transverzalo so predali pohodnikom leta 1969. Čeprav je šlo — gospodarsko izraženo — za velik objekt, tisoč kilometrov dolgo pot z 88 kontrolnimi točkami, so vsa pripravljala dela opravili ptt delavci: od idejnega osnutka trase do osnutka značke in do odličnega vodnika, ki ga je že v drugi izdaji napisal, uredil in obogatil s fotografijami Jože Dobnik. Traso tudi redno vzdržujejo ptt delavci, največ člani planinskih društev PTT.

Nekateri od pohodnikov so to transverzalo prehodili že večkrat, tako da imajo že kar lepo serijo teh transverzalnih značk. Tako je Vida Pliberšek iz Ljubljane transverzalo lani prehodila že petič, Vida in Milan Meden iz Maribora pa že četrtrič. Vele-rekorder na tej poti je slejkoprej Slavko Krušnik iz Ljubljane, ki jo je lani prehodil že dvanaestič.

Planinci-izletniki iz Leka

Planinci iz ljubljanskega Leka smo se že leta 1977 občasno priključili mengeškemu planinskemu društvu Janez Trdina, nekajkrat pa je naša delovna organizacija ma-

tičnemu društvu posodila avtobus. Tako smo bili na Pristovškem Storžiču in Peci, udeležili smo se tudi izleta na Mrzlico in Obir. Leta 1979 smo imeli že dva samostojna izleta, in sicer iz Tamarja na Vršič in od Litije do Čateža. Sneg nam je takrat na načrt prekrizal, tako da smo prišli samo do Bogenšperka.

Od leta 1980 imamo vse izlete dokumentirane. Vrhunec je naša dejavnost dosegla leta 1982, ko smo imeli kar 14 izletov in je bila povprečna udeležba 38 planincev. Zdaj se lahko z udeležbo še vedno pohvalimo pred marsikaterim planinskim društvom, vendar opažamo, da se zanimanje manjša.

Planinsko sekcijo v Leku je več let vodil Lojze Popelar, ki je poleg Jožeta Hribernika tudi vodnik z največ izleti, zdaj pa jo uspešno vodi Božo Breznik. Težko bi si predstavljali izlet po Škofjeloškem hribovju brez prizadevanj Dragice in Miloša Pertovta, prav tako radi spoznavamo ljubljansko okolico in Notranjsko na dobro pripravljenih turah Mimi in Petra Suhača. Posebna hvala naj gre Petru Rojcu za vsakoletni najbolj obiskan izlet v neznanu, ki ga imenujemo tudi izlet zvestobe.

Vsako leto organiziramo tudi planinske večere, kjer gledamo diapozitive z Lekovih izletov in drugih tur.

(KoLEktiv)

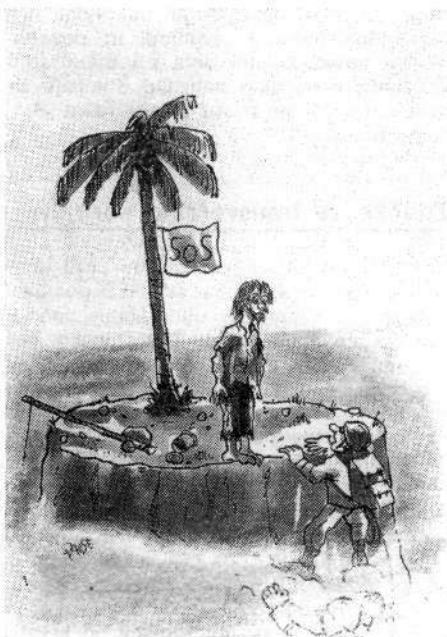
Pohod na Tisje

Planinsko društvo Litija je 13. decembra lani organiziralo sedmi pohod na Tisje ob dnevu občine in v spomin na december 1941, ko je imel II. štajerski bataljon boje z okupatorji na Tisju.

Pohodi, ki jih organizirajo slovenski planinci, so navadno odlično pripravljene, udeležujejo pa se jih tudi planinci iz drugih republik, največ iz Hrvaške. Tako so bili med udeleženci lanskega pohoda na Tisje tudi planinci iz Splita, Travnika in Čakovca, najštevilnejši pa smo bili — poleg slovenskih planincev — planinci-železničarji iz Zagreba in nekateri iz bližnjega Samobora; med »železničarji« je bilo lani več dobitnikov bronaste, srebrne in zlate značke, ki jo dobijo udeleženci za sedem pohodov. Ob tej priložnosti so bili prvič na pohodu planinci PD Železna gora iz Čakovca, ki so jih k temu spodbudili njihovi zagrebški prijatelji, za kar so jim bili Čakovčani hvaležni. Hvalili so dobro organizacijo na pohodu in poleg tega občudovali nekatere slovenske predele, ki jih planinci navadno ne obiskujejo, slovenski popotniki pa vse pogosteje. Poleg Tisja so pohodniki to pot obiskali še grad Bogenšperk in GEOSS, središče Slovenije pri Slivni nad Vačami, ki je zares zgledno urejeno.

Josip Sakoman

nasmejmo se...

ŽIVEMU ČLOVEKU SE TUDI V HRIBIH VSE PRIMERI

NAKLADANJE ENAJSTE STOPNJE

SONJA DOLINŠEK

Pred marsičem, kar nam greni življenje, bežimo v hribe. Oholost, grabežljivost, stremušstvo, vsevednost in lenobo je treba v tem primeru nujno pustiti v dolinah, sicer lahko postane nedolžna tura pravi pekel. In vendar se nam zgodi, da tu in tam naletimo na koga, ki niti tam zgoraj ne more povsem iz svoje kože.

* * *

Lepo število let je že, ko smo se v zasneženem Tamarju zbrali, da bi bili v pomoč prijateljema, ki sta lezla prvo zimsko ponovitev neke smeri v Slemenu. Pa je med nas sedel tudi eden od stare alpinistične garde, znan plezalec, ki smo ga do tedaj vsi gledali s strahom in spoštovanjem, saj njegovi dosežki niso bili od muh.

Sprva smo se prisrčno smejali njegovim zgodbam o tem, kako je ovce gnal čez smer, v kateri sta se sedaj potila in hkrati zmrzovala naša tovariša, ko pa ni nehal zbadati, se je naša dobra volja pričela spreobračati v ogorčenje. Edini, ki je ohranil trezno glavo, je bil Boro, ki je legendarnega plezalca tikal že vrsto let. Pomežiknil nam je in povsem nedolžno vprašal karizmatično osebnost:

»Hej — tiste police, ki si jih ti plezal — ali so po tvoje trojka?«

»Jasno, kvečjemu III +, danes pa rinejo not z ne vem kakšno kovačijo in lojtrcami, pa še jih morajo ven reševati!«

»Veš, sam sem jih tudi že lezel, in ko je ravno prilika, naj te vprašam: pri tistem balvanu v tretjem raztežaju, saj veš, tam, kjer imaš stojišče na polički, pa je treba v četrti raztežaj tri metre navzgor čez previs...«

»Vem, vem! Tam je treba kar naravnost pa vsak išče lažji prehod in se zapleza. Mladina res ne zna! Vsi mislijo, da se po smereh samo hodi... Plezat je treba, fantje, plezati!«

»Potem sem šel prav — kakšne tri metre višje v poči je star klin; saj misliva isto mesto, kaj?«

»Seveda, tisti klin sem sam zabil, da sem se lahko potegnil čez balvan.«

»No, potem ste pa svoje čase res slabo lezli, če si moral v trojki zabijati kline za napredovanje!« je tedaj pribil Boro.

* * *

Plezalski kolega, ki smo ga vsi imeli zelo radi zaradi njegove neusahljive radoživosti in dobre volje, je vedno živel na naš račun. Edini med nami je bil zaposlen, pa mu je vedno »malo zmanjkalo« za prenočišče, hrane pa nikdar sploh s seboj

ni nosil. Ker smo imeli navado iz nahrbtnikov vse dobrote stresti na mizo in »kombinirati«, tega sploh nismo opazili. Po dobrem letu pa se nam je ponudila priložnost za »poduk«.

Na taboru v Vratih smo se po končanih turah običajno zbrali ob mizah pred Šlajmerjevo vilo. Naš radoživi prijatelj jo je nekoč zadovoljno primahal med nas in že od daleč tulil: »Lačen! Kdo mi bo dal kaj za pojed? Če nič ne dobim, bom umrl!«

Osuplo smo se spogledali: kako naj mu odrečemo? Toda zopet bo živel na naš račun!

Nenadoma se mi je posvetilo. Na tleh je ležala prazna lepa, velika konzerva paštete z ne povsem odtrganim pokrovom. Na hitro sem pod mizo vanjo stlačila kamenčke in staniol, zaprla pokrov in narobe obrnjeno pločevinko postavila predenj, rekoč: »Ključa in kruha pa nimam.«

»Nič hudega, bom kar brez kruha!... Ključ, kdo ima ključ za konzerve?« je pričel skakati naokrog. Ko ga je nekje le staknil, je na široko sedel pred konzervo in jo začel odpirati, zraven pa praviti »štose« iz stene.

Da, v pločevinki ni paštete, je opazil šele, ko jo je povsem odprl. Priznati mu moram, da se je sam sebi pošteno nasmel, vendar je od tedaj tudi iz njegovega nahrbtnika priromalo marsikaj na skupno mizo.

* * *

Na trekingu v Himalaji sta bila z nami dva geografa; mlajši je bil tako rekoč še »sveže pečen«, zato je svoje teoretično znanje zelo rad geografsko utemeljeval vsakomur, ki se je znašel v njegovi bližini.

Starejšemu je bilo tega po kakšnih treh tednih dovolj. Na majhnem počivališču se je med njima razvnel prepir o tem, ali je v Himalaji apnenec ali ga ni. Trdoživi teoretik se ni dal: z argumenti, ki jih navadni smrtniki še razumeli nismo, in zbadljivkami, ki smo jih kar dobro razumeli, je razlagal, da tu apnenca absolutno ni, pa pika! Starejši mu je oporekal s prav tako učenimi argumenti, vendar smo okrog stoječi dobili občutek, da ne preveč uspešno, čeprav smo vsi navijali zanj, kajti vase prepričani mladenič nam je šel vsem po malem na živce.

Ravno ko je mladenič svoj prepirljivi prav zaključil z: »i s toga je evidentno da tvog 'apnenca' pouzdzano nema ni za lijek u Himalajil!«, je mimo prineslo »bara-sahaba«, zdravnika, ki je zadevo za vselej »arhiviral« z vprašanjem:

»Od kod pa potem tukajšnjim kuram jajca in ljudem kosti?«

Planinski vestnik na koncu koncev ni tako drag, da si ga ne bi mogla privoščiti vsaka slovenska planinska družina: vsak mesec bi se bilo treba odpovedati le prav drobni razvadi pa bi imel vsak družinski član 48 strani planinskega branja. Planinski vestnik vas prosi: priporočite ga svojim prijateljem in znancem, za katere veste, da imajo radi gorsko naravo! Posodite jim ga, da ga prelistajo, morda se bodo potem naročili nanj.

Postanite tudi vi propagandist Planinskega vestnika! Razširjajte našo idejo: V vsako slovensko planinsko družino Planinski vestnik, najstarejši slovenski mesečnik s še vedno mladim srcem!